

ČESTÍNSKO

KRAJINOU ZAPOMENUTÉHO LESNÍHO SKLÁŘSTVÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ČESTÍNSKO

KRAJINOU ZAPOMENUTÉHO LESNÍHO SKLÁŘSTVÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Analytická část

OBSAH

1. úvod

PŘEDMLUVA
ÚVOD

2. analýza

KONTEXT
PŘÍRODNÍ PODMÍNKY
VÝVOJ ÚZEMÍ
LIDÉ
TERÉNNÍ PRŮZKUM

3. syntéza

INTERPRETACE ANALÝZ

4. zdroje

LITERATURA A ZDROJE

PŘEDMLUVA

Krajina v okolí Čestína je mírně zvlněnou pahorkatinou, do jejíhož povrchu se zařezávají úzká, nepříliš hluboká potoční údolí lemovaná skalními výchozy.

Právě takovým údolím se strmými stěnami je údolí Čestínského potoka, které přetíná celou oblast diagonálně vedví a vytváří jedinečnou morfologii terénu. Z úrovně potoční nivy se terén nejdříve velmi dramaticky, později pozvolna zvedá až k pocitovým hranicím oblasti a vytváří tak zvýšený okruh s nádhernými výhledy. V samém středu tohoto okruhu se, stejně jako třešnička na dortu, vyjímá čestínský pahorek s dominantou pseudorománského kostela sv. Petra a Pavla.

Ze severu je Čestínsko od širšího okolí odděleno rozsáhlými plochami hospodářských lesů, které jsou protkány sítí pravoúhlých cest. Jižním směrem se pak krajina otevírá výhledům na nevysoké oblíny kopců Světelské pahorkatiny a na vzdáleném jihozápadním horizontu lze za jasného počasí zahlédnout bledou siluetu téměř 40 kilometrů vzdáleného Velkého Blaníku.

Nezalesněné plochy jsou intenzivně zemědělsky využívány. Čestínská krajina tak v létě zlatne díky nekonečným lánům zrajícího obilí, na podzim a v zimě se obléká do tmavě hnědého hávu hluboké orby, jen aby mohla být na jaře opět svěže zelená díky rašícímu osení.

Oblast Čestína má velmi bohatou, žel zapomenutou historii. Místní krajina zažila významný šlechtický rod Slavatů z Chlumu, trpěla pod útlakem katolíků během husitských válek, vzkvétala pod rukama velkovévodkyně Toskánské a dokonce se zde vyráběl světově proslulý český křišťál.

Nachází se zde také poměrně bohatá soustava rozlohou spíše menších rybníků, které napájí bezpočet potoků, potůčků a struh.

Krajinu zdobí mnoho křížků, kaplí a kapliček i božích muk. Kaple a kapličky lze - s výjimkou Čentic, které nikdy nebyly velkou osadou, ale spíše shlukem několika málo domů - najít na návsi každé vesnice. Často jsou však tyto drobné církevní památky v nepříliš dobrém stavu a nezřídka chybí povědomí o tom, kterému svatému byly zasvěceny.

Vesnice na Čestínsku jsou drobné sídelní jednotky složené jen z několika málo desítek domů a mají malou návěs, na které většinou nechybí kaplička, malý rybník a studna.

Ve volné krajině se nachází četné samoty (bývalé hájovny) a několik větších zemědělských dvorů s rozsáhlými okolními pozemky.

Typickým stavebním materiálem je místní kámen - světlá, oxidy železa lehce narezlá ortorula s tmavými pásky a lesklými zrnky světlé slídy - v kombinaci s cihlou a dřevem.

TVÁŘ KRAJINY V OBRAZECH

obr. 4

obr. 5

obr. 10

obr. 11

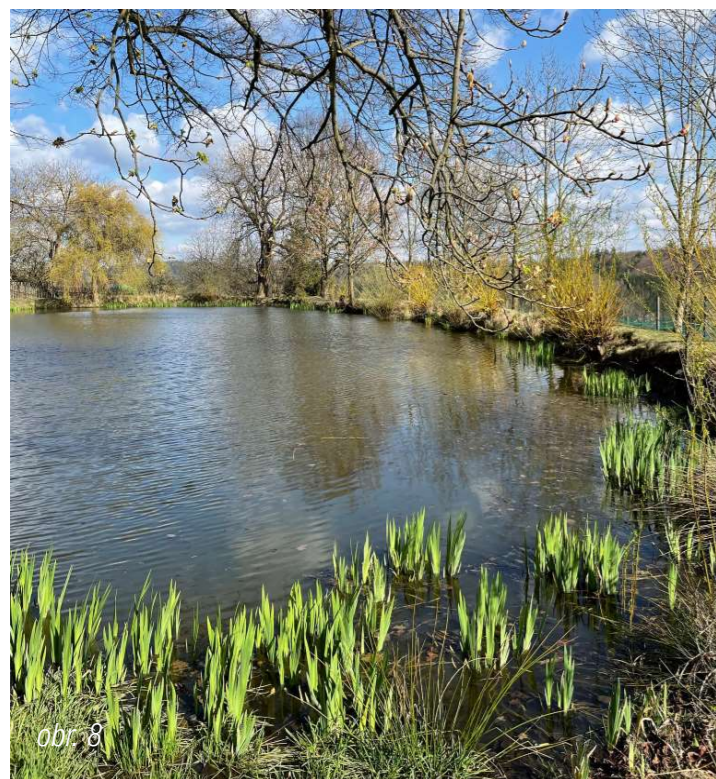
obr. 6

obr. 7

obr. 9

obr. 8

obr. 12

obr. 13

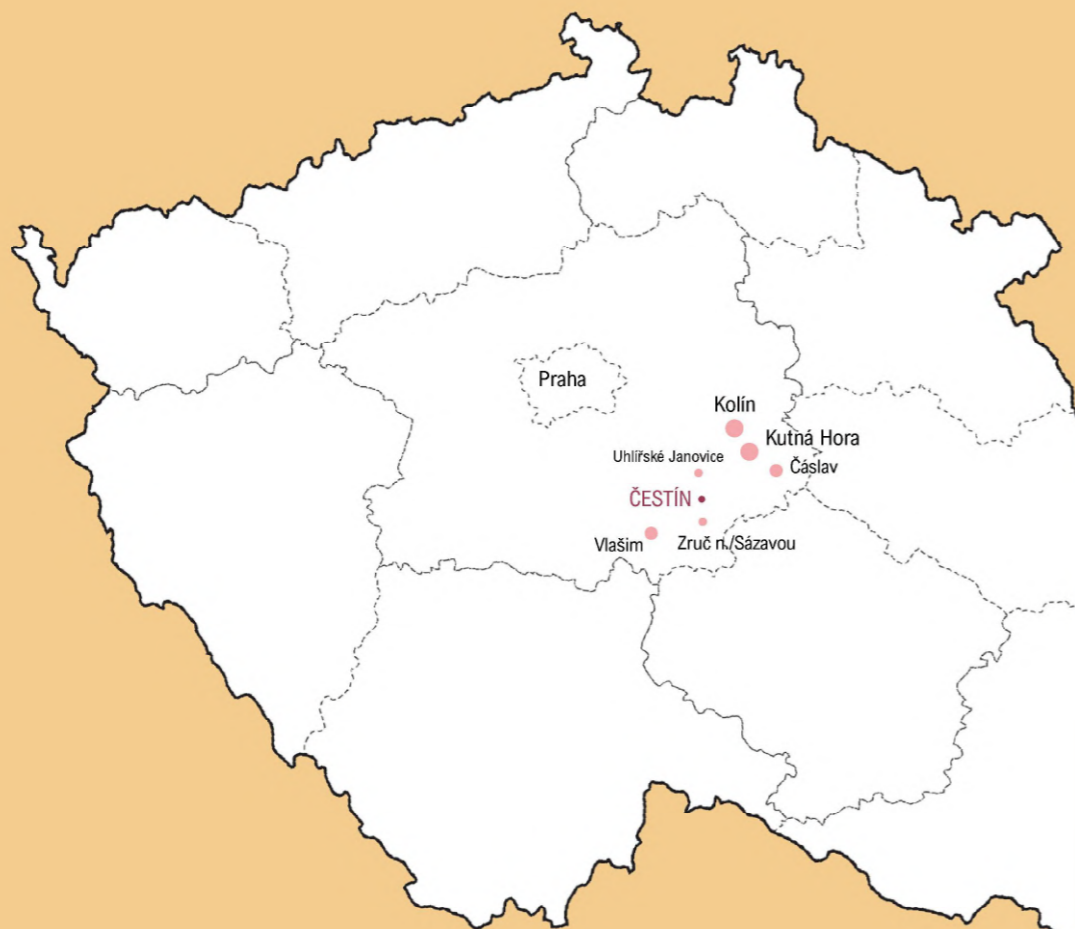

obr. 14

obr. 15

ÚVOD

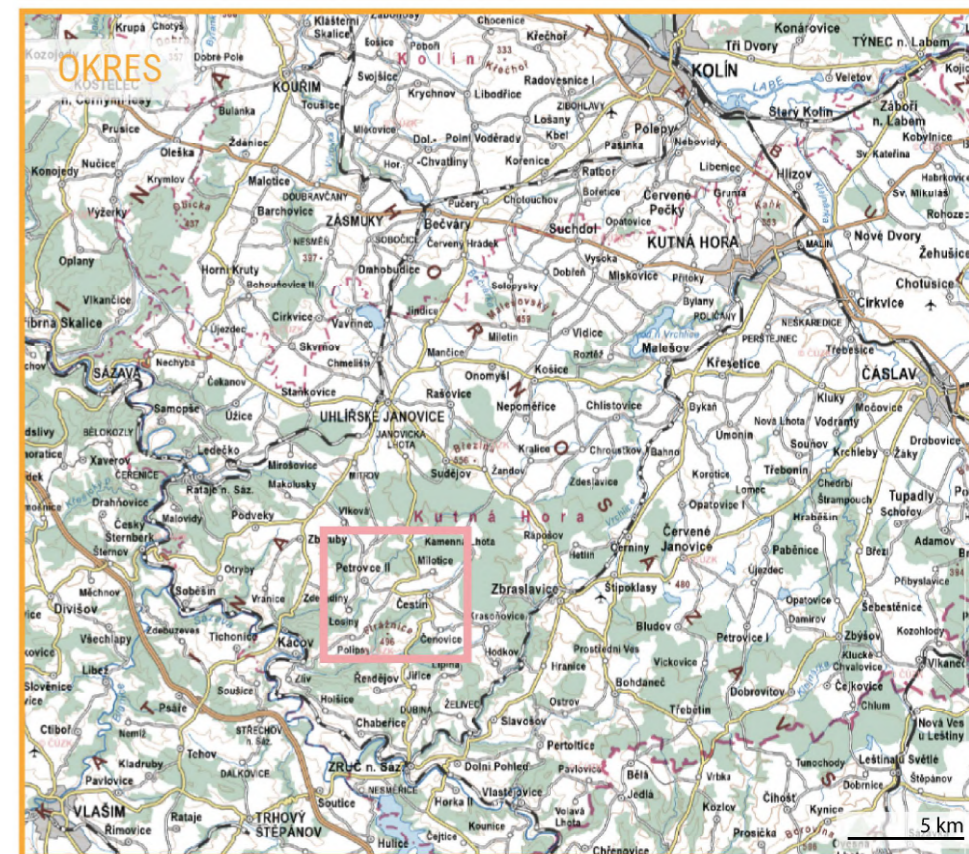
Lokalizace.

Předmětem zkoumání je v této práci oblast odpovídající velké části správního území Čestína. Čestín se nachází ve Středočeském kraji v okrese Kutná Hora, vzdušnou čarou zhruba 7 km severně od města Zruč nad Sázavou a 13 km východně od městyse Český Šternberk.

Pod správu obecního úřadu v Čestíně spadá vedle samotné obce také 8 menších sídelních jednotek. Tato práce se věnuje Čestínu a krajíně, která ho obklopuje, v níž se nachází šest ze zmíněných malých vesnic. Jedná se o Čentice, Milotice, Morány, Čenovice, Kněž a Kasanice.

Zkoumaná oblast zhruba odpovídá čtyřem katastrálním územím - k.ú. Čestín [623393], k.ú. Čenovice [623385], k.ú. Kněž u Čestína [623415] a k.ú. Kasanice [623407].

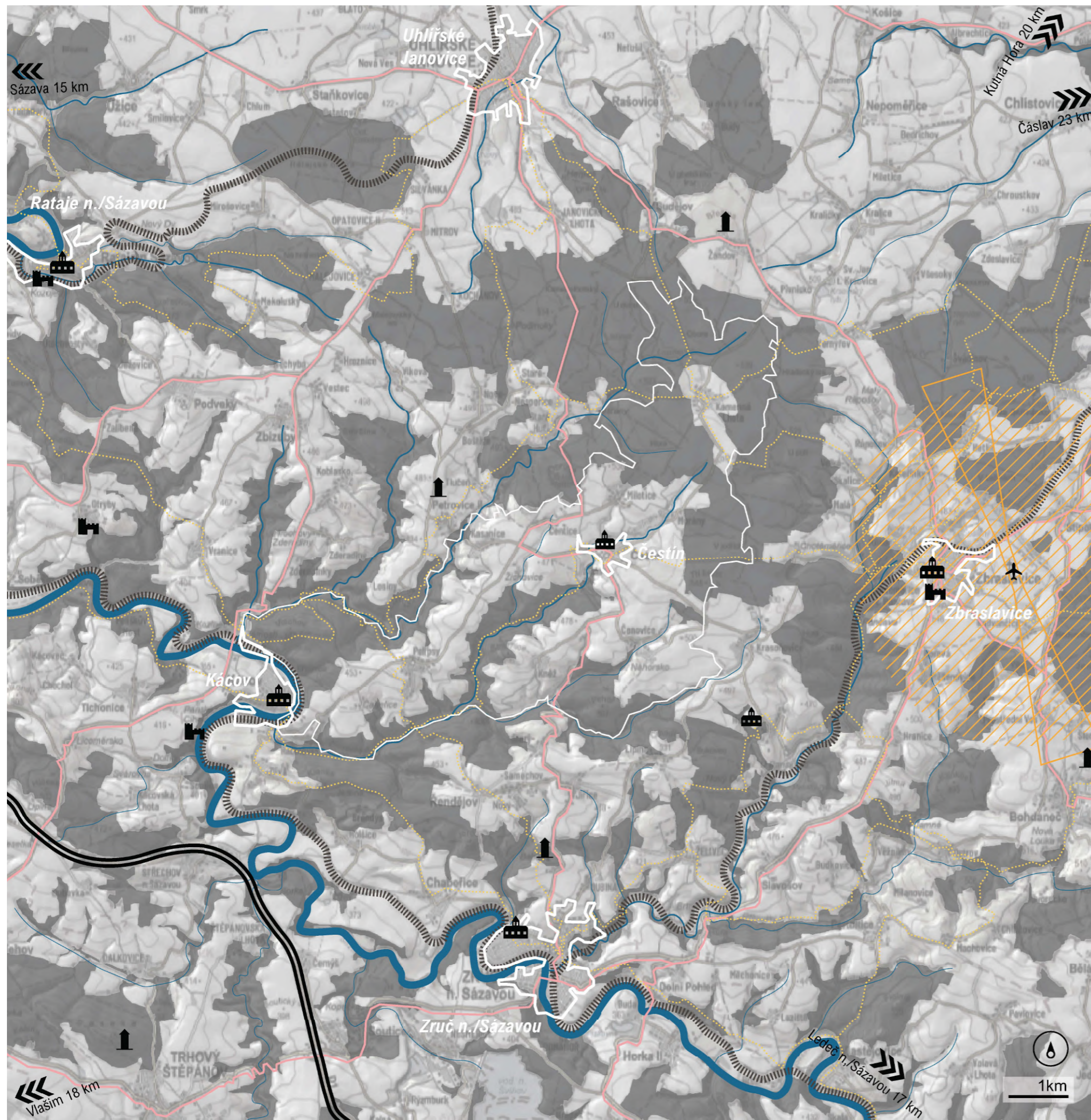
Vymezení pevných hranic zkoumaného území je v tomto případě velmi obtížné, protože předmětem zkoumání je především krajina, se všemi jejími vazbami a úrovněmi. Z tohoto důvodu je v analytické části řešené území často označováno různě - jednou jako celé správní území obce jindy jako pouhé jedno katastrální území. Jádrem zájmu však vždy zůstává Čestín.

The background features a stylized landscape illustration. The foreground is a solid light orange color. Above it, there are several layers of rolling hills and a town silhouette, rendered in various shades of pink and red, creating a sense of depth and atmosphere. The sky is plain white.

KONTEXT

Zasazení Čestínska do geografického kontextu středního Posázaví z pohledu jeho širších vztahů, zájmových cílů a dopravní infrastruktury.

ŠIRŠÍ VZTAHY

Čestín leží ve středním Posázaví mezi Kácovem, Zručí nad Sázavou, Zbraslavicemi a Uhliřskými Janovicemi. Všechna zmíněná města jsou poměrně dobře napojena na hromadnou dopravu a železniční spoje a jsou uzlem turistických tras i cyklotras.

Ve Zbraslavicích se nachází malé civilní letiště, odkud se vybavují vyhlídkové lety a kde startují kluzáky a ultralehká letadla.

V širším okolí Čestína stojí 4 rozhledny - Bohdanka u Bohdanče, Babka u Zruče nad Sázavou, rozhledna v Petrovicích II a Březina u Žandova.

Z nejbližších zámků je možné navštívit pouze zámek v Ratajích nad Sázavou, kde je umístěno muzeum středního Posázaví a zámek ve Zruči nad Sázavou. Všechny ostatní zámky jsou nepřístupné.

S hrady je to podobně, s výjimkou hradu Český Šternberk (mimo zobrazované území).

Lákavým cílem jsou pivovary v Kácově a ve Zbraslavicích, případně také ve vzdálenějším Malešově (severovýchodním směrem, mimo zobrazované území).

Čestínsko díky své poloze v podstatě nemá vazby na řeku Sázavu, naopak důležitým vodním tokem v oblasti je Čestínský potok.

Z významných silničních tras prochází Čestínem silnice II. třídy č. 336 spojující Zruč nad Sázavou a Uhliřské Janovice. Důležitou dopravní tepnou, která se nachází v optimální - blízké ale nerušivé - vzdálenosti, je dálnice D1.

- dálnice D1
- železnice
- silnice II. třídy
- značené turistické trasy KČT
- řeka Sázava
- lokálně významné potoky (přímé přítoky řek)
- méně významné vodní toky
- hranice zástavby významných sídel
- hranice katastrálního území obcí spravovaných OÚ Čestína
- zámky
- rozhledny
- hrady, tvrze, zříceniny
- letiště a jeho ochranné pásmo s výškovým omezením staveb
- směr, kterým se nachází nejbližší město ležící mimo zobrazované území, a jeho vzdálenost od Čestína

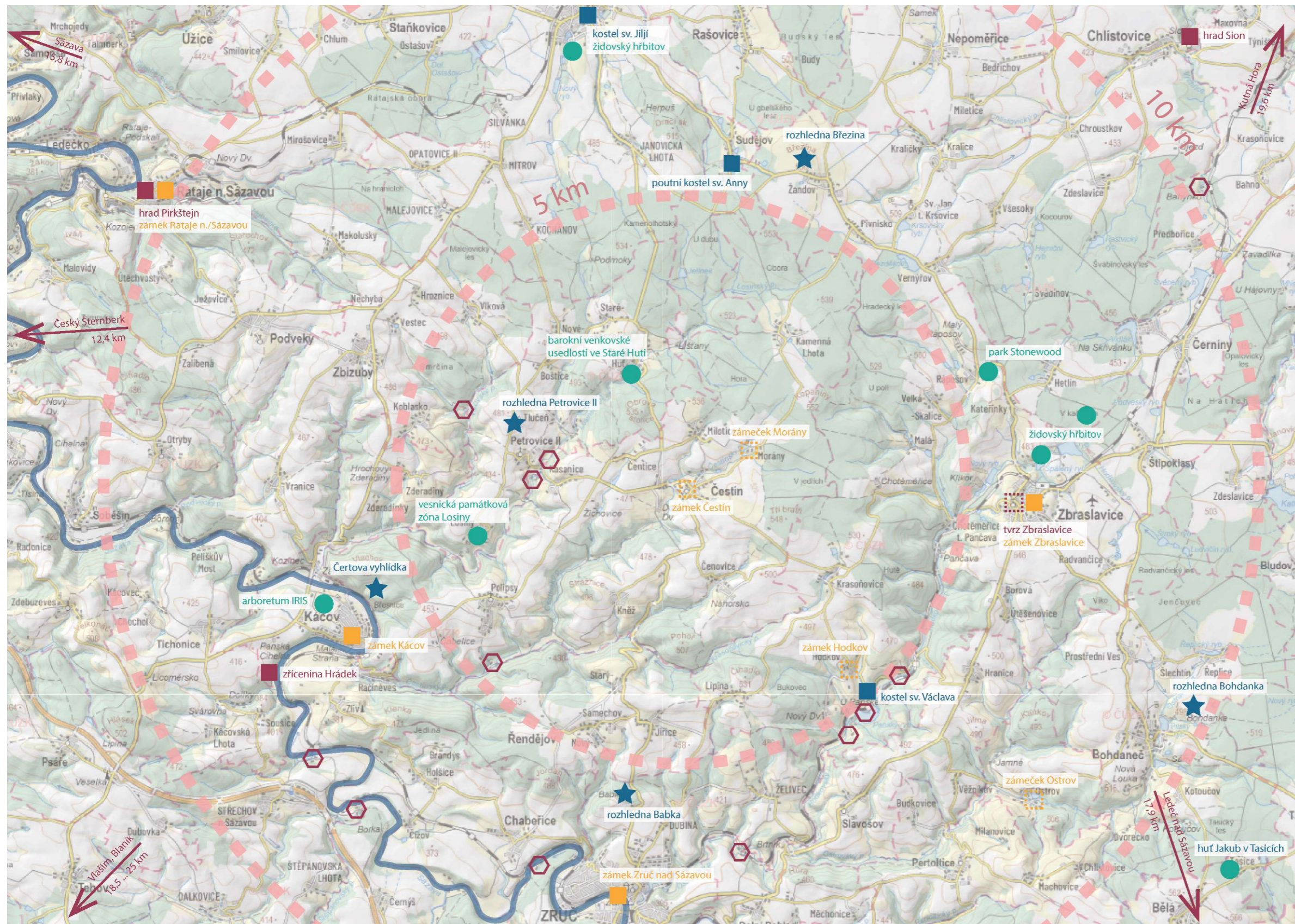
CÍLE ZÁJMU V ŠIRŠÍM KONTEXTU

Posázaví je kraj poměrně bohatý na „turistické atrakce“ a cíle zájmu. S rostoucí vzdáleností od řeky Sázavy i od větších sídel však jejich počet ztelně klesá. Pokud si tak obec nedá pozor, případně pokud se neobjeví pohotový člověk s lákavým podnikatelským záměrem, může se snadno stát, že krajina najednou nemá lidem z širšího okolí co nabídnout. A to se, bohužel, do jisté míry stalo i Čestínu.

Většina historických a technických památek v pětikilometrovém okruhu kolem Čestína je buď v soukromých rukou a tedy veřejnosti a zvědavým turistům nepřístupná, nebo ve špatném stavu.

Zajímavější cíle se nachází až za onu pětikilometrovou hranici a blíže k Sázavě, ještě více jich je dále než 10 km od Čestína. Vytváří se tak jakési turistické vakuum uprostřed kraje, který však má co nabídnout. Je jenom nutné podívat hlouběji pod povrch.

Unikátní morfologie terénu navíc způsobila, že ačkoli jsou v blízkém okolí hned čtyři rozhledny, ze tří z nich není možné zahlédnout ani špičku čestínského kostela, protože se nacházejí až za hranou čestínského údolí.

- - - - - dojídková vzdálenost
- hrady, tvrze, zříceniny - veřejně přístupné / soukromé
- zámky - veřejně přístupné / soukromé
- významné kostely
- ★ rozhledny, vyhlídky
- ◊ mlýny
- ostatní turistické cíle

DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA

Oblast Čestínska je dopravně dostupná přímými autobusovými linkami z Kolína (vzdálenost 55 km, délka cesty 1 h 22 min), Kutné Hory (45 km/1 h 5 min), Uhřetřeben (10 km/17 min), Zruč nad Sázavou (20 km/35 min) a Kácova (10 km/11 min).

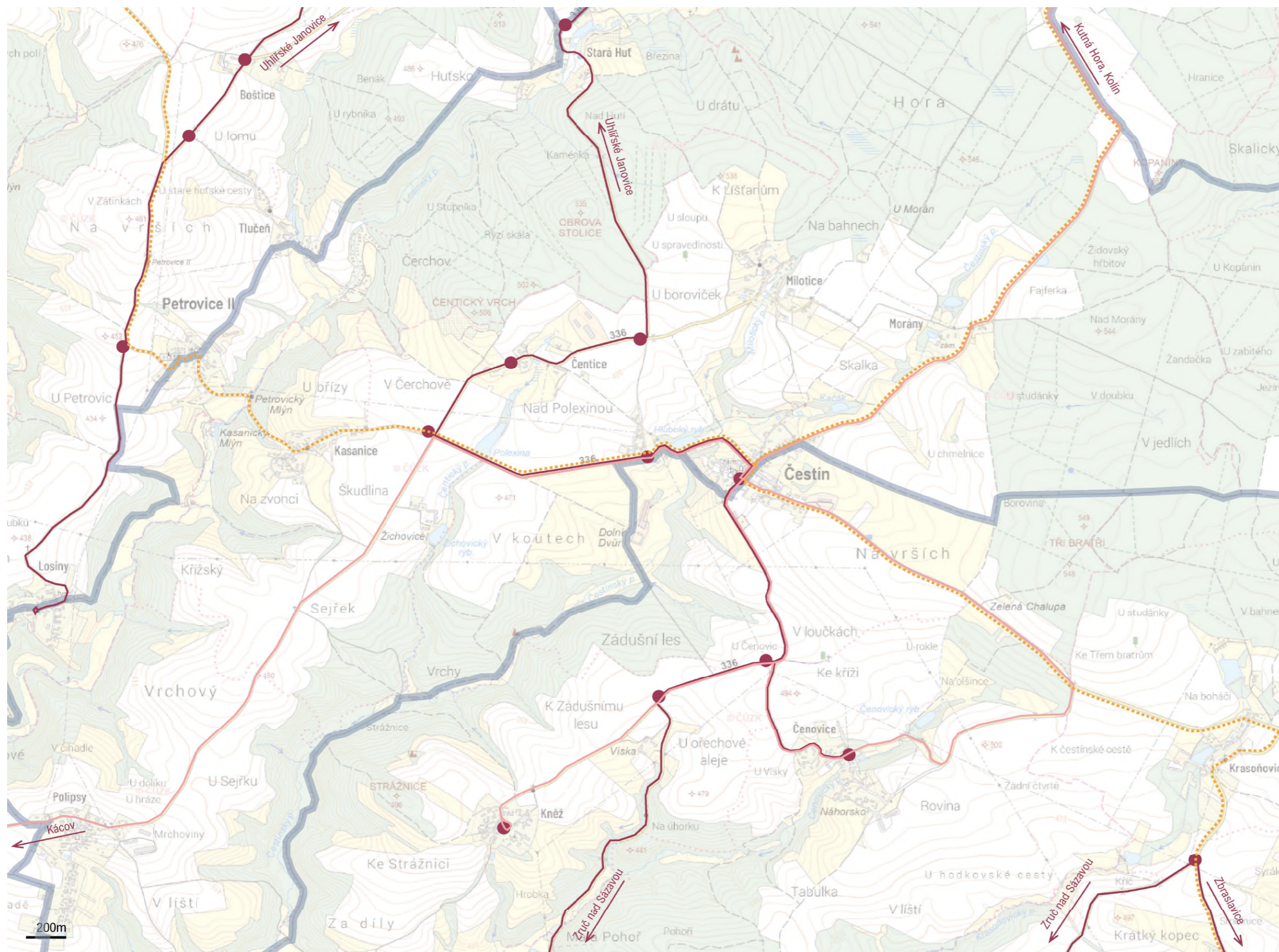
Autobusy zpravidla jezdí ve všední dny 2x až 3x denně, o víkendu nejezdí resp. vynechávají oblast Čestínska.

Neexistuje přímé spojení z Čestína do Zbraslavic. Jedná se o trasu dlouhou necelých 8 kilometrů, která autobusem zabere více jak 2 hodiny, s přestupem v některé z větších okolních obcí.

Nejbližší železniční zastávky se nachází v 8 km vzdálených Zbraslavicích, Uhřetřeben, nebo Kácově.

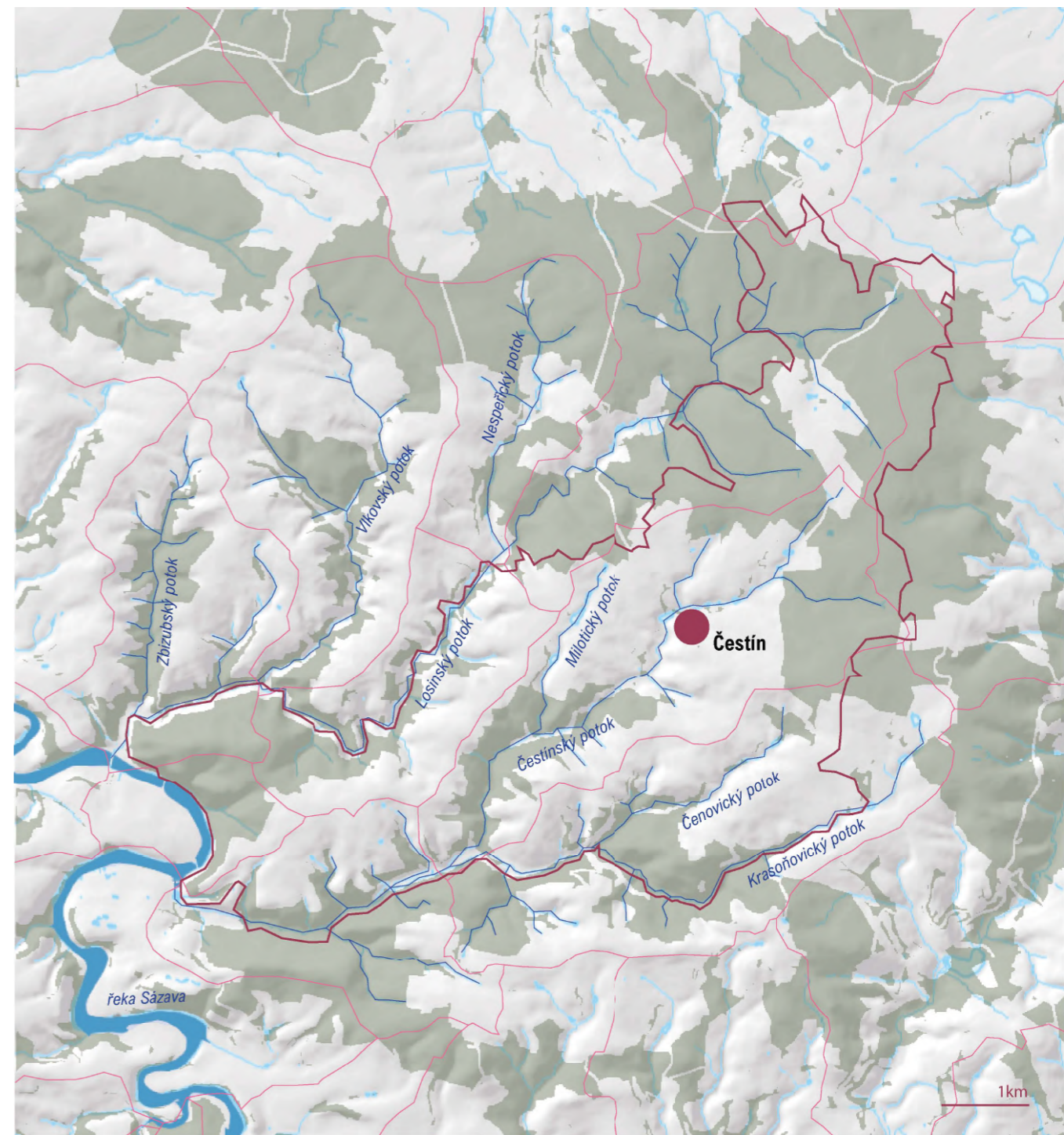
Oblastí Čestínska prochází jediná turistická trasa KČT, jež je zároveň Východočeskou Svatojanskou cestou, která vede z Polska do Vlašimi. Ve sledovaném území je stezka neudržovaná a zvláště v parti jižně od Čestína jen těžko dostupná.

Čestínem jsou vedeny dvě kratší cyklotrasy - 0121 Čestín-Žandov a 0122 z Podvek do Krásoňovic. Obě trasy jsou vedeny po rušných vytyčených silničních komunikacích.

- linky autobusu s vyznačenými zastávkami
- šipkou je uveden směr linky
- ⋯ cyklotrasy
- turistické trasy KČT

PŘÍRODNÍ PODMÍNKY

- hranice správního území OÚ Čestín
- hranice povodí vodních toků
- významné vodní toky ve vazbě na řešené území
- vodní toky
- zalesněná území
- záplavové území řeky Sázavy

Charakteristika přírodních podmínek.

Čestínsko se nachází v Havlíčkobrodském bioregionu (Culek, 2005). Reliéf je zde tvořený rozsáhlou plochou pahorkatinou s výškovou členitostí 75–150 m, do které se okolo vodotečí zařezávají mělká, 30–60 m hluboká údolí se strmými stěnami, jež mohou být výjimečně i skalnatá.

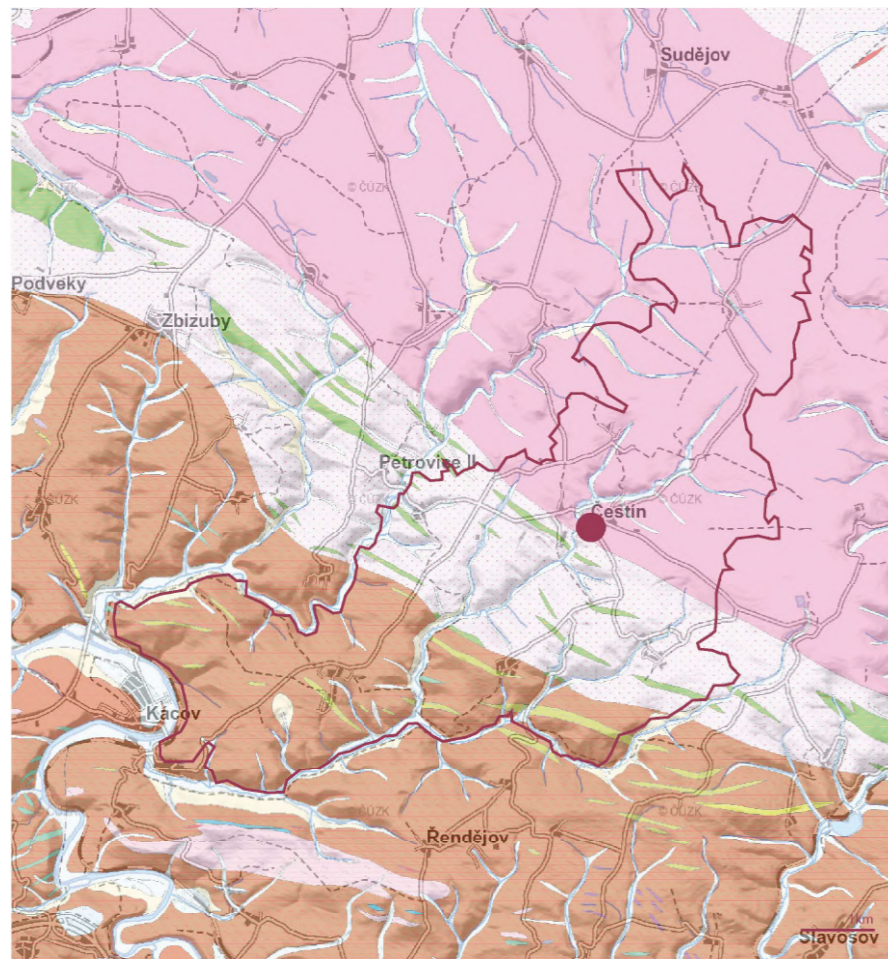
Lesní porosty kryjí asi 40% plochy, převažují v nich kulturní smrčiny a většina lesů je hospodářsky využívána. Nelesní plochy jsou intenzivně zemědělsky využívané, nicméně v posledních letech se objevuje větší množství luk a pastvin.

Pramení zde čtyři významnější potoky – Čestínský, Losinský, Miletický a Čenovický. Čestínský a Losinský potok jsou přímými pravobřežními přítoky řeky Sázavy, do které se vlévají v

okolí městyse Kácov. Čenovický a Miletický potok jsou přítoky potoka Čestínského.

Vodní toky napájí poměrně bohatou rybníční síť. Rozlohou největší je rybník Poxlina (1,2 ha) u Miletic, ležící na Čentickém potoce, následovaný Hlubokým rybníkem (0,95 ha) v Čestíně.

Z hlediska klimatických poměrů se území nachází v mírně teplé oblasti MT4 (Quitt 1971), s průměrným úhrnem srážek 600–700 mm a průměrnou teplotou vzduchu 7–8 °C.

- nivní sediment
- písčito hlinitý až kamenitý sediment
- dvojslídny migmatit až ortorula
- dvojslídny svor
- ortorula
- kvarcit, pararula
- amfibolit
- pararula

obr. 16 Vizualní vlastnosti místního kamene.

Geologické podmínky

Čestína se nachází v oblasti kutnohorského krystalinika, pro které je typický hojný výskyt metamorfovaných hornin. Nejzastoupenějšími horninami jsou dvojslídny migmatit, svor a ortorula, tj. horniny bohaté na obsah křemene. Pararuly mohou obsahovat také vločky vápence. Podél vodních toků se nacházejí fluvialní sedimenty a štěrkopísky.

Místní pararula je světlá, oxidy železa lehce zabarvená do rezavá, s páskovanou texturou tvořenou tmavšími minerály a horninami. Struktura horniny je granoblastická.

Pararula bývala v oblasti Čestína hojně využívána jako

stavební materiál obytných domů a hospodářských stavení, často v kombinaci s odpadním materiálem a cihlami. Dnes se využívá spíše do menších staveb jako např. suchých zídek, nízkých ohradních zdí, drobných zahradních staveb a dlažeb.

Křemen, který se na Čestínsku vyskytuje je nejčastěji matně bílý, šedavý nebo se žlutým nádechem, oranžový a vzácněji cihlově hnědý až červený. Za jeho zbarvení může výskyt železa.

Křemen sebraný z polí se v minulosti užíval k výrobě sklářského kmene v místních lesních hutích.

obr. 17

obr. 18

obr. 19

příklady užití místního kamene na ohradní zdi čestínských fary (a), dlažbě před kostelem (b) a zdi hřbitova (c)

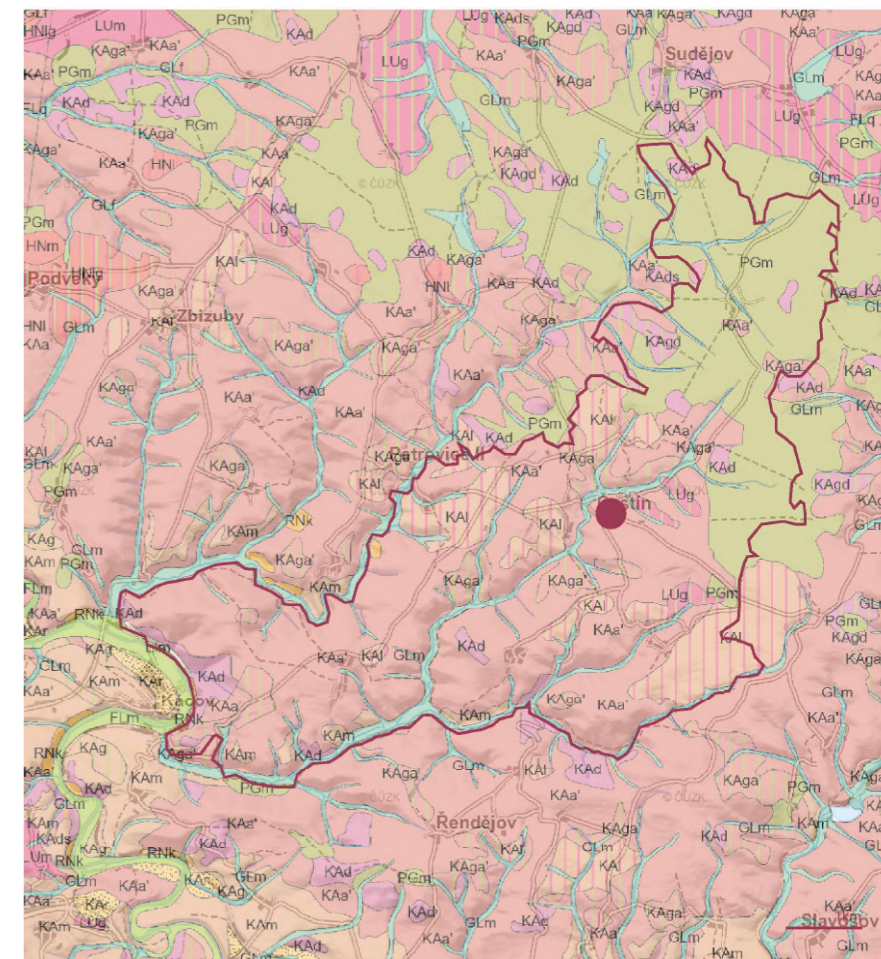
- KA- kambizem
- HN- hnědozem
- FL- fluvizem
- PG- pseudoglej
- GL- glej
- LI- litozem
- RN- ranker

Půdní podmínky

V oblasti Čestína z hlediska půdních podmínek převládají kyselé kambizemě, které ve vyšších polohách přecházejí do pseudoglejů (severní část území v okolí Kamenné Lhoty).

Lesní půdy jsou těžké, s mělkým humusovým horizontem, silně oglejené, s velkým podílem jílových částic a s vysokou hladinou spodní vody. (obr. a)

Půdy v nezalesněných oblastech jsou hlubší, s vyšším obsahem jílových částic (obr. b). Jedná se o půdy, které jsou v porovnání se spraší méně kvalitní, ale jsou vhodné pro výrobu cihlářských výrobků.

a

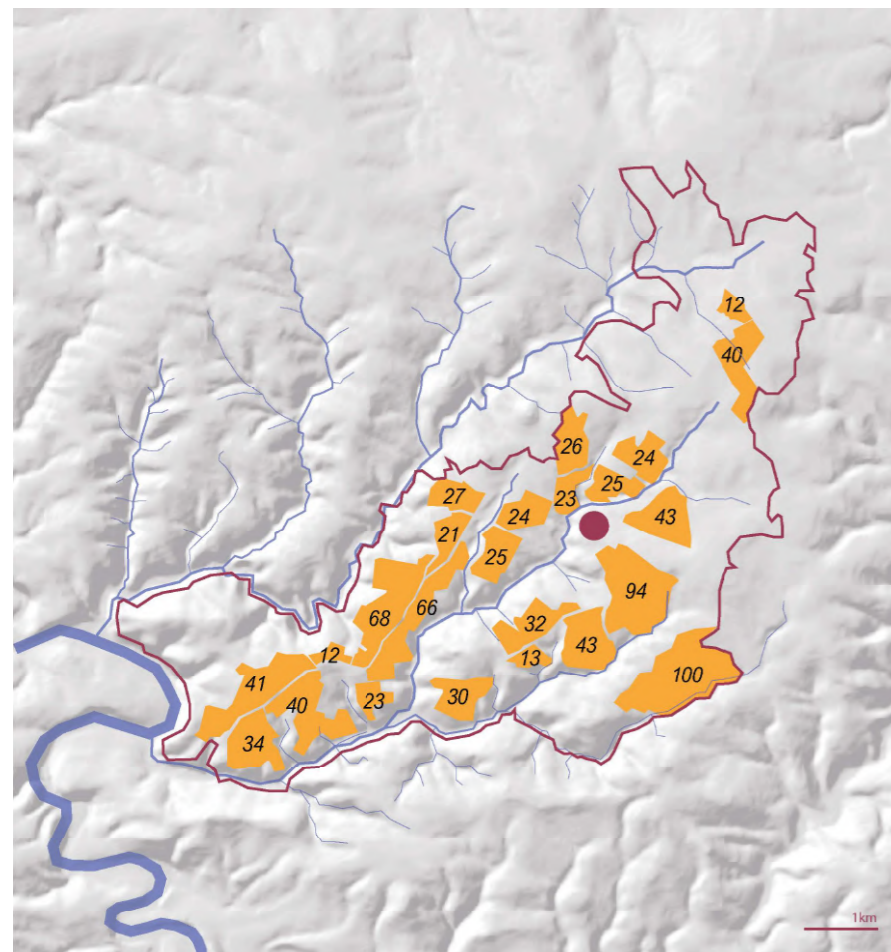
obr. 20

b

obr. 21

půdní sondy v lese (a) a na louce (b) severně od Čestína, kopané v dubnu 2018

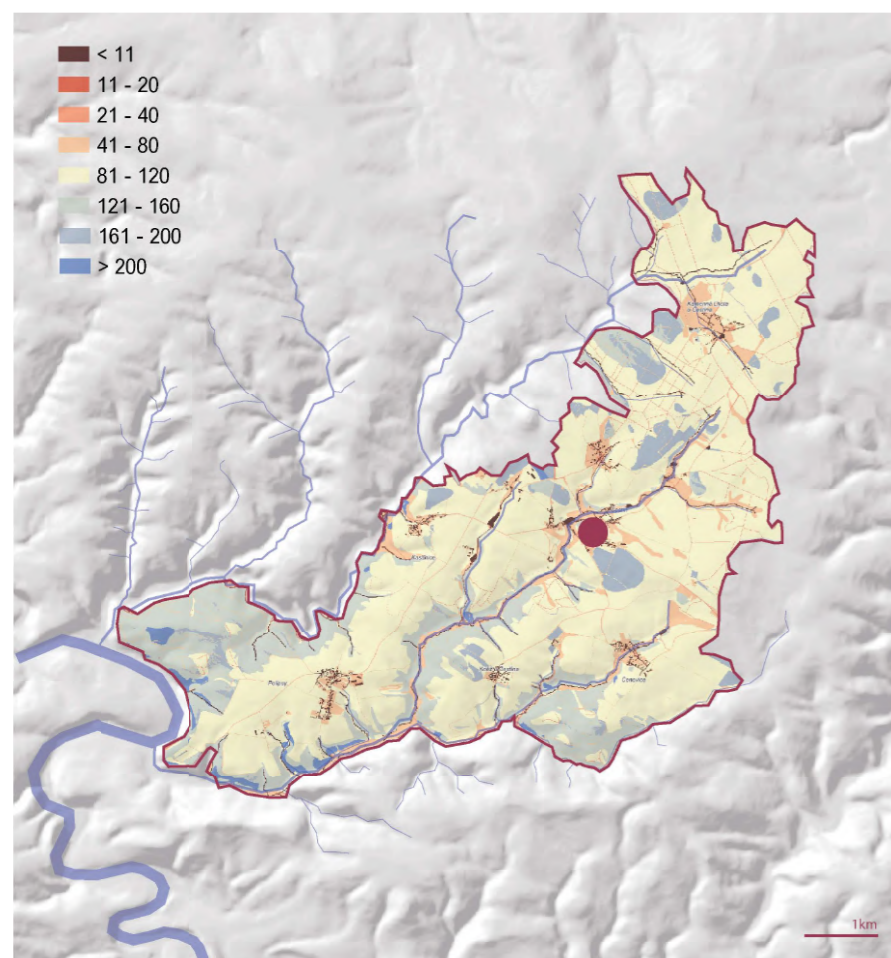
Bloky orné půdy

Mapa zobrazuje bloky orné půdy tak, jak jsou v krajině vnímány. Uvedena je také jejich přibližná výměra v hektarech.

Stanovená povinnost pěstování jedné plodiny na blocích orné půdy o maximální výměře 30 hektarů je reálně dodržena vždy.

Situace se ale mění v momentě, kdy pozorovatel stojí přímo v dotčené krajině a vnímá i několik půdních bloků jako jediný celek. Takových lokalit je na Čestínsku hned několik.

Krajina velkých půdních bloků postrádá lidské měřítko, je krajinou dlouhých vzdáleností a má sníženou biodiverzitu. Mimo vegetační období polních plodin pak působí prázdně a monotónně.

Potenciální retence půdy při reálném osevním postupu

Retence půdy obecně vyjadřuje množství vody, které je půda schopna zadržet v systému kapilárních pórů v milimetrech, tzn. které je nedostupné pro tvorbu povrchového odtoku. Je tak jedním z nejdůležitějších parametrů kontrolujících hydrologický režim půdy.

Roli při určování potenciální retence hraje půdní typ, zrnitost půdy, její sklonitost, hydrologická skupina a způsob, jakým se na ní hospodář.

Mapa tak poskytuje informaci o tom, kde může docházet k vodní erozi nebo dokonce povodním (VÚMOP 2024).

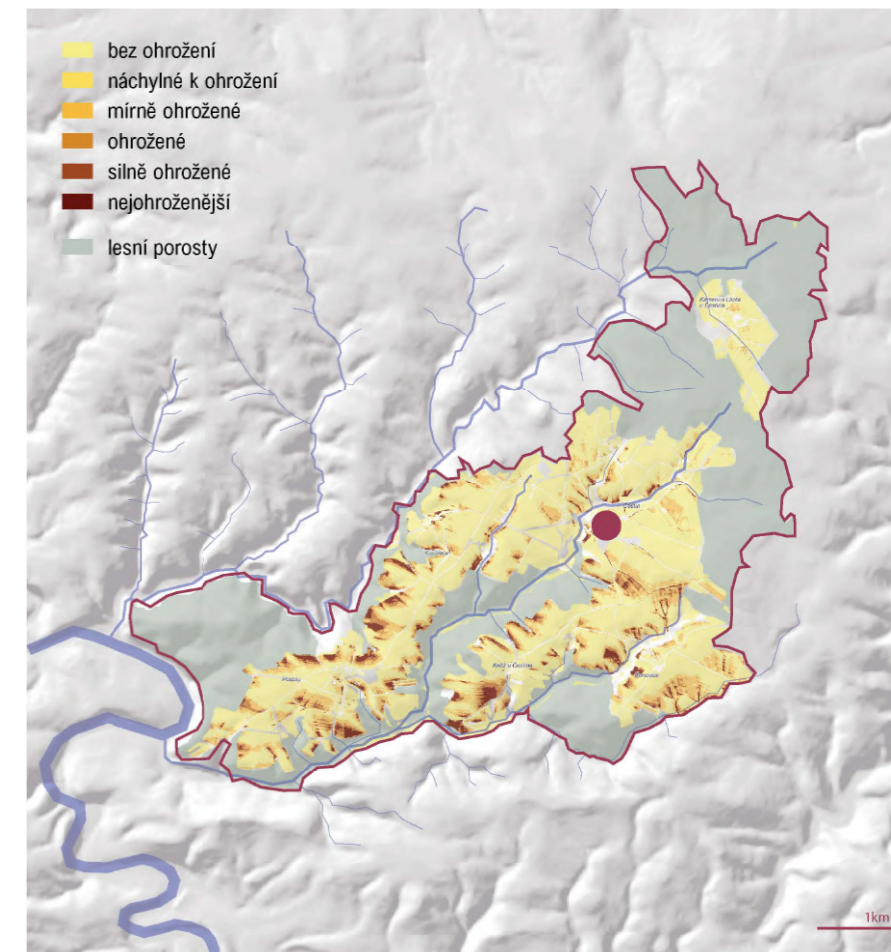
Na Čestínsku jsou nejohroženější lokality kolem sídel, v prudších svazích (např. úsek pole nad Čenicemi) nebo tam, kde byl narušen hydrologický režim půdy melioracemi (např. okolí Kamenné Lhoty v severní části území)

Ohroženost orné půdy vodní erozí

Do této mapy se v porovnaná s předchozí mnohem více promítá sklonitost a expozice. Vychází rovněž z BPEJ zemědělské půdy a infiltrační kapacity půd.

Je dobře vidět, že nejohroženější jsou lokality se strmými svahy sbíhajícími do údolí potoků - zejména se jedná o oblast kolem Kněže a Polipes.

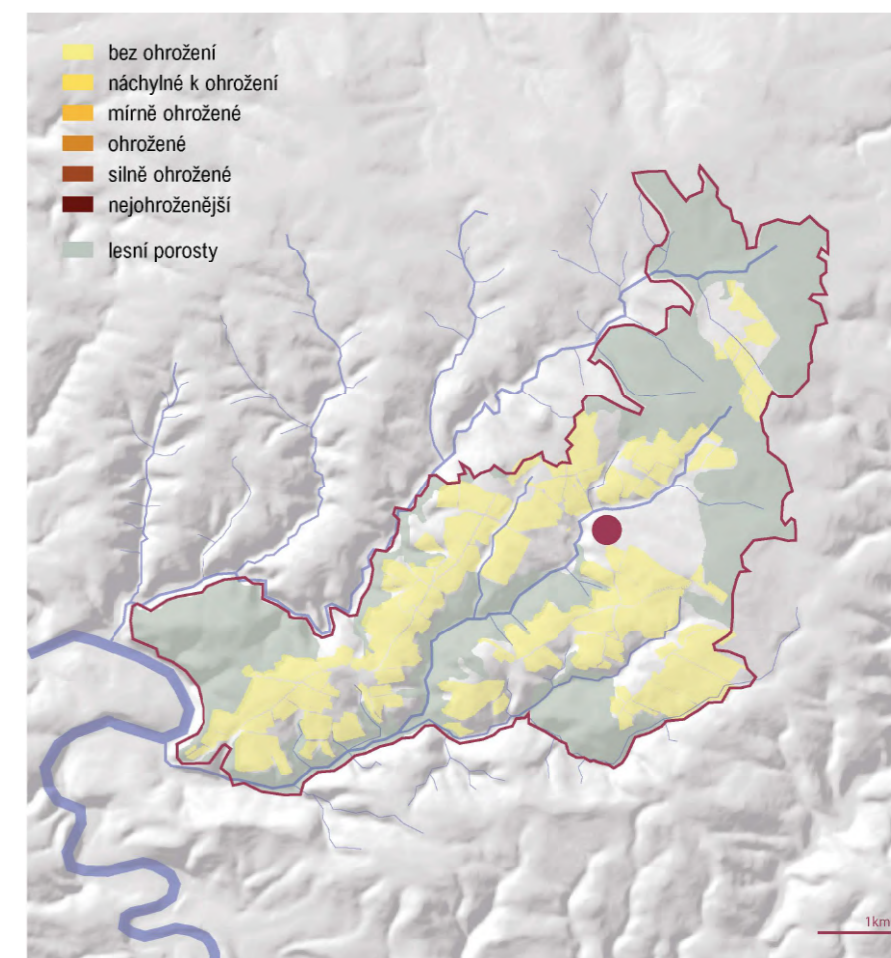
Bez ohrožení jsou pak oblastní v severní části území, kde svažítost terénu není tak dramatická.

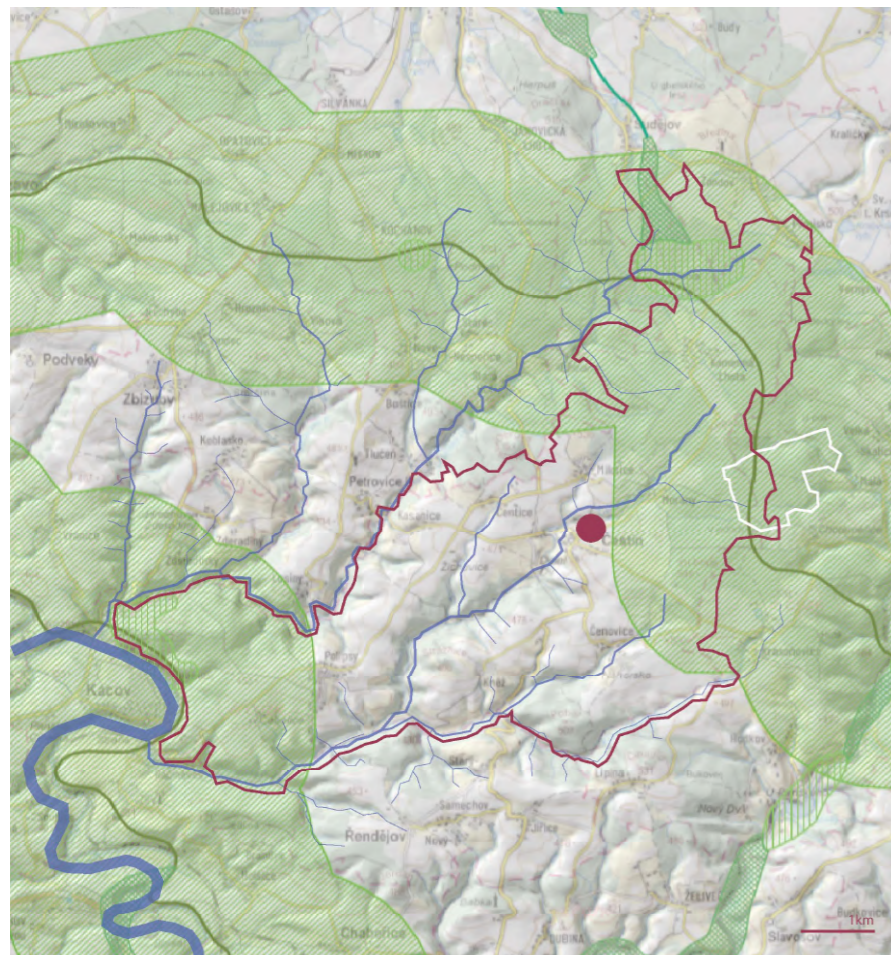

Ohroženost orné půdy větrnou erozí

Údaj ohroženosti půdní erozí vychází z kódu BPEJ, kde nejdůležitější jsou v tomto případě charakteristiky přímo ovlivňující větrnou erozi tj. klimatický region a půdní typ. Zohledněna je tak pravděpodobnost výskytu suchých období i zrnitost a skeletovitost substrátu (VÚMOP 2023).

Přiložená mapa dokládá skutečnost, že nebyly hodnoceny místní specifické poměry, jako je velikost půdních bloků, přítomnost vegetace či průměrná rychlost a převládající směr větru. V takovém případě by rozhodně nebyly půdy v okolí Čestína vyhodnoceny jako bez erozního ohrožení.

- nadregionální biocentrum
- nadregionální biokoridor
- nadregionální biokoridor, osa
- regionální biocentrum
- regionální biokoridor
- směry propojení regionálních biokoridorů
- obora u Malé Skalice

Územní systém ekologické stability

Severní částí zkoumaného území, tj. jeho zalesněnou oblastí prochází nadregionální biokoridor. Nadregionální biokoridor prochá také jižná částí správního území Čestína. Zde se jedná o nivu řeky Sázavy a jižně orientované svahy jejího říčního údolí.

V oblasti se nenachází žádné přísněji chráněné lokality.

Na východní hranici zasahuje do zkoumaného území obora u Malé Skalice. Obora je nepřístupná slouží k chovu vysoké zvěře.

Fauna Čestínska je charakterizována běžnými druhy kulturní krajiny se stopami podhorské lesní fauny hercynského původu.

Na potocích se nachází množství různě velkých rybníků, z nichž některé se využívají k chovu kaprovitých ryb. Vodoteče spadají do pstruhového pásma.

Potenciální přirozená vegetace

Z hlediska biogeografického se zkoumané území nachází ve 4., tj. bukovém vegetačním stupni, který je vázán na mírně teplé klimatické oblasti s průměrnými teplotami kolem 7 °C a 700 mm průměrných ročních srážek v nadmořských výškách od 400 do 700 m n.

Potenciálně přirozená lesní společenstva havlíčkobrodského regionu jsou bikové, či ostrůvkovitě také květnaté, bučiny, v nižších nebo jižně exponovaných polohách pak acidofilní doubravy. Přirozenou náhradní vegetací jsou vlhké pcháčkové louky (Culek 2005).

Květena je zde spíše jednotvárná, převažují mezofilní střeoevropské lesní druhy (Charakteristika biogeografických podprovincií a bioregionů v České republice).

Druhové složení zastoupených biotopů

biková bučina (acidofilní bučina)

stromové patro:
Fagus sylvatica (Dg, Dm)
Acer pseudoplatanus, *Quercus petraea*,
Quercus robur, *Tilia cordata*
Picea abies, *Abies alba*

keřové patro:
 je velmi chudé nebo chybí
Vaccinium myrtillus

bylinné patro:
Avenella flexuosa (Dg, Dm), *Luzula luzuloides* (Dg, Dm), *Calamagrostis arundinacea* (Dg, Dm), *Carex brizoides* (Dg, Dm), *Gymnocarpium dryopteris* (Dm)
Maianthemum bifolium, *Melampyrum pratense*, *Oxalis acetosella*, aj.

biková jedlová doubrava (vlhká acidofilní doubrava)

stromové patro:
Quercus robur (Dm), *Betula pendula*,
Pinus sylvestris
Populus tremula (Dg), *Sorbus aucuparia*,
Picea abies

keřové patro:
Frangula alnus (Dg), *Vaccinium myrtillus*

bylinné patro:
Molinia arundinacea (Dg, Dm),
Carex brizoides (Dm),
Potentilla erecta (Dg),
Lysimachia vulgaris (Dg),
Melampyrum pratense, *Avenella flexuosa*

lipová bučina s lípou srdčitou (květnatá bučina)

stromové patro:
Fagus sylvatica (Dg, Dm)
Acer platanoides, *Acer pseudoplatanus*,
Carpinus betulus, *Fraxinus excelsior*,
Quercus petraea, *Tilia cordata* (Dg)
 (*Picea abies*, *Abies alba*)

keřové patro:
Corylus avellana, *Lonicera xylosteum*,
Sambucus racemosa, *Sorbus aucuparia*

bylinné patro:
Impatiens noli-tangere, *Pulmonaria officinalis*, *Viola reichenbachiana* (Dg), *Galium odoratum*, *Melica uniflora* (Dm), *Festuca altissima* (Dm), *Carex pillosa* (Dm)

* Dg = diagnostický druh, Dm = dominantní druh

VÝVOJ ÚZEMÍ

Historie Čestína a okolních obcí

Čestín byl založen někdy kolem roku 1256, kdy bohatá mecenáška Honorie, zvaná také Česta, z nedalekých Petrovic nechala na pahorku nad dnešním Čestínským potokem postavit jednodlní románský kostel sv. Petra a Pavla. Obec, která pak kolem kostela pomalu vznikala, se až do 19. století, kdy se ustálil dnešní název Čestín, nazývala Čestín Kostel.

Koncem 14. století byla v sousedství kostela vystavěna skromná gotická tvrz obehnaná nízkým opevněním, jejímž prvním vlastníkem byl urozený pán Zbyněk z Čestína. V turbulentním období husitských válek patřil Čestín Kostel pánům ze Soběšína, kteří se přidali na stranu táboritů.

Zlatý věk obec zažila v době, kdy panství patřilo rodu Slavatů z Chlumu, do jehož držení se dostal díky vdově po Michalovi ze Soběšína, která se v r. 1486 za jednoho ze Slavatů provdala. Zhruba v této době byl k čestínskému panství připojen statek Milotice, který zdělila Anna z Častolovic prodala ho Slavatům za 132 zlatých (Obec Čestín 2023).

Téměř o sto let později, tj. v 70. letech 16. století si tvrz v Čestíně Kosteletě vybral za své rodové sídlo Adam Slavata z Chlumu. Jako významný stoupenec Jednoty bratrské se chtěl vyrovnat tehdejšími vlivnými šlechticům, a proto přikročil k velkolepé, ale hlavně velmi nákladné, rekonstrukci gotické tvrze ve čtyřkřídlý renesanční zámek se dvěma nádvořími. Na tomto zámku se Adamovi narodil jeho syn Vilém, který se později stal nejvyšším kancléřem Českého království a zde také Slavata hostil v roce 1585 Viléma z Rožmberka.

Ve stejném období, konkrétně v r. 1579 povýšil císař Rudolf II. Čestín Kostel na město a udělil mu právo na tři výroční trhy a na jeden týdně. Do znaku získalo město stříbrnou lilii v červeném poli.

Počátkem 18. století se udály hned dvě významné skutečnosti, které měly vliv na další vývoj celé oblasti. V roce 1707 koupil kus lesa severně od Čestína skelmistr Vavřinec Eisner a postavil na svém pozemku sklářskou huť. Huť pojmenoval podle proslulých italských sklářských dílen na ostrově Murano nedaleko Benátek. Název si místní upravili na Morány a vznikla stejnojmenná obec. Sklářské hutě v Moránech fungovaly až do konce 18. století, kdy pozemky odkoupili Hrubí z Jelení, kterým patřilo panství v Červených Pečkách nedaleko Kolína (Obec Čestín 2023).

Druhou zlomovou událostí bylo připojení čestínského panství ke kácovskému Karlem Jáchymem Bredou v roce 1713. Znamenalo to, že šlechta opustila jak Čestín, tak čestínský zámek a přestěhovala se do Kácova.

Počátkem 19. století byl zámek v Čestíně už v tak špatném stavu, že se podařilo zachránit jen třetinu jeho původní rozlohy. Krátkým světlým obdobím v této temné době byla dvě desetiletí

v první polovině 18. století, kdy Čestín získala Anna Marie Františka, velkovévodkyně Toskánská – bohatá šlechtična, která proslula příkladnou péčí o své majetky.

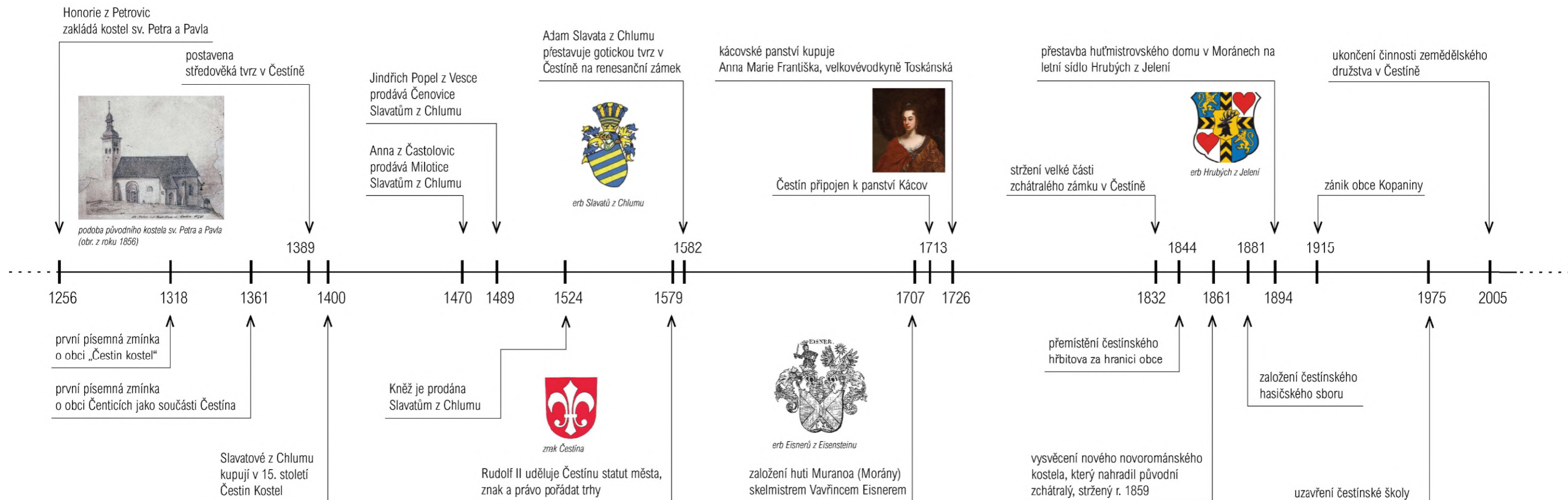
Ve 30. letech 19. století připadlo panství českému králi Františku I. Rakouskému, který provedl již zmíněné úpravy na čestínském zámku. Jeho následník, Ferdinand I. Dobrotivý pak v polovině 19. století financoval výstavbu a vybavení nového čestínského kostela sv. Petra a Pavla, protože původní románský svatostánek musel být pro jeho havarijní stav v r. 1859 stržen.

Na přelomu 19. a 20. století došlo k postupnému úpadku a vymizení osady Kopaniny, která byla založena zhruba ve stejné době jako Morány. Definitivní konec jí potkal mezi léty 1913 a 1915 kdy lehla popelem a z 18 domů zůstala stát jen hájovna, která byla po smrti hajného zbořena a Kopaniny rozorány na polní pozemky.

Po roce 2000 vyrostlo v okolí Čestína několik rozměrných výrobních hal – balárna medu firmy Medokomerc přímo v jádru obce, kravín západně od Čentic a stáje pro dobytek v sousedství Dolního dvora.

V roce 2005 pak ukončilo činnost zemědělské družstvo v Čestíně, což znamenalo pro obec velký úbytek pracovních příležitostí a odliv finančních prostředků.

V roce 2009 za finanční podpory Hrubých z Jelení začala obnova kostela sv. Petra a Pavla. O 3 roky později, tj. v roce 2012 získala obec dotaci od Středočeského kraje, za kterou nechala opravit hlavní silniční tah vedoucí skrz náměstí a obnovila park před kostelem.

Drobné lokální zajímavosti

Trhy v Čestíně a řemesla

Právo konat trhy bylo Čestínu uděleno císařem Rudolfem II. v roce 1579 při příležitosti povýšení obce na město. Výroční trhy se konaly:

- v pondělí před svátkem Nanebevstoupení Páně, tj. zhruba 40 dní po Velikonocích,
- v pondělí po svátku sv. Petra a Pavla, který se slaví 29. června
- a na Dušičky, tj. 2. listopadu
- týdenní trhy se konaly vždy ve středu.

Ačkoli se obyvatelé Čestína živil v největší míře zemědělstvím, v 19. století začala být obec v okolí známá výrobou hracích strojů a kolovrátků. Ze hřbitovní matriky z počátku 20. století se lze dozvědět i o dalších řemeslech, která se v Čestíně a okolních vsích pěstovala – zastoupení jsou obuvníci, krejčí, kováři, truhláři, hajní, zedníci i mlynáři.

Podulička

Podulička je místní název pro ulici lemovanou staveními, vedoucí od trojboké kapličky, podél ohradní zdi čestínských fary až k Hlubokému rybníku. Často je zachycována na historických fotografiích, v pozadí s kostelem sv. Petra a Pavla a sadem pokrytým čestínským pahorkem.

Kopaniny

Kopaniny byly malá obec ležící za úzkým pruhem lesa severně od Morán. Vznikly pravděpodobně ve stejné době jako Morány, tj. počátkem 18. století, a patřily k červenopečeckému panství, resp. pod správu vrchnostenského statku v nedaleké Kamenné Lhotě.

V polovině 18. století sestávaly Kopaniny z 18 domů, ve kterých žilo 88 obyvatel. V roce 1908 už to bylo pouhých 6 popisných čísel se 30 obyvateli. Roku 1913 celá osada vyhořela a stát zůstal pouze jediný dům – hájovna. Zbytek spáleniště nechal baron Hrubý z Jelení, majitel panství v Červených Pečkách, rozorát a proměnit v polnosti. Kopaniny přestaly existovat o 3 roky později, když ve věku 84 let zemřel jejich poslední obyvatel, hajný Josef Havlík, který je pochován na hřbitově v Čestíně.

Zelená chalupa

Stavení, které pravděpodobně sloužilo jako hájovna, se nacházelo na stráni východně nad Čestínem nedaleko cesty vedoucí přes les do Zbraslavic. Název Zelená chalupa údajně vznikl díky živému plotu, kterým byla ohraničena velká ovocná zahrada vedle chalupy. Zelená chalupa lehla popelem v roce 1885 a na původním místě už nebyla obnovena. V současné mapě je jako Zelená chalupa označováno stavení blízko silnice do Krasoňovic. Ta samá lokalita je však na historických mapách nazývána Karban.

Čestínská Podulička vedoucí k Hlubokému rybníku.

Konzum na návsi v Čestíně, dnes soukromý dům; nedatováno.

Kašna na návsi v Čestíně; socha je dnes před kostelem.

Vývoj čestínské krajiny

Vývoj krajiny byl vzhledem k rozsáhlosti zpracovávaného území zkoumán pouze v katastru Čestín [623393], který je jádrem řešené lokality. Vývoj krajiny byl hodnocen na základě dostupných historických mapových podkladů a archivních leteckých snímků, přičemž byly zvoleny čtyři období, ve kterých jsou změny nejpatrnější. Zkoumány byly především změny v obrazu krajiny způsobené vývojem struktury osídlení, vývojem cestní sítě a způsobem využívání krajiny.

1838 – indikační skici stabilního katastru

Na situaci v roce 1838 lze stále dobře vidět původní historickou strukturu sídel.

V Čestíně pozorujeme soustředění zástavby kolem širokého tržního náměstí, v jehož prostoru vznikají špalíčky nezděných budov. V extravilánu obce se nachází pouze větší hospodářství jako např. Dolní mlýn u Hlubokého rybníka nebo Dolní dvůr (Unterhof), ke kterému přísluší rozsáhlé okolní pozemky.

Domy v Miloticích jsou nahloučeny kolem přibližně čtvercového náměstí, které by mohlo být pozůstatkem z dob, kdy byla obec pouhým zemědělským statkem s velkým centrálním dvorem.

Morány byly v této době stále prosperující sklářskou hutí a na mapě jsou viditelné dnes již zaniklé hospodářské budovy v

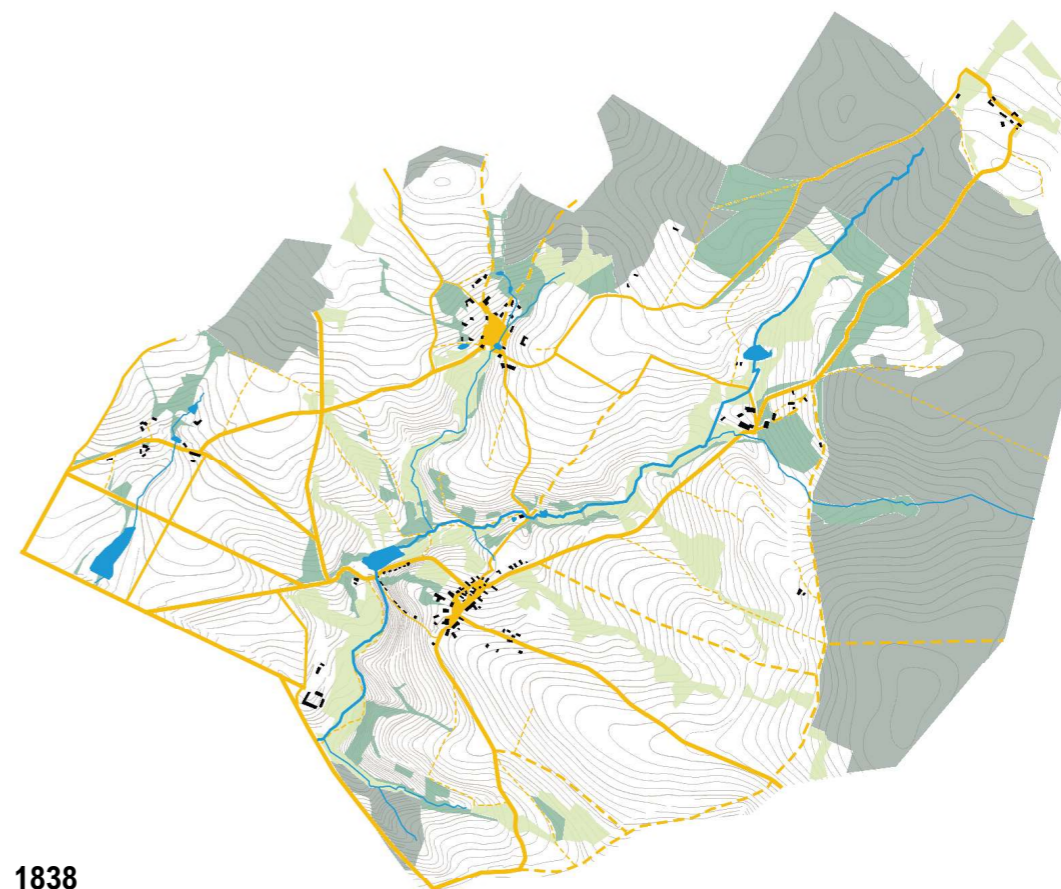
blízkosti huťmistrovského panského domu.

Z vodních ploch chybí některé rybníky, např. rybník Kačák mezi Moránami a Čestínem, rybník na Fajferce i celá horní část soustavy rybníků na Čentickém potoce. Průběh koryt potoků je přibližně stejný jako dnes.

Plochy lesních porostů se do dnešních dní dochovaly téměř beze změny, oproti dnešnímu stavu ale pozorujeme výrazně větší zastoupení krajinné zeleně, tj. stromořadí, maloplošných lesních porostů či doprovodné vegetace podél potoků. Jsou patrné také větší plochy sadů.

Zemědělská plocha byla rozdrobená mezi množství malých vlastníků, jednotlivá políčka od sebe oddělená mezemi. Výjimku tvoří okolí Dolního dvora a Čentic, kde se už v této době vytvářely větší bloky orné půdy v držení jednoho majitele – v tomto případě krále a panstva.

V krajině je patrná také hustá síť pěších cest, které jsou lemovány stromořadími a soudě podle tloušťky jejich zanesení v mapě, byly rovněž hojně využívány. Jednalo se o pestrou krajinu krátkých vzdáleností, kde převažujícím způsobem dopravy byla pěší chůze.

1838

1938 - vojenské letecké měřické snímky

V roce 1938 je patrná výrazná změna ve struktuře zástavby především u menších obcí. Morány se proměnily ze sklářských hutí na lovecký zámek obklopený anglickým krajinářským parkem, změnilo se trasování cest a přibýly dva rybníky. Milotice ztratily centrální náměstí – bylo částečně zastavěno a změnilo se jen na úzkou ulici. Zmizely Kopaniny.

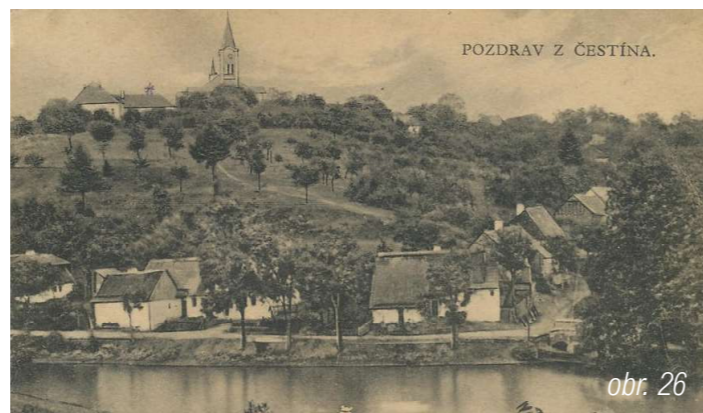
V Čestíně je patrné zúžení tržního náměstí, zastavění jeho spodní části obytnými domy a rozšíření zástavby podél silnice vedoucí do Zbraslavic. Vznikly rovněž nové obytné stavby v blízkosti Dolního mlýna.

Na mapě je viditelný obrovský úbytek lesních ploch vlivem masivní těžby. Ubylo také krajinné zeleně – zmizely malé lesíky a sady, chybí solitérní stromy, remízky a meze. Zůstala jen stromořadí podél cest a řídké porosty podél potoků.

Zemědělská držba je ještě drobnější než před 100 lety, velké plochy polí se v oblasti v podstatě vůbec nevyskytují. Tomu odpovídá také velmi hustá cestní síť – mezi jednotlivými políčky vede obrovské množství pěšin a cest. Krajina se jeví jako velmi prostupná bez nutnosti obcházení větších překážek.

Pohlednice z roku 1931, panorama Čestína ze směru od Milotic.

Pohlednice z roku 1925, Čestín od Hlubokého rybníka.

1938

450 m

1960 - vojenské letecké měřické snímky

Do podoby krajiny 60. let 20. století se velkou měrou podepsala kolektivizace zemědělství a rozvoj automobilové dopravy. Poprvé se objevují velké bloky orné půdy, které mají rozlohu i několik desítek hektarů. Zmizely pěšiny a cesty, které nebyly vhodné pro pohyb aut, nebo které stály v cestě zemědělské technice. Výrazně se snížila prostupnost krajiny.

Lze pozorovat také velký nárůst ploch trvalých travních porostů, a to zejména v místech, kudy byla rámci melioračních opatření svedena voda z polí do údolí Čestínského potoka. Plochy lesů jsou po intenzivní předválečné těžbě obnoveny ve svém původním historickém rozsahu.

obr. 27

Pohlednice z roku 1956, zachycující náves v Čestíně.

obr. 28

Pohlednice pravděpodobně z poloviny 20. století, pohled na Čestín od Hlubokého rybníka.

2023 - aktuální ortofoto snímky

V následujících 60 letech došlo k dalšímu úbytku pěších cest a zneprůchodnění krajiny. S likvidací zemědělského družstva v Čestíně došlo k přeměně velké části orné půdy v trvalé travní porosty, které jsou dnes využívány jako pastviny pro koně a dobytek. Zároveň došlo k nárůstu krajinné zeleně ve formě maloplošných lesních porostů

Výraznou změnou v sídelní struktuře je vybudování chatové osady západně od Čestic (za hranicí řešeného území) a vznik nové zástavby rodinných domů v okolí Čestína – podél silnice na Morány a u Hlubokého rybníka. Objevilo se také několik velkých výrobních areálů, které mají nevhodné měřítko a téměř ve všech případech se nacházejí na pohledově velmi exponovaných místech.

Stavení na samotách, tj. bývalé hájovny, statky a mlýny postupně chátrají, v obcích přibývá opuštěných domů. Stálých obyvatel ubývá a tendenci vylidňování venkova částečně zachraňují chataři.

Dokládají to i statistické údaje z webových stránek obce Čestín. Podle nich v r. 1885 žilo v 80 domech 830 obyvatel, v r. 1965 to bylo 310 obyvatel ve 103 staveních a v roce 2005 pak 168 obyvatel ve 119 domech .

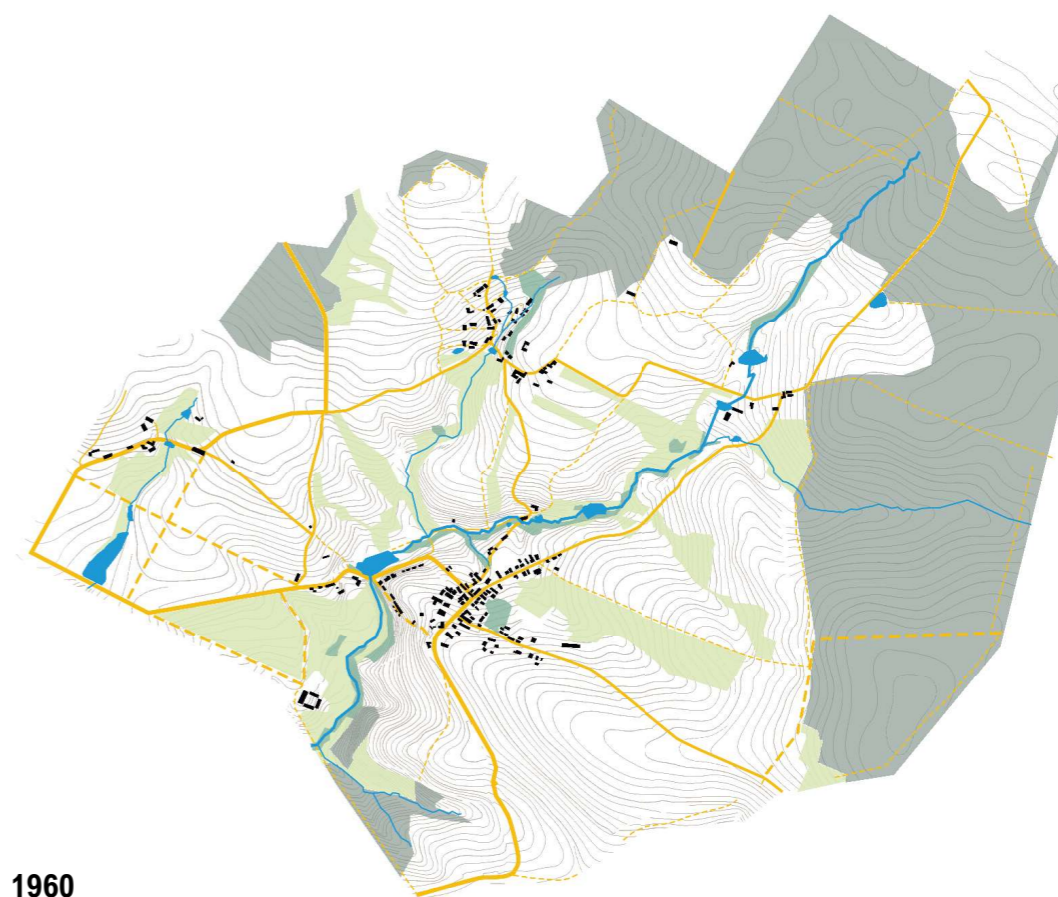
obr. 29

Pohled na Čestín od Nového Dvora, nedatováno.

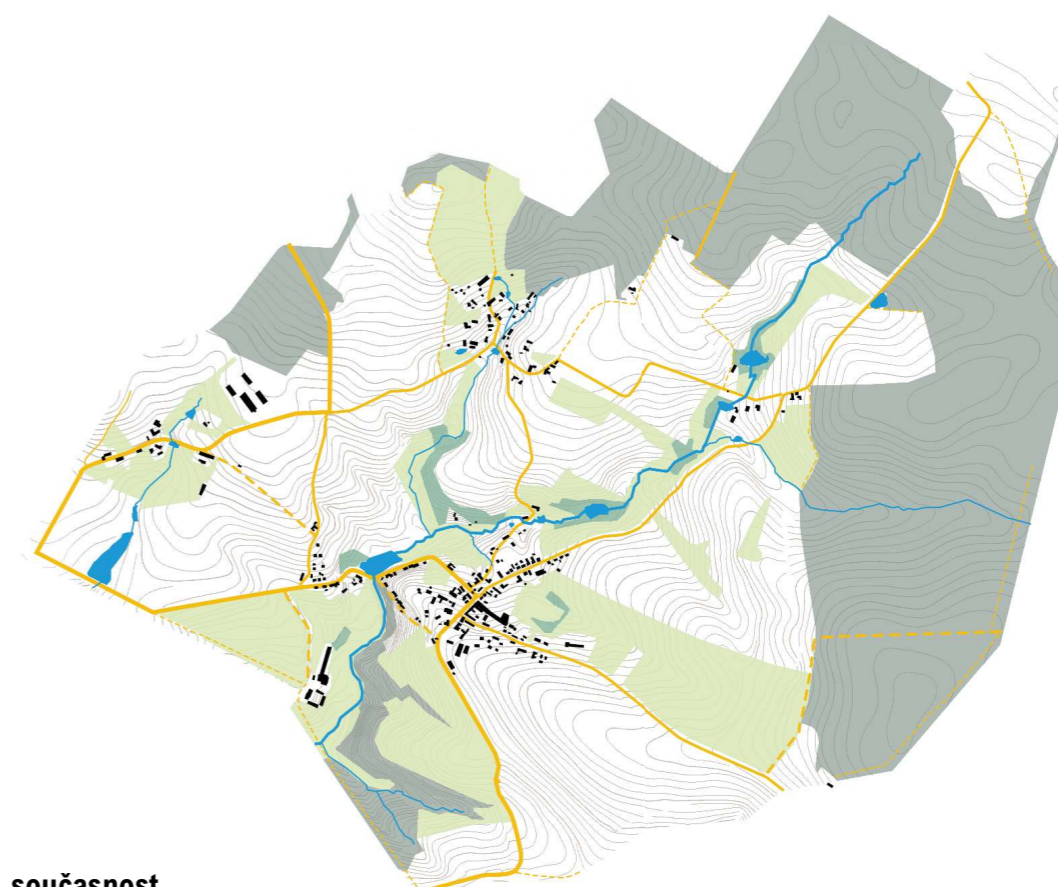

obr. 30

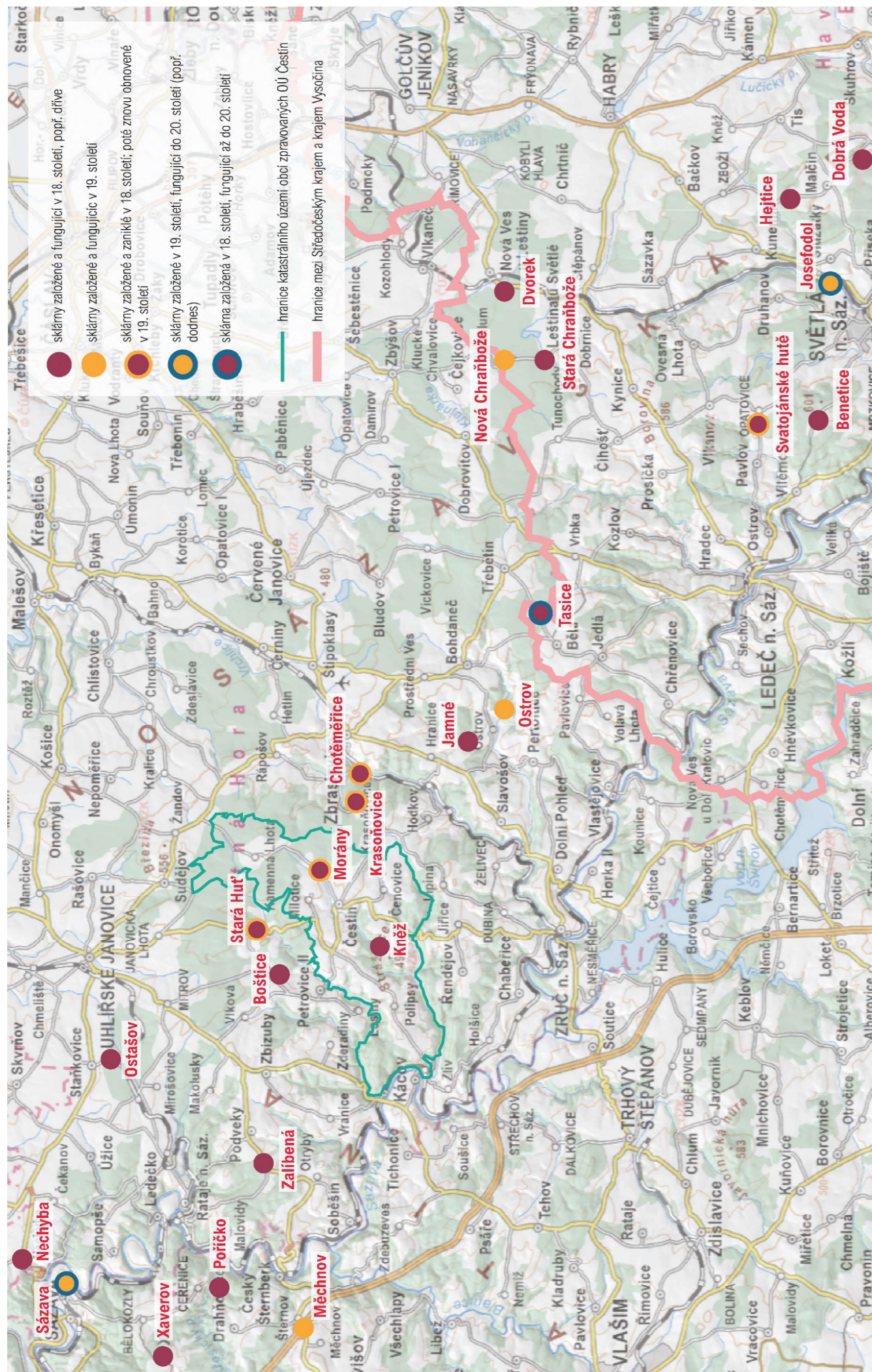
Současný pohled podobný historickému.

1960

současnost

SKLÁŘSTVÍ VE STŘEDNÍCH ČECHÁCH A V POSÁZAVÍ

Střední Čechy a Posázaví jsou geografický region, který není typicky sklářský - představa výroby skla je obecně spjata s hornatou, hustě zalesněnou krajinou, s divokými vodními toky a v pozdější době také bohatou na ložiska uhlí. Tedy spíše s pohraničními oblastmi České republiky a nikoli s morfologicky méně dramatickým vnitrozemím našeho státu.

Přesto právě v Posázaví a na Vysočině byly v 18. století podmínky pro zakládání skláren ideální. Svou roli v tom sehrálo hned několik faktorů:

Ačkoli se to na první pohled nezdá, terén je v Posázaví poměrně členitý a díky množství zaříznutých potočnických a říčních byl před zavedením moderní zemědělské techniky obtížně obdělávatelný. Zdruhé se zde nacházely hluboké lesy, jejich dřevní produkci bylo nutné zpracovávat na místě, tedy jako dřevo palivové. A konečně zatřetí - třicetiletá válka nechala místní šlechtice bez poddaných a bez prostředků. Založení sklárny bylo lékem na oba problémy. A tak vyrůs-

taly skelné hutě v zalesněném pásu podél řeky Sázavy jako houby po dešti.

Do dnešních dnů se toho však z lesních skláren mnoho nezachovalo. Nejčastějšími dochovanými památkami jsou pouze archeologické areály s identifikovanými terénními formacemi jako jsou např. haldy výrobního odpadu, ve kterých lze nalézt malé úlomky skleněných výrobků či výrobních nástrojů a forem (Čáni 2020). Méně často se v místě bývalé sklárny zachovaly stavební konstrukce budov z areálu sklárny a jen velmi vzácně se objevují samotné stavební objekty, dnes už pochopitelně nesčetněkrát přestavované a neodpovídající své původní podobě.

Ukázka archeologických nálezů z předindustriálních skláren z okolí Čestína (Čáni 2020).

Fragment hutně tvarované nožky sklenice z křišťálového skla se zataveným červeným vláknem. Zaniklá sklárna na lokalitě Skelná huť, k. ú. Obecnice (Dobříšská huť), v provozu 1749–1783. Foto: J. Čáni, 2020

Keramické sklářské formy na láhve různé velikosti, nalezené v Chotěměřicích, k. ú. Zbraslavice, při stavebních úpravách pod podlahou domu č. p. 11, jenž se zjevně nachází v místě zaniklé sklárny. Vzhledem k charakteru forem jde o 2. období provozu chotěměřické sklárny ve 30. až 60. letech 19. století. Foto: J. Čáni, 2019

Zlomek modrého skla, zmetek vinutého korálku z čirého skla s vmísenou nečistotou a odštípek z čirého skla, pravděpodobně z výroby tabulového skla. Zaniklá sklárna Bošovice, k. ú. Staré Nespěřice, v provozu 1708 až konec 20. let 18. století. Foto: J. Čáni, 2020

Sklářství ve středním Posázaví, se zaměřením na oblast Čestínska

Posázavské sklářství, nazývané též lesní sklářství, se vázalo na zalesněná území s členitými geomorfologickými prvky, jakými jsou strmá a úzká údolí posázavských potoků. Hlavním předpokladem pro založení sklárny byl dostatek základních surovin pro výrobu skla tzn. dostatek dřeva, geologické podloží bohaté na křemen, dostupnost vápence a v neposlední řadě také dostupnost vodního toku (Čáni, Volfová, Tichá 2020).

Dřevo bylo v Posázaví až do zavedení železnice v 2. polovině 19. století obtížně zhodnotitelnou a málo výdělečnou komoditou. Pro rozsáhlé lesní celky tak musela místní šlechta kvůli obtížné přepravě dřeva do vzdálenějších odbytišť najít jiné využití. V oblasti kolem Kutné Hory a Uhlířských Janovic existovala dlouholetá tradice pálení dřevěného uhlí, které se používalo v procesu tavení a zpracovávání kovů – nejdříve stříbra a později také železné rudy.

Po skončení třicetileté války v polovině 17. století, kdy se České země potýkaly s úbytkem obyvatelstva a v Posázaví také s dalším rozšíření lesů na úkor opuštěné zemědělské půdy, bylo zakládání sklářských hutí v zalesněné krajině řešením, jak efektivně obnovit hospodaření na rychle chudnoucích panstvích. Sklárny spotřebovávaly obrovské množství dřeva na topení ve sklářských pecích a na výrobu rafinovaného popela tzv. salajky, potaše či flusu, který se používal jako tavící přísada (Čáni, Volfová, Tichá 2020).

Křemen pro výrobu sklářského kmene se získával buď sběrem valounů nalezených v korytu vodního toku či balvanů vyoraných na poli, případně těžbou. Získané kamení se zahřálo na vysokou teplotu, nechalo popraskat a vytříděné kusy se pak drtily v tzv. stoupě – malém dřevěném stavení, ve kterém byl umístěný dřevěný tlouk poháněný vodním kolem – na jemný křemenný písek, hlavní surovinu pro výrobu skla (Kozáková 2014).

Vápenec, resp. pálené vápno, se ve sklářské výrobě využívá ke zvýšení odolnosti sklářského kmene. Těžil se v oblasti kolem měst Sázava a Zruč nad Sázavou (Kozáková 2014), tedy na dosah čestínského panství a jeho sklářských hutí. Samotné pálení vápna často probíhalo v cihelnách, kterých bylo na Čestínsku několik – dokládají to jednak zákresy cihelen v císařských otiscích stabilního katastru, jednak dochované místní názvy jako např. Pod hliníkem, Na Bahnech, V lopatách nebo V jámách.

V cihelnách se krom cihel vyráběly také keramické sklářské formy, které pro svou křehkost představovaly ve sklárnách spotřební materiál.

Vazba sklářských hutí na vodní toky vyplývá z potřeby výše zmíněného zpracování křemene na křemenný písek – na potocích se budovaly rybníky tzv. stupníky, odkud se pouštěla

voda do náhonu pohánějící kolo stoupy. Vedle stupníků se zakládaly také rybníky chovné, které pro skláře a jejich rodiny představovaly doplňkový zdroj potravy a finančního příjmu.

Na první pohled poněkud neočekávané spojení představuje vazba sklářství na výrobu alkoholu, tedy na pivovary, vinopalny a pálenice. Prameny uvádějí (Wlasák 1998, s.66), že z celkového ročního výnosu sklárny bylo 25-35 % právě z prodeje alkoholu. Vrchnost proto často smluvně zavázala skelmistry k odběru piva, či pálenky z vlastního provozu. V okolí větší koncentrace skláren se tak objevovaly ovocné sady a v teplejších oblastech např. chmelnice a vinohrady. Ve sklářských osadách rovněž v hojném počtu vznikaly panské hospody.

Málo známou stopou v krajině, kterou po sobě skláři zanechali, jsou místní názvy vztahující se k ptáčnictví, tj. zejména lokality nazývané „čihadlo“. Z vyprávění pamětníků (Pínkavová,1988) víme, že skláři se ptáčnictví věnovali s vášnivým zájmem a lesní ptactvo lovili nejen kvůli potravě, ale také jako zdroj osobní a lidové zábavy.

Skleněné výrobky posázavských hutí

V posázavských sklárnách se začalo vyrábět na přelomu 17. a 18. století v období hospodářské konjunktury po třicetileté válce. Do oblasti kolem Čestína a Zbraslavic přicházeli skelmistři ze severních Čech a ze Šumavy, tj. ze skláren, kde znali způsob výroby skla po benátském způsobu, tzn. vyráběli čiré tenkostěnné sodné sklo. Tuto techniku v Posázaví spojili s tradicí českého vápenatodraselného skla taveného salajkou, čímž vznikl dnes světoznámý český křišťál – sklo sice málo tvárné, ale dokonale čiré, velmi tvrdé a odolné. Tedy takové, které je vhodné pro broušení a rytí (Lněničková 2003, str. 256).

Posázavské sklářství 18. a 19. století je silně spjaté se severočeskou sklářskou tradicí – právě zde se totiž vyráběly skleněné polotovary pro rafinérie na Novoborsku a Českolipsku, kde se zušlechťovaly nejrůznějšími metodami a poté byly vyváženy do celé Rakousko-uherské monarchie i zbytku Evropy.

Kromě dutého skla pro rafinérie a užitkových skleněných výrobků, se v Posázaví – zejména pak v Moránech u Čestína a ve sklárně v Bošticích u Petrovic – vyráběly skleněné korálky používané k výrobě růženců, tzv. páteříky. Jednalo se o doplňkovou výrobu a věnovali se jim speciálně vyučení skláři, nazývaní perlaři od německého pojmu „glasperlen“ (Sklo na Vysočině 2023).

Posázavské sklářské rody

Adlerové

Sklářský rod Adlerů pocházel původně z Bavorska. Do Posázaví přišli první Adlerové – otec Martin a syn Tobiáš – z valdštejské huti v Doksech na Českolipsku. Po uprchlém skelmistru Kaufmannovi převzali cca v roce 1690 sklárnu ve Staré Huti u Nespeřic a protože s sebou přinášeli technické a obchodní zkušenosti ze skláren v prosperujících regionech (Adlerové působili jak v Severních Čechách, tak na Šumavě), začalo se jim i zde velmi brzy dařit.

Tobiáš Adler měl pět synů. Františka Antonína, který krátce působil na huti v Bošticích a pak se přesunul zpět na Šumavu; Šimona Hanibala, jenž působil spíše na Benešovsku a tedy mimo zájmové území této práce, ale hlavně Jana Bedřicha, který po otci ve 20. letech 17. století převzal Starou Huť a provozoval jí až do r. 1731, kdy byla vyhašena kvůli vytěžení okolních lesů. Ještě tentýž rok Jan Bedřich založil huť Marienthal v lesích nedaleko Kněže u Čestína, kde vyráběl sklo až do jejího zrušení v roce 1744.

Zbývající dva synové, tj. Tobiáš Matěj a Josef nepůsobili v Posázaví.

Tři z pěti synů Tobiáše Adlera se oženili s dcerami dvou zbylých významných rodů – František Antonín s Annou Marií a Jan Bedřich s Evou Terezií Gattermayerovými, nejmladší Josef Adler pak s Ludmilou Eisnerovou.

Eisnerové

Eisnerové pocházeli z Rakouska a po příchodu Jana Jakuba Eisnera do Českých zemí působili nejprve na Šumavě. Dva z jeho pěti synů však založili sklářské hutě v Posázaví, konkrétně na panství Kácov – Čestín.

Jako první přišel v r. 1707 na Čestínsko Vavřinec Eisner a založil sklárnu Morány, kde zůstal až do své smrti v r. 1740. Rok po svém bratru, tj. v roce 1708 přišel do Posázaví Kristián Eisner a postavil huť v Bošticích u Petrovic, skoro coby kamenem dohodil od Morán.

Synové Vavřince Eisnera působili ve Staré Huti u Nespeřic (syn Josef) a založili huť v Krasoňovicích u Zbraslavic (syn Václav).

Nejvýznamnějším Eisnerem byl Jan Ignác, syn již zmiňovaného Kristiána Eisnera. Tomu se povedlo pro rod hned několik zásadních věcí – jednak se sňatkem spojil se sklářským rodem Adlerů, dále dosáhl ve svém oboru takového věhlasu, že byl roku 1774 povýšen Marií Terezií do šlechtického stavu a získal titul říšského rytíře, a v neposlední řadě také obnovil pro svého syna Josefa huť v Krasoňovicích.

Sám Jan Ignác působil na Českomoravské vrchovině v okolí Žďáru nad Sázavou.

Gattermayerové

Rod Gattermayerů se na sklářské historii Čestínska podepsal nejméně. Pocházel původně ze Šumavy a do Posázaví přišel jako první v roce 1709 Jan Absolon Gattermayer. Ten udržoval obchodní styky nejprve s opatem Sázavského kláštera a později s hrabětem Kinským, kterému patřilo panství Rataje nad Sázavou. Působil proto blíže Sázavě.

Nejblíže se k Čestínu se Gattermayerové dostali v r. 1730, kdy syn Jana Absolona Karel, založil huť na místě pozdějšího vrchnostenského dvora nazvaného Zalíbená (část obce Podveky, zhruba 10 km západně od Čestína).

Pro oblast Čestínska jsou tak Gattermayerové významní pouze sňatky svých dcer s bratry Adlerovými.

Sklářské hutě a jejich vliv na krajinu

Sklářství ovlivňuje vzhled krajiny, rozložení staveb odvětví navazujících na sklářskou výrobu, krajinou a sídelní infrastrukturu, i sídla samotná (Knápek 2015). V Posázaví sklárny významně ovlivnily především lesní hospodářství, daly vzniknout množství obcí a měly vliv také na vodní hospodářství v oblasti.

Lesy, jako zdroj strategické suroviny pro sklářské hutě, už v polovině 18. století podléhaly jisté míře ochrany. Při zakládání sklárny se bral zřetel na stav okolních lesů a blízkost již existujících hutí tak, aby nedošlo k úplnému vytěžení a lesní porosty měly dostatek času k přirozené obnově (Wlasák 1998, s. 65). V blízkosti sklárny vznikaly rozsáhlé mýtiny, které byly přeměňovány na ornou půdu, pastviny, sady a zahrady na nichž pak měli zaměstnanci skláren dovoleno hospodařit.

Samotná sklárna vždy sestávala z několika základních budov – z hutě, několika roubených dřevěných domků pro rodiny sklářů, stupníku, stodoly s maštalí pro koně, pece na pálení křemene a jediného zděného stavení, tj. domu skelmistra. Časem se ve sklářské osadě mohly objevit další budovy, např. hospoda, brusírny, varny potaše neboli flusárny, cihelny a mnoho dalších (Knápek 2015, str. 50).

Pokud došlo k vytěžení dřeva v okolí sklárny stávalo se, že se huť přesunula o pár kilometrů dál a zanechala za sebou již plnohodnotnou fungující osadu, jejíž jméno nová huť přejala. Pro odlišení obou osad se používal přídomek např. stará a nová, přední a zadní, dolní a horní atd. Doklady o takových přesunech lze najít v názvech obcí např. Staré a Nové Nesperice u Čestína, Dolní a Horní Bradlo v Železných horách, nebo Stará a Nová Chraňbože u Dobručky.

Druhou možností po vytěžení snadno dosažitelných surovin byla likvidace sklárny. Po zboření budov se na vzniklém prostoru buď vysadil les (Kněž u Čestína) nebo se na půdě začalo hospodařit. Obvykle na místě zůstal jen zděný skelmistrův dům, který se přeměnil na hájovnu, lesní samotu, hospodářský dvůr (např. Zalíbená u Podvek) nebo panský dům (Morány u Čestína). Podobnou změnou funkcí po vyhašení sklárny procházely také stupníky – stávaly se z nich vodní mlýny nebo lisy (Knápek 2015, str. 52).

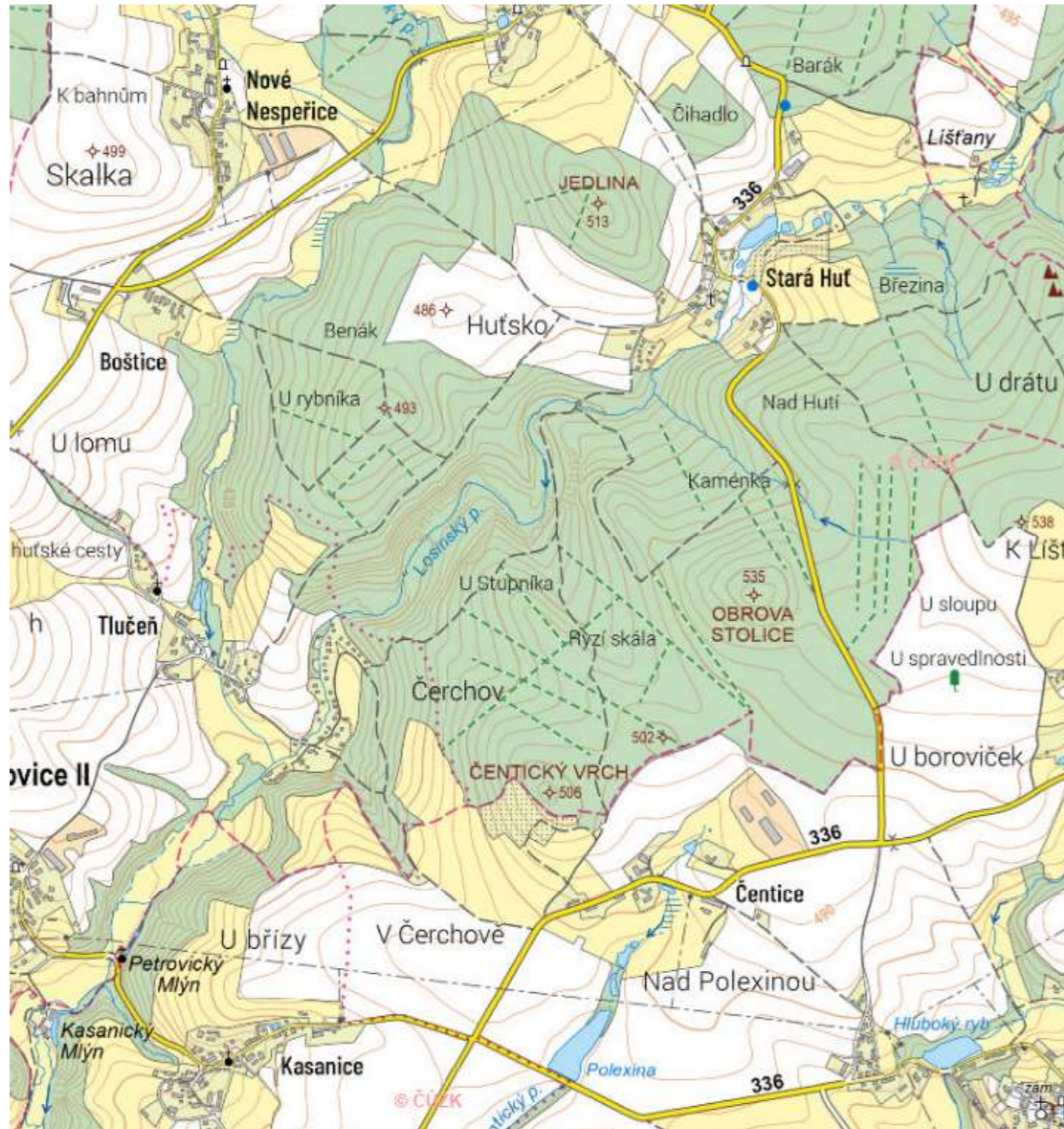
Viditelným otiskem sklářské výroby v krajině jsou pozůstatky zaniklých objektů vodního hospodářství, tedy bývalé mlýnské náhony, suché strouhy, narovnaná koryta potoků, hráze zaniklých rybníků a koneckonců také samotné doposud existující chovné rybníky.

Neméně významnými památkami jsou cesty a úvozy, kterými se na huť dopravoval výrobní materiál získávaný ve větší vzdálenosti od sklářské osady.

Dalšími, pro nezkušené oko v podstatě neviditelnými doklady, jsou haldy sklářského výrobního odpadu, základové terasy zaniklých výrobních objektů, zbytky zdiva a nízké rozvaliny, mírné terénní deprese jako pozůstatky po těžbě křemene, popř. zarostlé terénní vlny.

Velmi významným pramenem pro odhalování (nejen) sklářské historie krajiny, jsou místní toponyma. Vybrané lokální názvy se vyskytují ve zkoumané oblasti a jejím nejbližším okolí:

- *Hutě, Hutsko, Ke starým hutím, Nad hutí, U staré hutěské cesty, Mezi hutskými cestami*
- *U Stupníka*
- *U Rybníka, U hráze, Jezírka* – odkazy na zaniklá vodní díla
- *Spáleniště, Miliř* – odkaz na uhlířskou minulost a možnou výrobu potaše
- *Na bahnech, K bahnům, V bahnech, Bahýnka, V lopátech, V jámách, Pod hliníkem* – možný odkaz na existenci cihelen, popř. mělkých rybníků a bažin
- *U dolíku, U lomu, Skalka, Kaménka* – pravděpodobný odkaz na lokality, kde se těžil, popř. sbíral křemen
- *Čihadlo* – možný odkaz na ptáčnictví, kterému se (nejen) skláři věnovali; vycházím ze skutečnosti, že jiný název pro ptáčnictví je čížba nebo čihařství; pochopitelně se ale mohlo jednat jen o místo s dalekým rozhledem

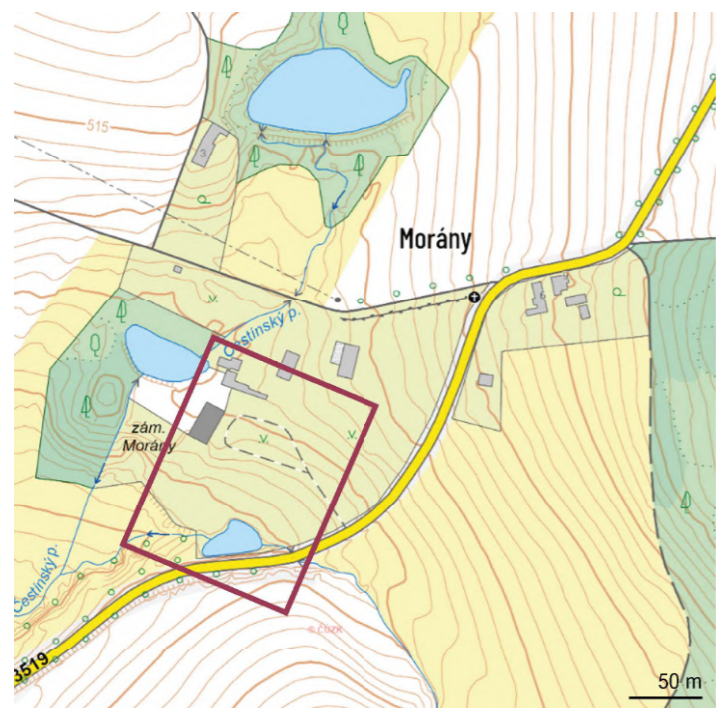

Výřez z mapy zobrazující okolí Staré Hutě, s toponymy dokládajícími historickou přítomnost sklárny.

Provoz a zánik skláren ve středním Posázaví

Obecně lze období, kdy se v Posázaví zakládaly a provozovaly sklářské hutě, vymezit roky 1680, kdy byla založena nejstarší posázavská sklárna ve Staré Huti u Nesperic, a poněkud vágní druhou polovinou 19. století, kdy byla postupně vyhašena většina lesních skláren.

Stalo se tak z několika důvodů. Prvním z nich bylo zavedení železnice. To způsobilo výrazné zlevnění kvalitních sklářských surovin např. křemenného písku, který se už nevyplátilo pracně drtit z místního kamene. Železnice zároveň skokově zhodnotila dřevo jako surovinu, takže nadále nebylo výhodné jej pálit ve sklářských pecích, ale začalo se prodávat do nyní již snadněji dostupných odbytíšť. Sklářská výroba se tak přesunula do oblastí se zásobami levného uhlí, tj. do blízkosti severočeských uhelných pánví. Lesní sklárny rovněž zaostávaly technologicky a nebyly proto schopné konkurovat provozům s moderními tavíci pecemi.

Přehled skláren na Čestínsku a jeho nejbližším okolí:

Chotěměřice u Zbraslavic (Rosalienenthal, Pančava) (1777-1798, 1835-1851)

Sklárna byla založena v druhé polovině 18. století, resp. v r. 1777, jako jedna z prvních ve druhé vlně prosperity posázavských skláren po krizovém období napoleonských válek a státního bankrotu. Lokalita není konkrétně známá, jednak proto, že se v několika etapách sklárna stěhovala, jednak neexistují žádné archeologické nálezy. Jedna z možných poloh sklárny je nejspíše v místech, kde dnes stojí mlýn Pančava u Zbraslavic. Zanikla definitivně někdy kolem roku 1836, kdy poslednímu skelmistrovi Františkovi Jungwirthovi vypršela nájemní smlouva s vrchností a huť byla pravděpodobně srovnána se zemí.

Morány - huť Morány, též Muranoa (1707-1747, 1838-1890)

Sklárna založená v roce 1707 Vavřincem Eisnerem po jeho odchodu z nájmu ve Staré Huti. Fungovala s krátkými přestávkami až do vyhašení v roce 1890.

Kromě rodu Eisnerů byli výrazným rodem, který ve sklárně působil Plešingerové, z jejichž řad vyšlo několik čestínských starostů. Sklárna byla pojmenovaná podle italského Murana - oblasti kde se vyrábělo nejlepší sklo v Evropě. Dodnes se zachoval pouze skelmistrovský dům, přestavěný Hrubými z Jelení kolem roku 1900 na zámek.

Soukromý zámek v Moránech při pohledu z louky od Milotic. obr. 31

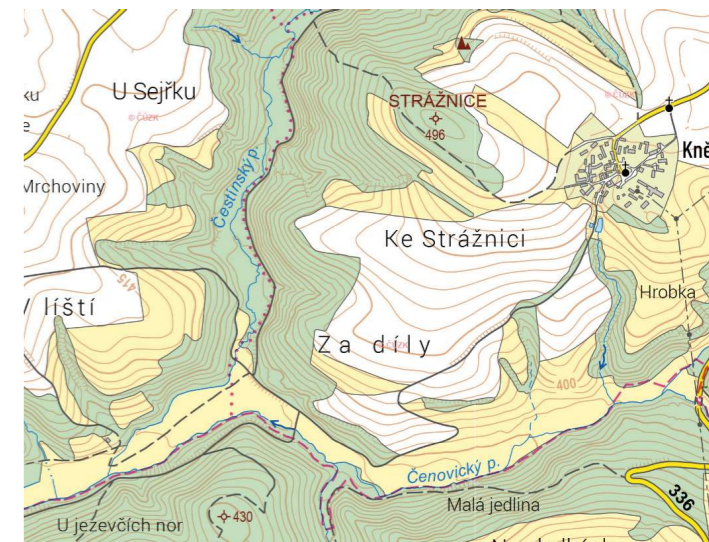
Kněž - huť Marienthal (1731-1745)

Sklárna založená Janem Bedřichem Adlerem v roce 1731 trvala pouze do roku 1745. Není zcela známo kde přesně se nacházela, ale nejpravděpodobnější je dle archeologických nálezů lokalita nedaleko soutoku Čenovického a Čestínského potoka.

Existenci sklárny dokládá na mapě I. vojenského mapování název „Marien Thal“ a označení „Alte Glashutte“.

Niva Čestínského potoka na soutoku s potokem Čenovickým. Dnes je lokalita zaniklé sklárny využívána jako pastvina. obr. 32

Krasoňovice - Zbraslavická huť (1715-1725, 1785-1806)

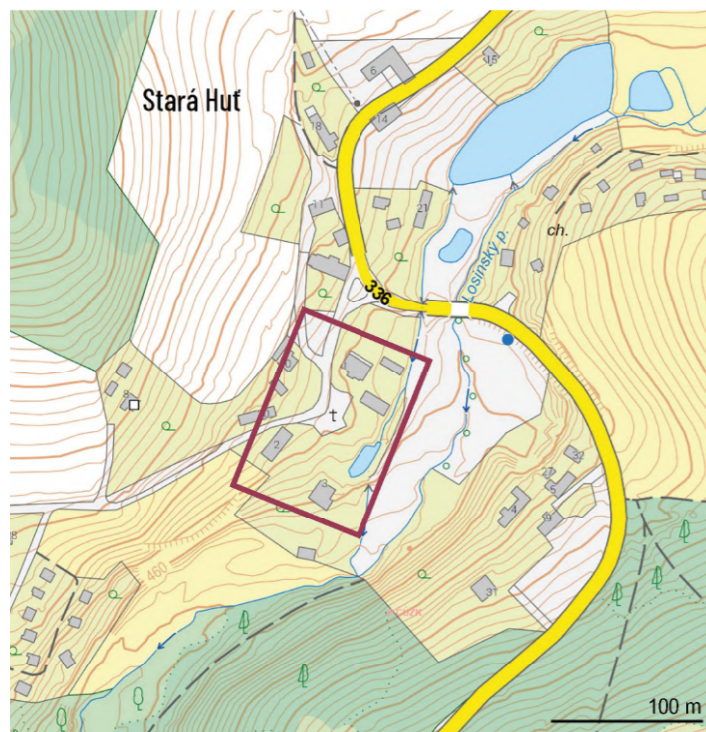
Huť založená Vavřincem Eisnerem v r. 1715 a fungující ve dvou etapách do roku 1806. Sklo z Krasoňovic bylo dodáváno do rafinérií v Polevsku na Novoborsku.

Polohu sklárny lze vyčíst z tvaru parcel v mapě stabilního katastru. Podle archeologů se dodnes v místě zachovaly typické prvky reliéfu – plochá terasa, kde stávala sklárna, hráz rybníka a haldy sklářského odpadu. V terénu je ale očima lajka nemožné cokoli z výše zmíněného identifikovat.

Na existenci sklárny odkazují krom katastrálních map také místní názvy „Hutě“ a „Mezi huťskými cestami“.

V místě zaniklé Zbraslavické huti u Krasoňovic je dnes les, koryto potoka v údolí je nepřístupné. obr. 33

Stará Huť u Nespěric - Stará Huť, též Althütten

- I. etapa (1675-1731)
- II. etapa (1770-1841)
- III. etapa (1856-1876)

Nejstarší posázavská sklářská huť založená kolem roku 1680 v lesích nedaleko Nespěric (asi 3,5 km severozápadně od Čestína). Fungovala až do roku 1841 ve čtyřech etapách s různě dlouhými obdobími přerušení provozu. Sklárna byla zaměřena na výrobu dutého skla z českého křišťálu pro severočeské rafinerie. Ve sklárně působili skelmistři z rodu Eisnerů.

Do dnešních dní se zachovalo umístění jádra obce v místě někdejší sklárny a také několik historických objektů z poloviny 19. století.

obr. 34

Historický hostinec ve Staré Huti u Nespěric; severně od něj se v novověku nacházela hutní hala.

obr. 35

Památkově chráněná venkovská usedlost z konce 18. století ve Staré Huti.

obr. 36

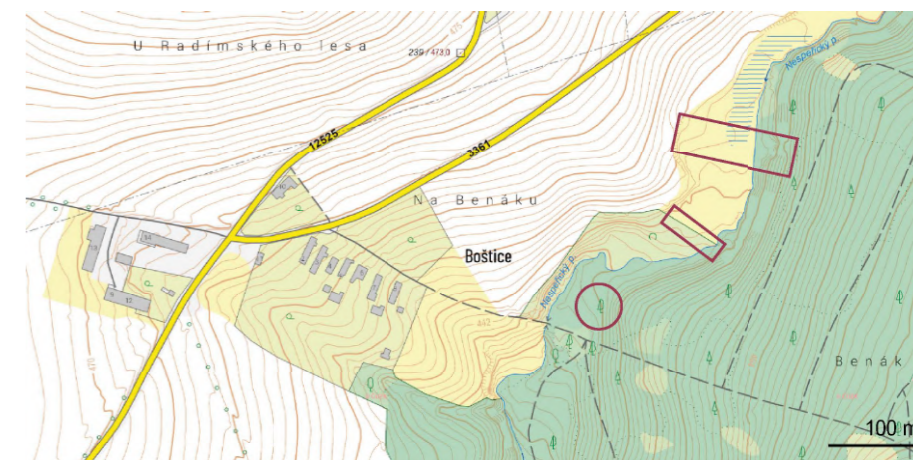
Stavení č.p.1 ve Staré Huti stojí na místě, kde býval areál sklárny.

Boštice u Petrovic - Boštická huť (1708-1718)

Sklářská huť v Bošticích byla založena Kristiánem Eisnerem v roce 1708 a zanikla kolem roku 1720. Zbyly po ní pouze archeologické reliktů v podobě hald sklářského odpadu u Nespěrického potoka a terasy zaniklého lesního rybníka. Poloha reliktů sklárny je označena na mapě.

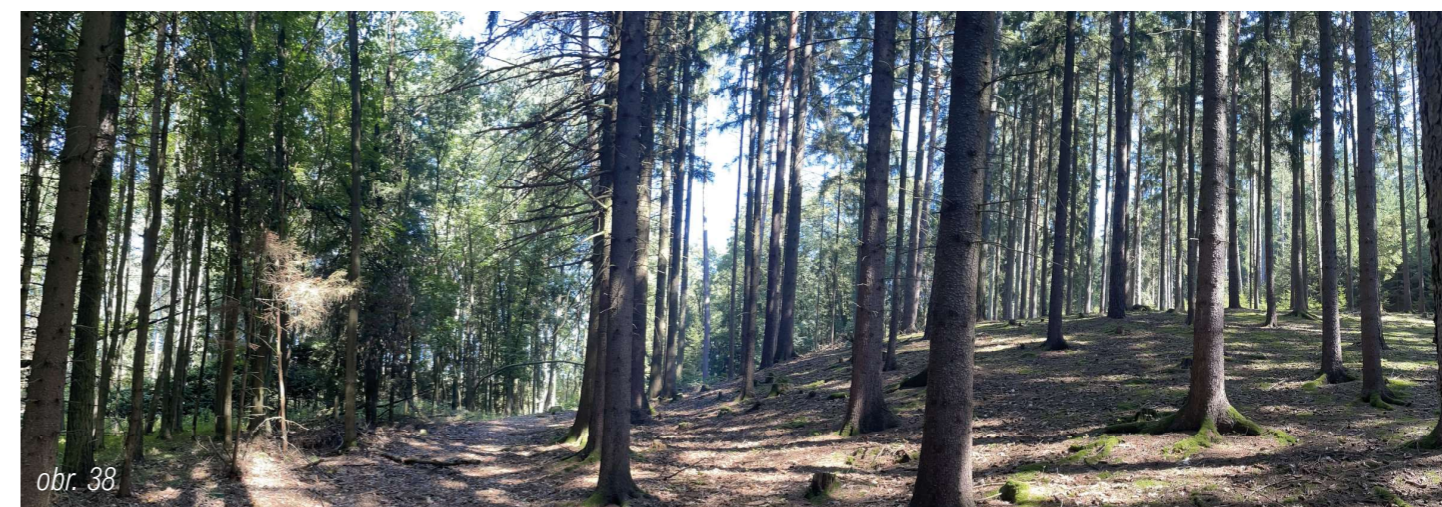
Hráz zaniklého rybníka Boštické hutě je v terénu dobře identifikovatelná díky typickému tvaru, který vytváří výrazně ostrý svah nad Nespěrickým potokem.

V mapě stabilního katastru je existence sklárny doložena označením „Stampfmühle“ (něm. stoupa) u malé budovy pod hrází. Kde přesně se nacházela samotná huť se bohužel neví.

obr. 37

Niva Nespěrického potoka v místě bývalé Boštické hutě; zemní val vpravo je pravděpodobně jižní hráz zaniklého rybníka.

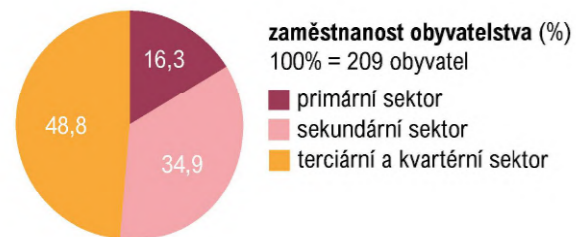
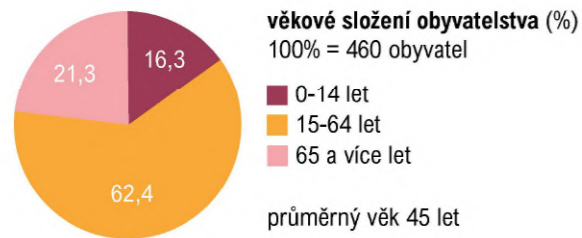
obr. 38

Les u Boštic; svah na pravé straně fotografie by mohl být zarostlá halda hutního odpadu označená v mapě stabilního katastru.

The background features a stylized landscape illustration. The foreground is a solid, light orange field. In the middle ground, there are rolling hills and a silhouette of a town with a prominent church spire. The sky is white. The overall aesthetic is clean and modern.

LIDÉ

Kdo vlastně v Čestíně žije?
Odpověď na otázku jak vypadá typický obyvatel Čestína, čím se živí, jak se baví a v co věří na základě demografických dat ČSÚ.

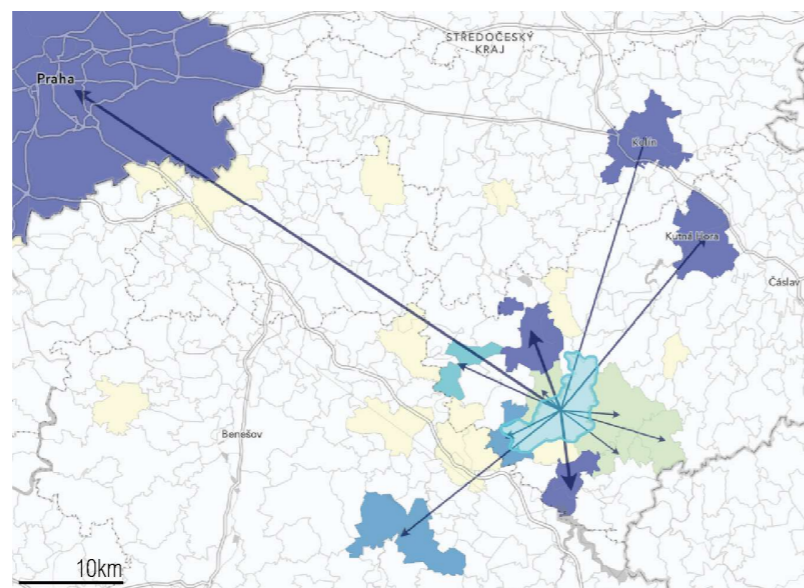
Většina obyvatel Čestínska je v produktivním, případně předúchodovém věku. Nejčastěji je nejvyšším dosaženým vzděláním vzdělání středoškolské bez maturity a jako forma zaměstnání převažují profese zapojené v zemědělství a průmyslu.

Data ČSÚ uvádí, že z celkových 425 lidí (SLDB 2021) je 209 zaměstnaných a 47 studujících, 107 důchodců a 14 osob na rodičovské dovolené.

Jako věřících se identifikuje 76 lidí, tj. téměř 18% obyvatelstva.

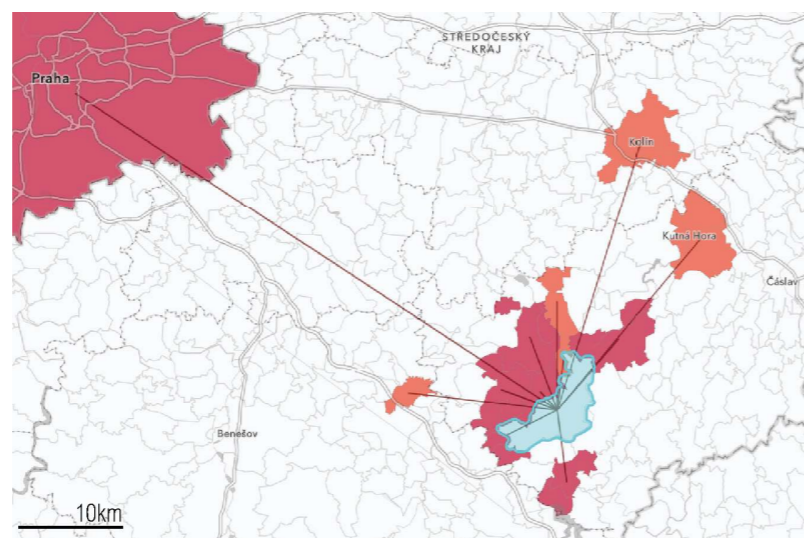
Skoro polovina zaměstnaných pracuje v lokalitě svého bydliště, druhá větší polovina (109) za práci dojíždí:

- 17 Zruč nad Sázavou
- 16 Praha
- 15 Uhlířské Janovice
- 8 Kutná Hora
- 7 Kolín
- 5 Vlašim, Kácov
- 4 Rataje nad Sázavou
- 2 Bohdaneč, Slavošov, Zbraslavice
- + 26 lidí do různých míst vždy po jednom

Vyjíždka obyvatel Čestína za práci mimo ORP

Za práci do Čestína dojíždí celkem 24 lidí z Petrovic II (4), Prahy (3), po dvou z Kácova, Uhlířských Janovic a Zruče nad Sázavou a 11 dalších lidí dojíždí z různých vzdálenějších míst.

Pracovní dojíždka lidí z jiných ORP do Čestína.

Ze studujících dojíždějí za vzděláním všichni mimo správní území Čestína, protože v rámci ORP se nenachází žádné vzdělávací zařízení.

Studenti a děti tak denně dojíždějí do Kácova (14), Uhlířských Janovic (7), Zruče nad Sázavou (4) či Prahy (4), Kutné Hory (3), a po dvou do Kolína, Čáslavi, Malešova, Ledče nad Sázavou a Vlašimi.

nejbližší vzdělávací instituce (okres Kutná Hora):

mateřské školy

Polipsy (4,9 km), Zbraslavice (7,9 km), Kácov (8,9 km), Zruč nad Sázavou (9,8 km), Uhlířské Janovice (10 km), Nepoměřice (10,6 km), Rataje nad Sázavou (15,3 km)

základní školy

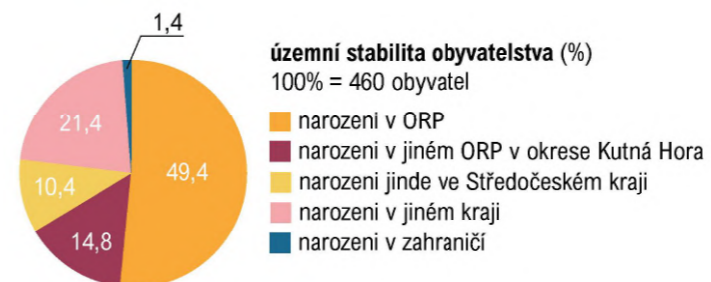
Kácov, Zruč nad Sázavou, Kutná Hora, Čáslav, Malešov, Zbraslavice, Uhlířské Janovice, Vlkanec

střední a vyšší odborné školy

Kutná Hora, Čáslav

vysoké školy

Kutná Hora (soukromá VŠ politických a společenských věd)

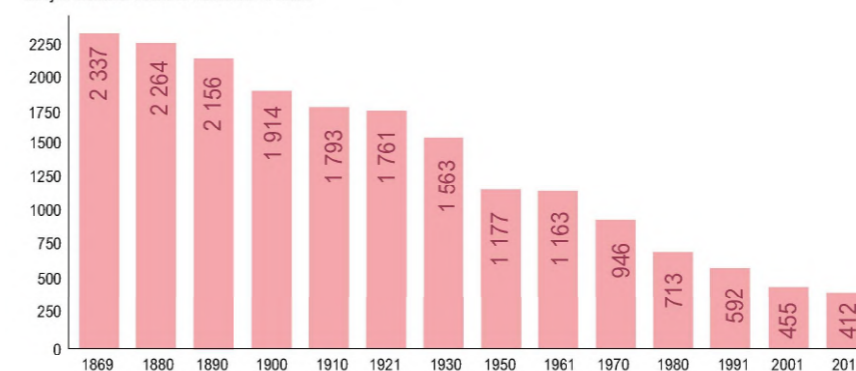

Územní stabilita obyvatelstva poskytuje informaci o pohybu obyvatel, resp. jejich původu.

Čestínsko je z tohoto pohledu poměrně stabilní, protože téměř polovina lidí, kteří zde žijí, zůstává v této lokalitě i po zbytek života. Poměrně významný je pohyb také v rámci okresu.

počet obyvatel podle výsledků sčítání

veřejná databáze Českého statistického úřadu

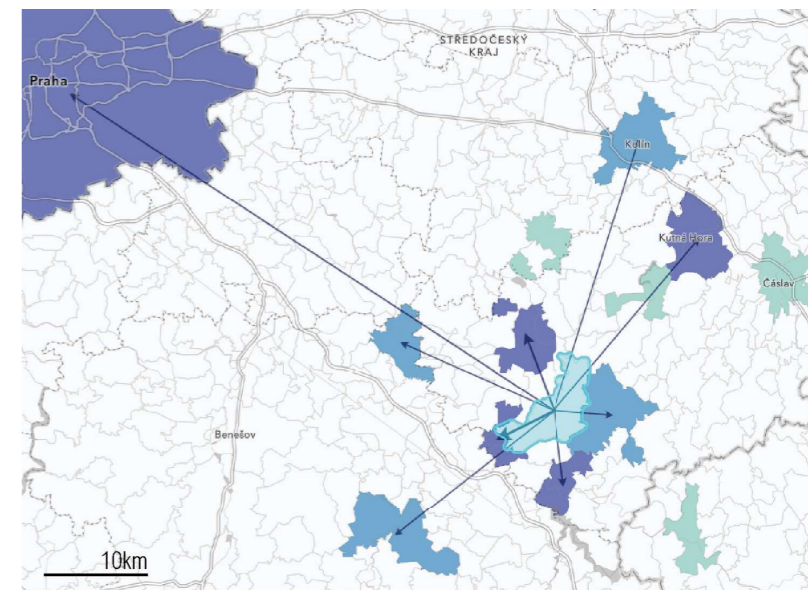

Ačkoli v minulosti docházelo k rychlému úbytku obyvatel a obecně snižování počtu lidí trvale žijících na venkově, v posledních letech je tendence opačná, byť prozatím velmi pomalá.

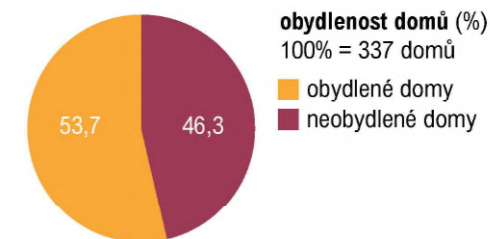
Celkový přírůstek obyvatelstva na Čestínsku je už od roku 2019 kladný a každoročně se zvyšuje v řádu jednotek.

Situace nárůstu počtu obyvatel v posledních 5 letech (rok/celkový počet obyvatel):

2018/420	2020/430	2022/460
2019/426	2021/436	

Školní vyjíždka obyvatel Čestína mimo ORP

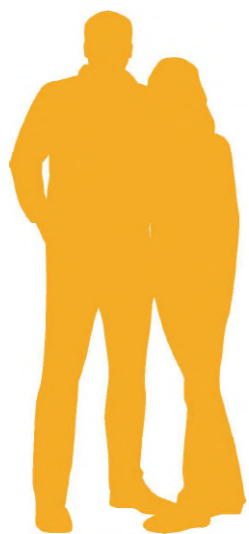
Neobydleným domem je míněn dům určený k bydlení, ve kterém ale žádná osoba nemá hlášený obvyklý pobyt.

Vysoké procento neobydlených domů na Čestínsku ukazuje na fenomén chalupaření. Lze proto odhadovat, že počet chatářů a chalupářů může dosahovat stejných hodnot, ne-li dokonce převyšovat počet stálých obyvatel Čestínska.

Z dat ČSÚ je možné vyčíst, že drtivá většina staveb v území jsou rodinné domy. Bytové domy se v oblasti - až na jedinou výjimku - nevyskytují.

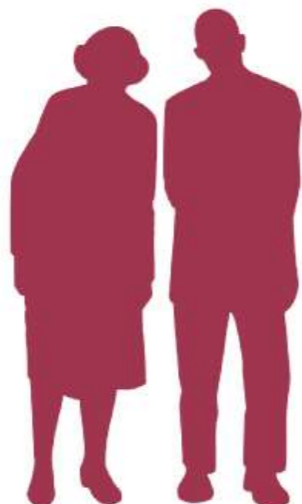
Statistická data ČSÚ rovněž uvádějí, že celkem se ve správním území Čestína nachází 337 domů, které jsou z 97,4 % domů vlastněny fyzickými osobami a průměrný počet lidí v jednom domě je 2,6 člověka.

Složení obyvatelstva

typický obyvatel Čestínska

věk ~45 let
se středním vzděláním
místní rodák
bydlí ve vlastním rodinném domě se zahradou
sdílí domácnost s partnerem (a jedním dítětem)
pracuje manuálně a do zaměstnání dojíždí v rámci okresu

chataři a chalupáři

tvoří zhruba polovinu „obyvatel“ Čestínska

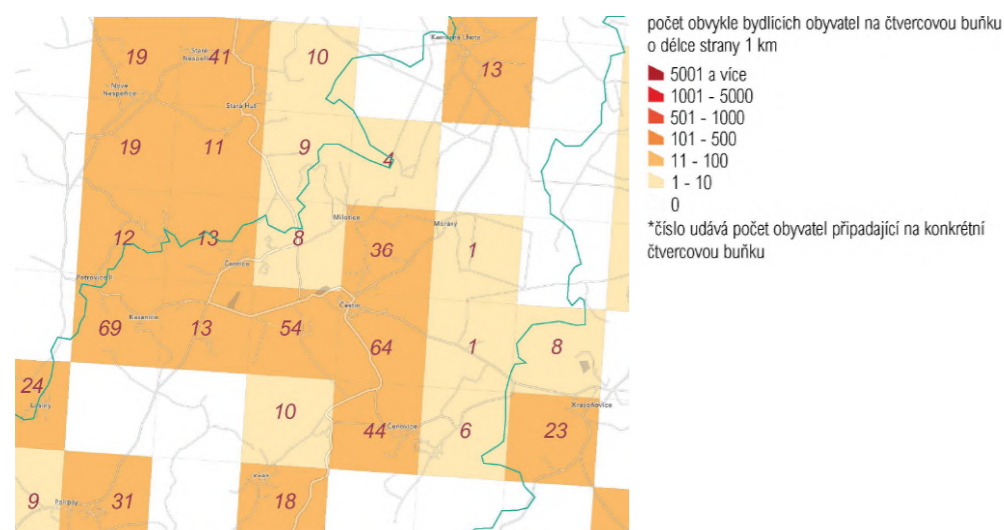
věk 55+ let
(starší produktivní věk/předdůchodový a důchodový věk)
dojíždí ze vzdálenosti do 100 km (velká města, dominuje Pražská metropolitní oblast)
rekreují se ve vlastním rodinném domě se zahradou
sdílí domácnost s partnerem, občasně s rodinami svých dětí
s vyšším vzděláním

děti

přibližně desetina obyvatel Čestínska

většinou předškolní nebo mladší školní věk
vzhledem k nové tendenci kladného přírůstku obyvatel lze předpokládat zvýšení počtu starších dětí v horizontu cca 5 - 10 let

Mapa ukazuje rozmístění obyvatelstva a hustotu zalidnění Čestínska. Je na ní dobře vidět koncentrace obyvatel do větších sídelních jednotek i existence obydlených samot.

Kulturní vyžití

Kulturní dění se na Čestínsku odehrává především v obci Čestín, protože právě zde působí veškeré komunitní spolky.

Čestín má svůj vlastní sbor dobrovolných hasičů, v sokolovně se schází ke zkouškám amatérský divadelní spolek, akce pro děti pořádá dětský kroužek, který sídlí v klubovně čestínského zámku. Společenské události bývají organizovány TJ Sokol Čestín, často ve spolupráci s obecním úřadem.

Akce v okolí pořádají také nejrůznější spolky z Kácova (např. spolek KOPRETINKA, fotbalový klub AFK Kácov aj.) nebo z Uh-

lířských Janovic (Komunitní centrum sv. Jiljí vedené Římskokatolickou farností Uhlířské Janovice).

V širším měřítku je Čestín členem MAS Lípa pro venkov.

Koláčobraní v Čestíně - soutěž o nejlepší koláč. (2018)

Sbor dobrovolných hasičů křtí nový hasičský vůz. (2018)

Trhy v Čestíně u příležitosti 700 let výročí od první zmínky o obci. (2018)

Velikonoční aktivity dětského kroužku v Čestíně (2023).

Fotoreportáž z Dýňohrátek v Čestíně vyvěšená na návsí (2023).

Stavění májky. (2019)

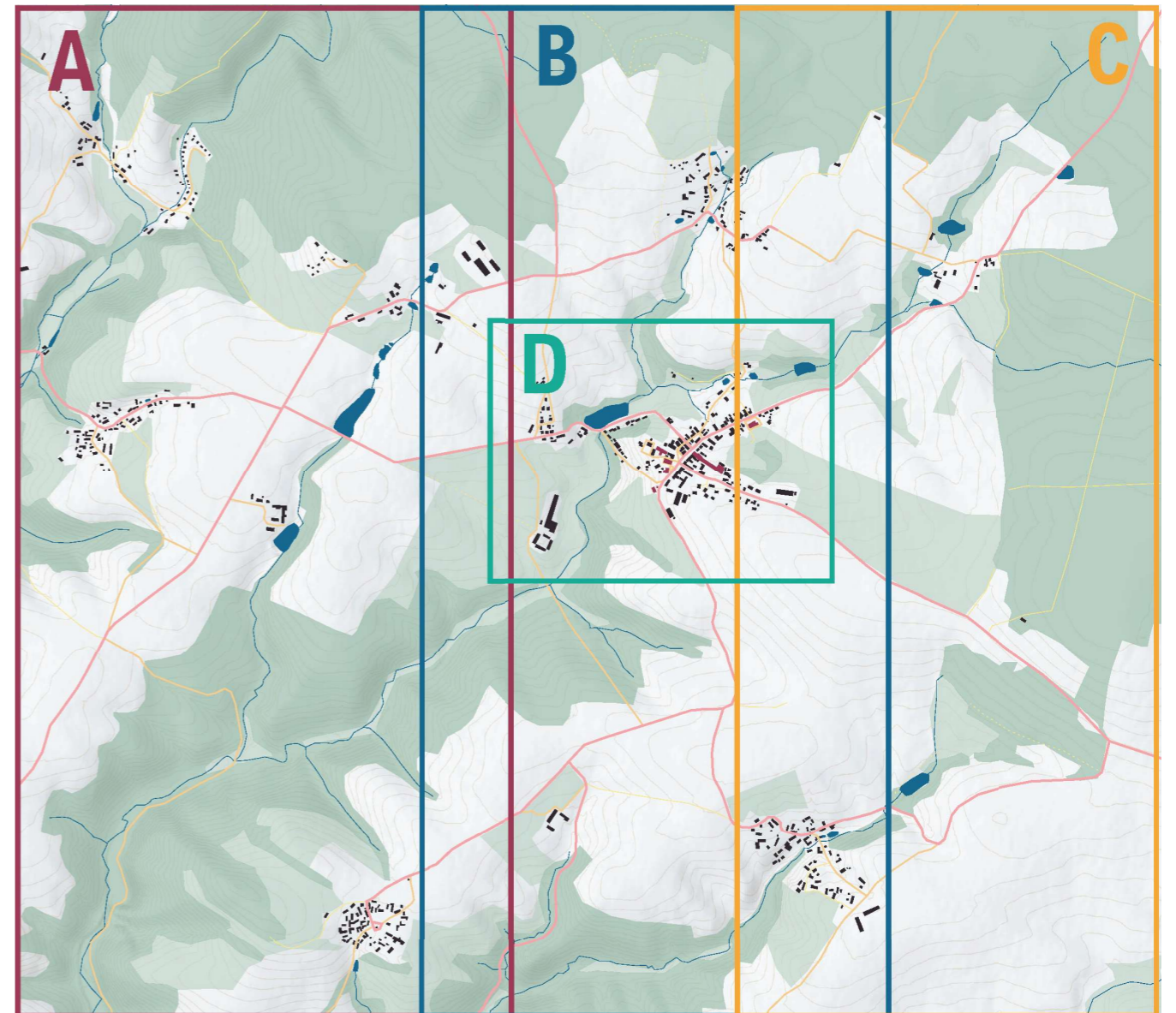
Projížďky na koních během oslav dětského dne. (2019)

TERÉNNÍ PRŮZKUM

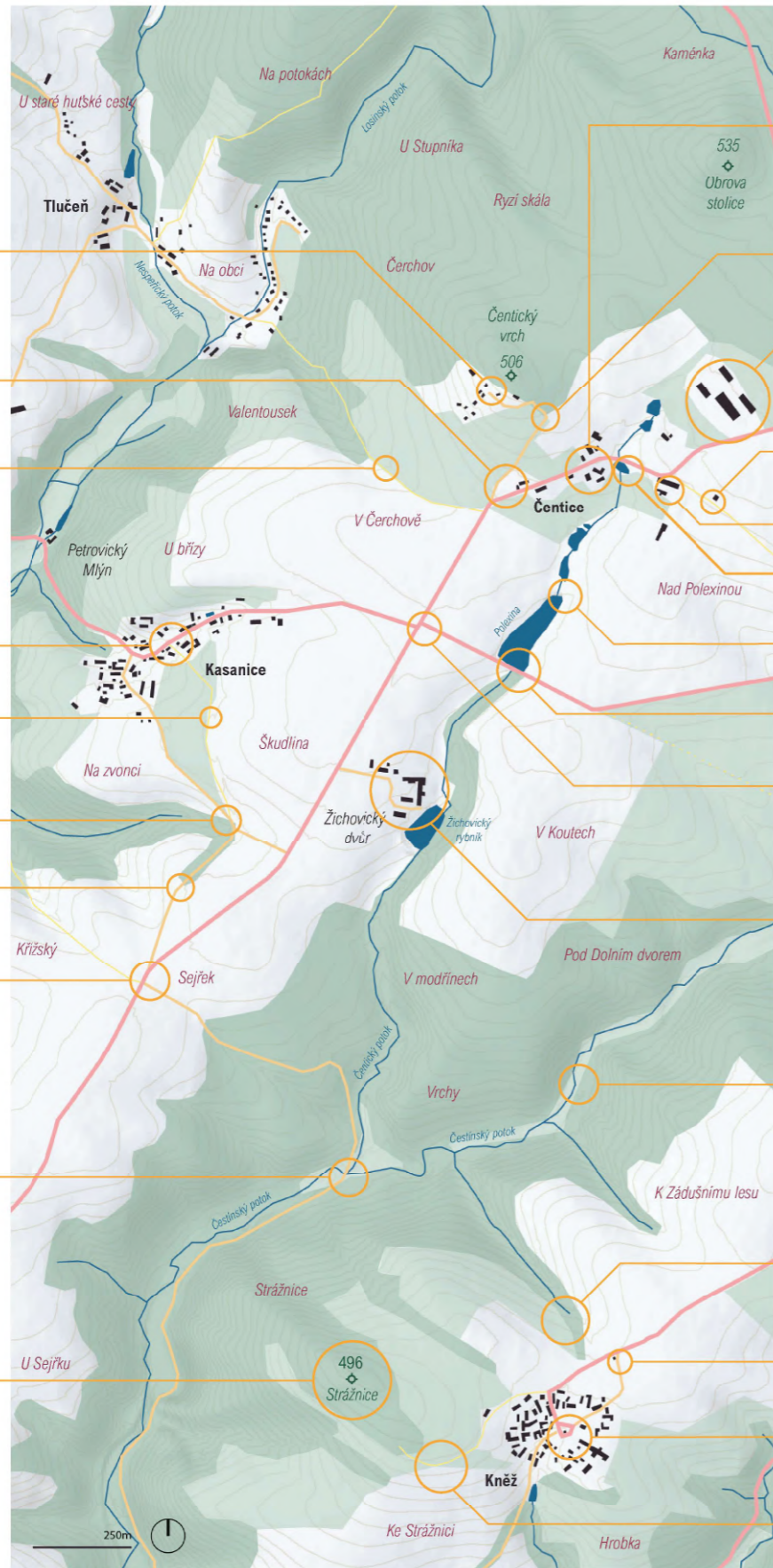
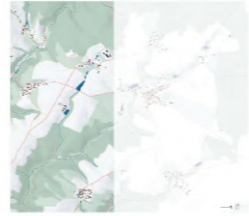
Terénní průzkum probíhal průběžně během dlouhého časového období od září roku 2022 až do zimy 2023. Jeho výstupem je podrobná fotodokumentace celé zkoumané oblasti.

Pro větší přehlednost byla mapa Čestínska rozdělena do tří segmentů, kde každému z nich je věnována individuální pozornost. Čtvrtá mapa je detailní plán obce Čestín

U všech map jsou vybrány nejdůležitější body v krajině, které jsou slovně popsány a je jim přidělen kód složený z písmene a čísla. Vybrané fotografie jsou pak označeny kódem, který odpovídá jejich obsahu.

A

- 1 chatová osada osada na Čentickém vrchu s hodnotnými výhledy
- 2 sad na rozhraní intravilánu ovocný sad volně přístupný z krajiny
- 3 polní cesta do Tlučeň polní cesta lemovaná torzem ovocné aleje
- 4 Kasanice náves s kapličkou se zvonicí, starou lipou a požární nádrží
- 5 úvozová cesta vyhlídka do okolní krajiny
- 6 křižovatka nad Kasanicemi vyhlídka do okolní krajiny
- 7 alej podél cesty do Kasanic
- 8 křižovatka na Sejřku důležité křížení pěších cest, posezení u křížku
- 9 soutok Čentického s Čestinským potokem důležitá křižovatka cest
- 10 vrchol Strážnice viditelný z celého území Čestínska, zalesněný

- 11 Čentice, náves jádro obce tvořené starými, původně zemědělskými usedlostmi
- 12 místo výhledu u chatové osady výhled na Čentice, Kasanice, Žichovický dvůr a rybníky na Čentickém potoce
- 13 krávin v Čentících pohledová dominanta
- 14 samota v polích nad Polexinou hodnotné výhledy do okolní krajiny
- 15 opuštěné zemědělské objekty
- 16 rybník na ve středu obce Čentice
- 17 vyvýšenina mezi čentickými rybníky místo výhledu do okolní krajiny
- 18 hráz rybníku Polexina
- 19 křižovatka Čestín-Kasanice důležitá dopravní křižovatka se zastávkou
- 20 Žichovický dvůr několik rekreačních domů a státek se sportovní střelnicí
- 21 údolí Čestinského potoka potoční niva; trasa východočeské Svatojakubské poutní cesty
- 22 bývalá úvozová cesta spojovala Kněž s údolím Čestinského potoka, dnes neprůstupná
- 23 kaple na rozcestí u Kněž malá výklenková kaple s křížem
- 24 Kněž, náves kruhová náves s lipami a kapličkou
- 25 vyhlídka pod Strážnicí výhled na údolí Čestinského potoka, Polipsy a Starý Samechov

obr. 46 A13

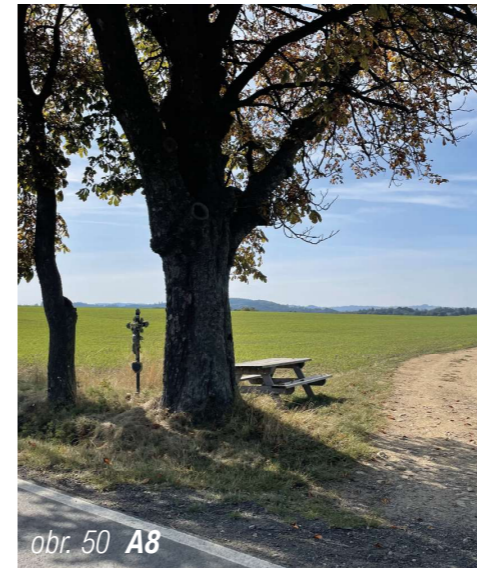
obr. 47 A20

obr. 48 A11

obr. 49 A18

obr. 50 A8

obr. 51 A21

obr. 52 A4

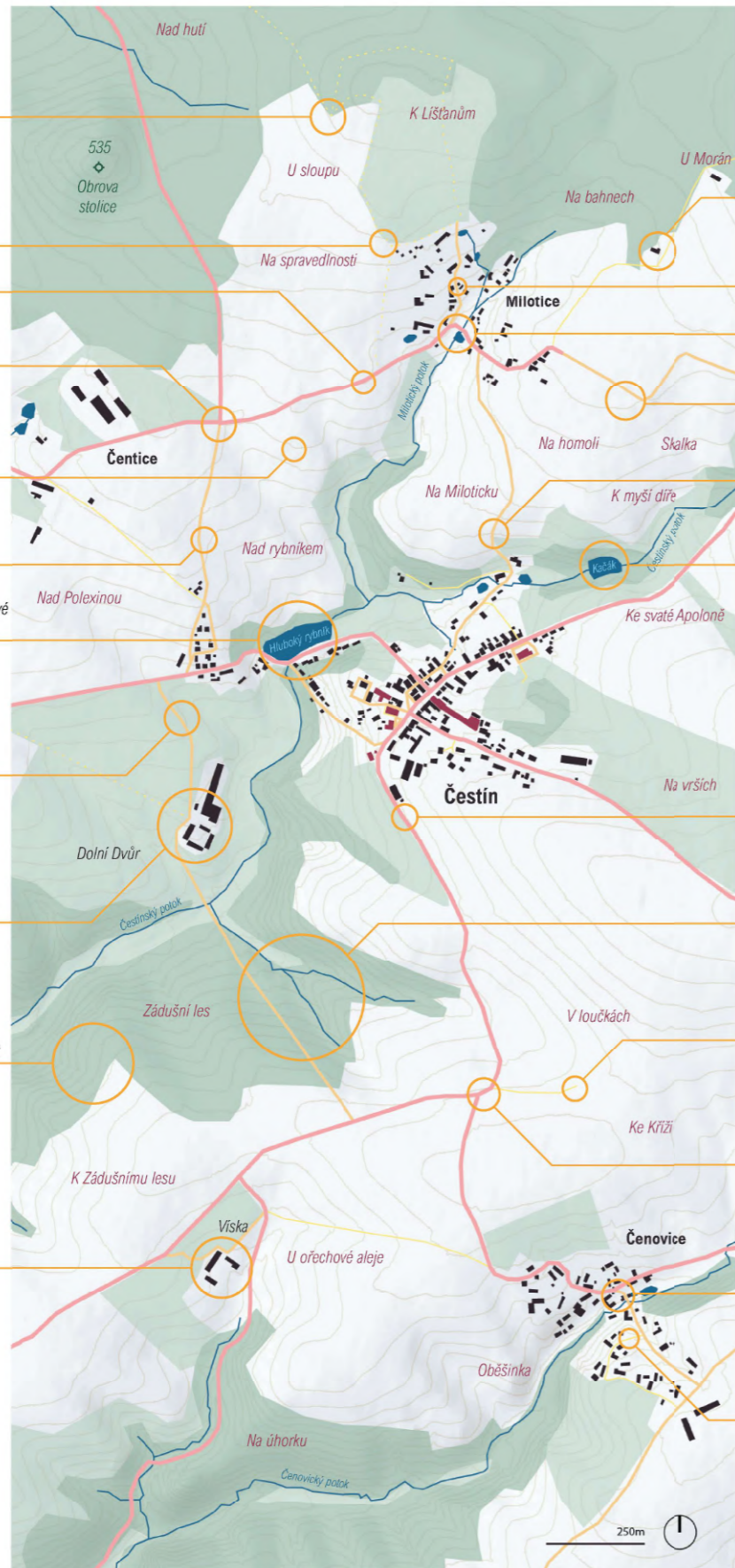

obr. 53 A24

obr. 54 A25

B

1 vyhlídka na huťské cestě
nejvýše položené místo s vyhlídkou na celé Čestínsko

2 polní cesta na Starou Huť
cesta z Milotic podél pastviny, s výhledem na Čestín a horu Blaník

3 vyhlídka nad Miloticemi

4 milotická křižovatka
křižovatka se silnicí na Janovickou Lhotu, důležitý dopravní uzel se zastávkou

5 obecní hnojiště
místo dostupné polní cestou z Čestína, s výhledem do okolí, s odstupem od rušné silnice

6 cesta Nad rybníkem
lemovaná stromořadím jeřábů, s panoramatickými výhledy na Čestín

7 Hluboký rybník
rybník s mlýnem a vysokou hrází; pohledové vazby na střed Čestína

8 vyhlídka na Čestín
cesty k Dolnímu Dvůru jsou lemovány alejemi ovocných stromů

9 Dolní Dvůr
zemědělský objekt zaměřený na chov koní

10 údolí Čestínského potoka
zalesněné strmé svahy údolí, z většiny neprostupné, nachází se zde minimum cest

11 Víska
zemědělský objekt nedaleko Kněže

12 samota Na bahnech
bývalá hájovna, dnes rekreační domek

13 kaplička
malá kaple ve svahu nad návší

14 Milotice, návěs
vesnická návěs s rybníkem a dětským hřištěm

15 vyhlídka na Čestín
bývalá křižovatka cest

16 vyhlídka na Čestínský zámek

17 rybník Kačák
obtížně přístupný rybník na Čestínském potoce

18 čestínský hřbitov
hřbitov z počátku 19. století, lípové stromořadí, výhledy na údolí čestínského potoka a Dolní Dvůr

19 Zádušní les
zalesněné údolí Čestínského potoka, kudy vede cesta k Dolnímu Dvůru

20 posezení u kříže
kříž v polích věnovaný památce pražským bity u Hradce Králové (1866), s novodobým posezením a dvěma javory

21 křižovatka nad Čenovicemi
důležitá dopravní křižovatka se zastávkou

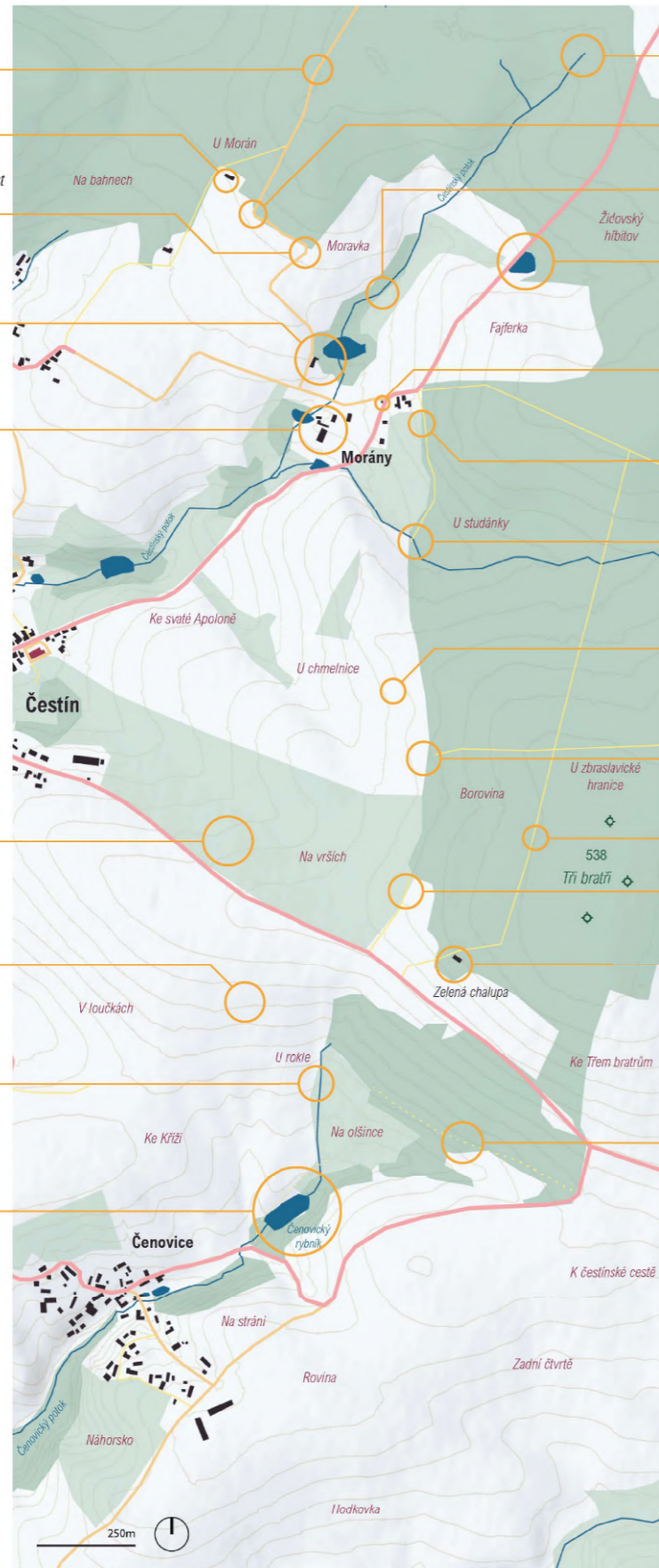
22 Čenovice, návěs
vesnická návěs (dopravní křižovatka) s kapličkou, novogotickou zvoničkou a hasičskou zbrojnicí

23 vyhlídka na Čenovice
pohled do údolí Čenovického potoka na vesnickou zástavbu

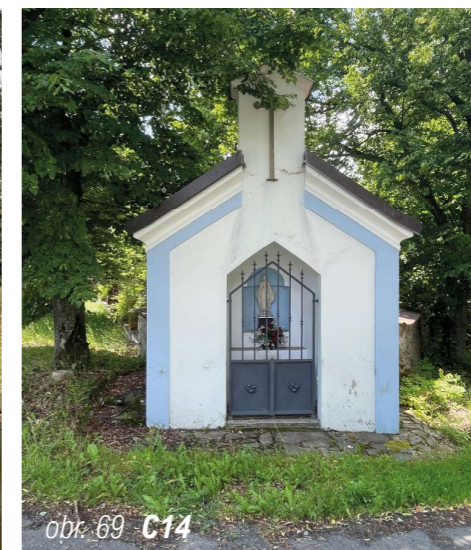

C

- 1 „primerka“
asfaltová lesní cesta podél vedení VN, spojnice
Kameně Lhoty a Morán/Milotic
- 2 samota U Morán
opuštěné stavení se zahradou a příjezdovou cestou
lemovanou břizami
- 3 rozcestí na Moravce
dnes pouze zatáčka na polní cestě, dřívě křižovatka cest
z Morán na Kopaniny (zaniklá obec)
- 4 usedlost nad rybníkem
opuštěné stavení s přístupem k rybníku přes
hospodářské budovy; patří k ní malý zanedbaný sad
ve svahu pod domem
- 5 zámek Morány
původní skelmistrův dům z počátku 18. století,
přestavený na zámček hrubými z Jelení, obklopený
anglickým parkem; veřejnosti nepřístupný
- 6 louka Na Vrších
trvalý travní porost se třemi vrty; po okraji vede
Východočeská trasa Svatojakubské poutní cesty
- 7 terénní zářez
pozůstatek zaniklé polní cesty vedou ke kříži nad
Čenovícemi
- 8 Čenovický potok
napřímený tok potoka u jeho pramene
- 9 Čenovický rybník
chovný rybník

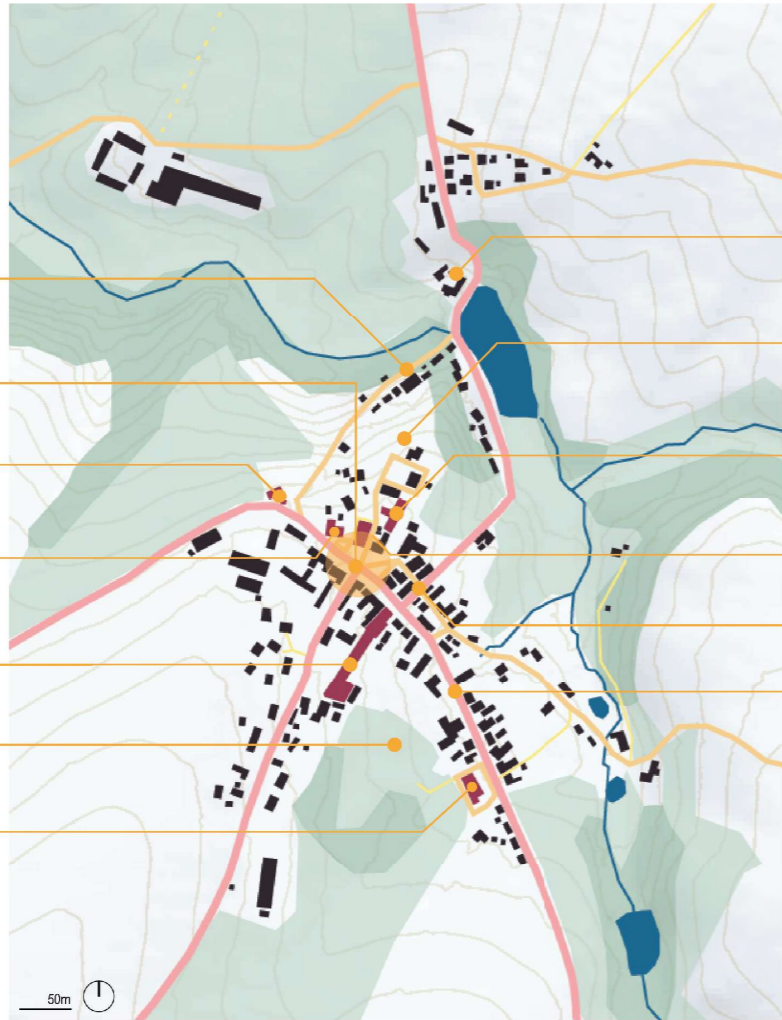

- 10 pramen Čestinského potoka
prameniště je v těžko prostupném lesním porostu
- 11 vyhlídka u posedu
ústí lesní cesty „primerky“ s panoramatickým
výhledem na Čestín a Blaník
- 12 horní tok Čestinského potoka
skrytý v porostu
- 13 rybník na Fajferce
mělký rybník zarostlý rákosím
- 14 kaplička
malá výklenková kaple se soškou Panny
Marie, umístěná v ohradní zdi záměckého
parku v Moránech
- 15 polní cesta
udržovaný úsek v místě původní úvozové cesty z
Čenovíc do Morán
- 16 polní cesta
konec polní cesty resp. její štěrkem sypané části
- 17 vyhlídka
panoramatická vyhlídka na Čestín, Milotic a
Centice
- 18 rozcestí
ústí lesní cesty na Zbraslavice; místo kde do
vyhoření stávala původní hájovna Zelená chalupa
- 19 Tři bratři
nejvyšší vrchol Čestínska; je neoznačený a
špatně přístupný
- 20 úvozová cesta
obnovený úsek původní úvozové cesty
- 21 Zelená chalupa
samota, rekreační domek
- 22 lesní cesta
neudržovaná lesní cesta, pravděpodobně dřívě
spojnice mezi Krasoňovicemi a Čenovícemi

D

- 1 Podulíčka - ulice vedoucí od fary k Hlubokému rybníku
- 2 Náves v Čestíně
- 3 Dům s mansardovou střechou a trojboká výklenková kaple
- 4 Čestínská barokní fara
- 5 Průmyslový areál MEDOKOMERC
- 6 Nově vznikající zástavba
- 7 Sokolovna s divadelním sálem

bývalý mlýn na Hlubokém rybníku 8

vyhlídka z čestínského pahorku 9

zámek v Čestíně 10

kostel sv. Petra a Pavla 11

pohled na kostel a obecní úřad 12

pohled na Čestín ze silnice na Morány 13

obr. 75 D12

obr. 76 D4

obr. 77 D2

obr. 78 D7

obr. 73 D11

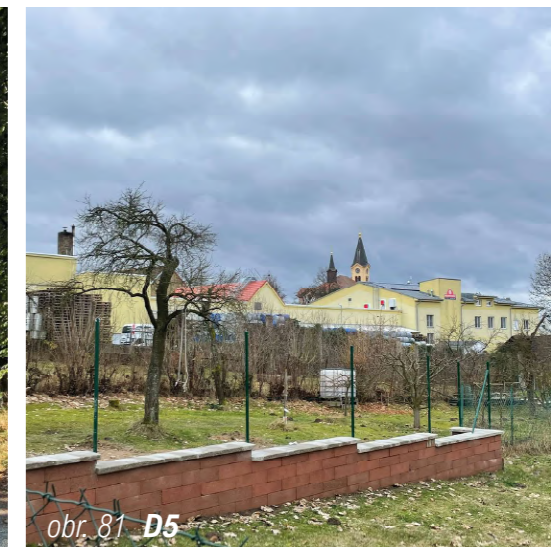
obr. 74 D1

obr. 79 D6

obr. 80 D3

obr. 81 D5

obr. 82 D9

obr. 83 D10

INTERPRETACE ANALÝZ

Silné stránky

- zajímavý reliéf s množstvím dalekých výhledů
- rybníky a chov ryb
- rozsáhlé lesní porosty
- zajímavý historický odkaz v podobě lesního sklárství
- velké množství drobných církevních památek v krajině
- v posledních letech kladný přírůstek obyvatel
- komfortní vzdálenost od dálnice D1
- „ticho a klid“
- vůle zakládat spolky a pořádat společenské akce

Slabé stránky

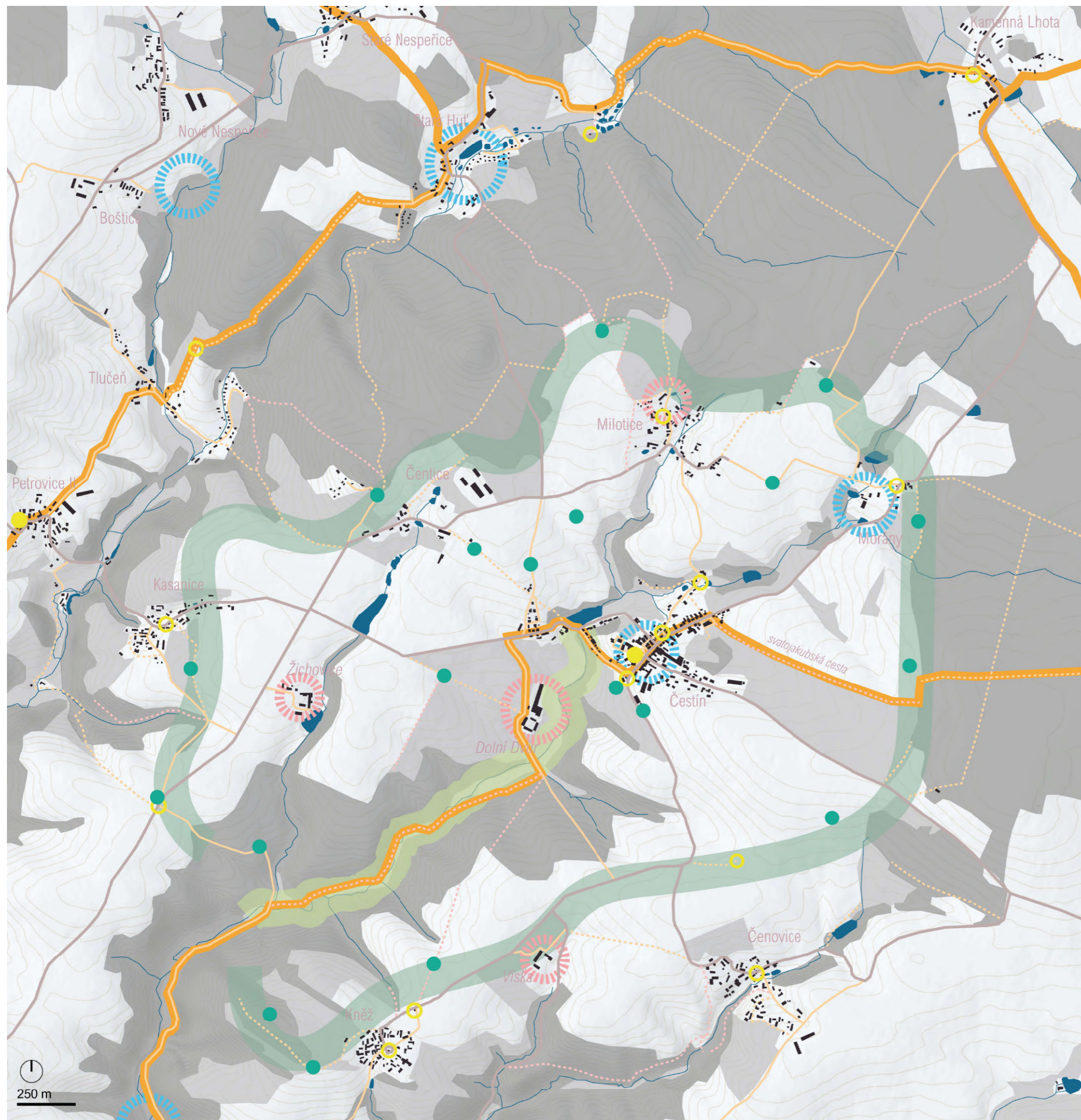
- obtížná dostupnost veřejnou dopravou
- neexistuje veřejné dopravní spojení ve směru východ-západ
- nevyhovující hustota cestní sítě
- chybějící identita
- chybí krajinná zeleň
- velké bloky orné půdy
- nerozvinutá turistická infrastruktura (ubytování, pohostinství, služby)
- krajina nemá lidské měřítko

Příležitosti

- na hranici mezi Vysočinou a Posázavím
- Svatojakubská stezka
- chov koní
- vůle zakládat spolky a pořádat společenské akce
- poměrně krátká dojezdová vzdálenost do Prahy a okresních měst (Kutná Hora, Kolín)
- fenomén chalupaření
- v posledních letech kladný přírůstek obyvatel

Hrozby

- existující pěší trasy jsou mnohdy ve špatném stavu
- malá nabídka zaměstnání
- nedostatečná občanská vybavenost
- vysoký podíl obyvatel bez trvalého bydliště
- nízná výtvarná hodnota nově vznikající architektury
- absence promyšleného urbanismu dalšího rozvoje
- stárnutí populace
- lesní cesty trpí těžbou

HODNOTY A POTENCIÁLY

V okolí Čestína se vyskytuje množství přírodních, krajinných i kulturních hodnot. Jednou z nejvýraznějších charakteristik je morfolofie terénu vzniklá díky nepřilíš hlubokému ale výrazně zařízlému údolí Čestínského potoka. Nad údolí vystupuje čestínský pahorek se siluetou kostela sv. Petra a Pavla, který je pohledovou dominantou celé oblasti. Ze svahů čestínského údolí na naskýtají malebné pohledy jak na kostel se zámek, tak na okolní krajinu.

V krajině je rozseto poměrně velké množství malých sakrálních památek - kapliček, křížků a božích muk. Stejně tak se v oblasti nachází hodně rybníků, které jsou ve většině případů chovné.

Čestínsko ze severu obklopují rozsáhlé plochy hospodářského lesa, který má vysoký rekreační potenciál z pohledu houbaření, myslivosti, skautingu i turistiky. Významné je z hlediska rekreace také dno údolí s nivními loukami. V létě je využívají dětské tábory a prochází tudy také trasa KČT, která je součástí Východočeské Svatojakubské cesty.

Velkým potenciálem pro turistický rozvoj oblasti je její historické dědictví, resp. znovobjevení odkazu novověkého lesního sklářství a lokalit s ním spojených. Příležitostí k nábádání návštěvníků z širšího okolí je také v posledních letech stále rozšířenější chov koní v zemědělských usedlostech.

Rozlehlé pastviny jsou příležitostí pro rozvoj biodiverzity a zadržování vody v krajině.

Čestínsko se geograficky nachází nedaleko hranice Středočeského kraje a Vysočiny a může tak těžit z vazeb na oba regiony. Výhodná je také relativní dostupnost Prahy po nepřilíš vzdálené dálnici D1 a dvou okresních měst - Kutné Hory a Kolína.

- lesní porosty
- louky a pastviny
- zemědělská půda
- vodní toky a plochy
- komunikace II. a III. třídy
- ostatní komunikace (zpevněné)
- cesty, pěšiny, komunikace přístupné pouze pro pěši
- značené stezky KČT
- lokality s potenciálem pro turismus
- lokality s historickou hodnotou
- přirozený okruh s výhledy tvořený morfolofií území
- údolí Čestínského potoka s velkým rekreačním potenciálem
- církevní památky - kostel, kaple/křížek
- místa výhledu

SCHÉMA PROBLÉMŮ

Problémem zkoumané oblasti je výskyt rozlehlých bloků orné půdy a nedostatek pěších propojení. Poprvé se objevil v období kolektivizace, kdy došlo ke zcelování pozemků a rušení cest, kvůli efektivitě hospodaření na zemědělské půdy. Od té doby se toho příliš nezměnilo.

Následkem výše zmíněného krajina ztrácí lidské měřítko a je krajinou dlouhých vzdáleností, kde preferovaným způsobem pohybu je jízda v autě.

Dostupnost Čestínska prostřednictvím hromadné dopravy je velmi časově náročná a zcela zde chybí dopravní propojení ve směru východ-západ.

Velké plochy polí a strmé svahy údolí Čestínského potoka představují bariéru pohybu. V některých místech proto nyní v podstatě neexistuje bezpečné pěší spojení bez kolize s motorovou dopravou (např. mezi Čestínem a Čenovicemi, nebo Čenovicemi a Kněží).

Některým malým obcím chybí návěsí prostor. V Čenticích je tento problém navíc umocněn skutečností, že středem vesnice prochází frekventovaná silnice vedoucí do Uhlířských Janovic.

Ačkoli je Čestínsko krajinou mnoha skrytých hodnot, právě ona skrytost je problémem, který vede k nízké atraktivitě území pro návštěvníky z širšího okolí, případně turisty navštěvující Posázaví. Krajině chybí identita a nepůsobí tak navenek jako svébytná oblast. Čestínsko navíc návštěvníků v podstatě nenabízí žádné turistické cíle a služby - nemá turistickou infrastrukturu.

LITERATURA A ZDROJE

- **ADLER, Jiří. Skelné hutě na Zbraslavicku.** Jiří Adler. In: Středočeský sborník historický / Praha: středočeská pobočka České historické společnosti ve spolupráci se Státním archivem v Praze 4, (1969), s. 229–235.
- **ADLER, Jiří. Vliv skláren na přeměnu krajiny ve středních a jihovýchodních Čechách.** Jiří Adler. In: Historická geografie / Praha: Komise pro historickou geografii při Ústavu československých a světových dějin ČSAV Sv. 12, (1974), s. 119–152, map. příl. č. 4–10
- Etnologický ústav Akademie věd ČR. **Stopy lidského umu: cihelna.** [online]. In: stopyumu.cz [cit. 22.6.2023]. Dostupné z: <https://stopyumu.cz/pamatky-a-technologie/cihelny/>
- Cesty skla. **Sklářská huť František.** [online] In: cestyskla.cz [cit. 22.6.2023]. Dostupné z: <http://www.cestyskla.cz/recepce/historie/sklarska-hut-frantisek/>
- **CULEK, M. a kol.: Biogeografické členění České republiky II díl.** AOPK ČR, Praha. 2005.
- **ČÁNI, Ján, VOLFOVÁ Eva a Jana TICHÁ: Sklářství ve Středních Čechách - archeologický poster č. 2.** Praha: NPÚ, GmŘ (2020). Dostupné online: <https://www.npu.cz/portal/o-nas/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/cinnosti/cinnosti-podle-specializace/archeologie/postery/Postery-archeologicke-02.pdf>
- **ČÁNI, Ján. Archeologický průzkum skláren ve Středních Čechách - archeologický poster č. 3.** Praha: NPÚ, GmŘ (2020). Dostupné online: <https://www.npu.cz/portal/o-nas/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/cinnosti/cinnosti-podle-specializace/archeologie/postery/Postery-archeologicke-03.pdf>
- Český statistický úřad. **Veřejná databáze - Čestín (okres Kutná Hora)** [online] In: vdb.czso.cz [cit. 08.01.2024], Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=34055&u=__VUZEMI__43__534030#
- **Charakteristika biogeografických podprovincií a bioregionů v České republice.** [online]. In: is.muni.cz [cit. 22.6.2023] Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/jaro2009/HEN414/um/7510928/7510937/charakteristiky_bioregionu.pdf
- **Informační tabule Obec Čestín.** Čestín. 2015
- **KNÁPEK, Aleš. Sklářská krajina Vysočiny.** Aleš Knápek. In: Havlíčkobrodsko: sborník příspěvků o historii regionu Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny; Brno: Moravský zemský archiv Brno – Státní okresní archiv Havlíčkův Brod sv. 29, (2015), s. 35–49.
- **KOZÁKOVÁ, Jana. Sklářství a krajina: Příspěvek k vývoji sklářské výroby na Českomoravské vrchovině v novověku na příkladu sklářské osady Milovy (okr. Žďár nad Sázavou).** Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav pro archeologii. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Klápště, CSc.
- **LNĚNIČKOVÁ, Jitka. Sklářská výroba na panství Kácov – Čestín.** Jitka Lněničková. In: Sklář a keramik 53 č. 10 (2003), s. 256–259
- **Obec Čestín. Historie Čestína.** [online]. In: cestin.cz [cit. 22.6.2023]. Dostupné z: <https://www.cestin.cz/obec-7/historie/cestin/>
- **Obec Čestín. Historie Morán.** [online]. In: cestin.cz [cit. 22.6.2023]. Dostupné z: <https://www.cestin.cz/obec-7/historie/morany/>
- **PINKAVOVÁ, Helena. Huť: vzpomínky Josefy Plešingerové** [online]. 1988 [cit. 22.6.2023]. Dostupné z: <http://kresadlo.cz/hut.htm>
- Quitt, E. **Klimatické oblasti Československa.** Akademie, Praha. 1971
- Seznam škol. **Seznam škol Kutná Hora.** [online] In: vdb.czso.cz [cit. 08.01.2024], Dostupné z: <http://www.seznamskol.eu/typ/?kraj=stredocesky&okres=kutna-hora>
- **Sklo na Vysočině. 2023. Sklářství na Vysočině, v Jižních Čechách a v Dolním Rakousku.** [online]. In: sklonavysoci-ne.cz [cit. 22.06.2023]. Dostupné z: <https://sklonavysoci-ne.cz/historie/>
- **VOJTA, Vladimír. Knihy hřbitova v Čestíně.** [online]. In: vojta.genebase.cz [cit. 22.6.2023], Dostupné z: http://vojta.genebase.cz/exter/knihy_hrbitova_Cestin.pdf
- **VÚMOP. Metodika k posouzení výsledku: Potenciální retence zemědělské půdy v ČR.** [online] In: <https://geportal.vumop.cz/> [cit. 08.01.2024], Dostupné z: https://geportal.vumop.cz/docs/Methodika_vysledku_Nmap.pdf
- **WLASÁK, Otakar. Sklářství v Posázaví v 18. a 19. století.** Otakar Wlasák. In: Sázavsko. Historie – tradice – současnost. [Sázava]: [Městský úřad Sázava] 5, (1998), s. 49–78.

PORTÁLY A WEBOVÉ STRÁNKY

- <https://www.cestin.cz/>
- <https://pamatkovykatalog.cz/>
- <https://sklonavysoci-ne.cz/>

MAPOVÉ ZDROJE

- AOPK ČR. **Portál informačního systému ochrany přírody.** [online] In: aopkcr.maps.arcgis.com [cit. 08.01.2024], Dostupné z: <https://aopkcr.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=0ff27c9de9fc434488a056bd0e2bed53>
- Česká geologická služba. **Geologická mapa 1:50 000.** [online]. In: geology.cz [cit. 22.6.2023]. Dostupné z: <https://mapy.geology.cz/geocr50/>
- Česká geologická služba. **Půdní mapa 1:50 000.** [online]. In: geology.cz [cit. 22.6.2023]. Dostupné z: <https://mapy.geology.cz/pudy/>
- Český statistický úřad. **Statistický atlas.** [online] In: geodata.statistika.cz [cit. 08.01.2024], Dostupné z: <https://geodata.statistika.cz/as/atlas/>
- ČÚZK Archiv. **Archivní mapy.** [online]. In: ags.cuzk.cz [cit. 22.6.2023], Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/?start=lms>
- ČÚZK Archiv. **Letecké měřické snímky.** [online]. In: ags.cuzk.cz [cit. 22.6.2023], Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/?start=lms>
- ČÚZK Geoprohlížeč. **Základní mapy ČR (WMTS).** [online] In: ags.cuzk.cz [cit. 22.6.2023], Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>
- **Mapy.cz.** [online] In: mapy.cz [cit. 08.01.2024], Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=14.4139000&y=50.0532000&z=11&base=ophoto>
- **Národní geoportál INSPIRE.** Mapové kompozice. [online] In: geoportal.gov.cz [cit. 22.6.2023], Dostupné z: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map>
- Národní památkový ústav. 2023. **Sklářská geodatabáze.** [online]. In: npu.maps.arcgis.com [cit. 22.6.2023]. Dostupné z: <https://npu.maps.arcgis.com/apps/mapviewer/>
- Úřad pro civilní letectví. **Ochranná pásma letišť.** [online] In: caa.cz [cit. 08.01.2024], Dostupné z: <https://www.caa.cz/letiste/ochranna-pasma/ochranna-pasma-letist/>
- **VÚMOP. Půda v mapách.** [online] In: mapy.vumop.cz [cit. 22.6.2023], Dostupné z: <https://mapy.vumop.cz>

SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

- obr. 1–21, 30–38, 44, 46–83 (zdroj: archiv autorky diplomové práce)
- obr. 22 (zdroj: https://www.cestin.cz/evt_image.php?img=1212)
- obr. 23 (zdroj: https://www.cestin.cz/evt_image.php?img=1210)
- obr. 24 (zdroj: https://www.cestin.cz/evt_image.php?img=1209)
- obr. 25 (zdroj: <https://aukro.cz/pohled-cestin-1931-7046818633>)
- obr. 26 (zdroj: <https://cdn.aukro.cz/images/sk1618424313413/730x548/cestin-kacov-zbizuby-cervene-janovice-zruc-nad-sazavou-kutna-hora-97946389.jpeg>)
- obr. 27 (zdroj: <https://pohlednice.sbiram.cz/31-kutnohorsko--cestin--ozivena-partie-z-navsi--cca-1955/>)
- obr. 28 (zdroj: <https://cdn.aukro.cz/images/sk1703986422516/730x548/cestin-partie-u-rybnika-13-jy53-181404929.jpeg>)
- obr. 29 (zdroj: <https://cdn.aukro.cz/images/sk1687384294076/730x548/cestin-kutna-hora-163291424.jpeg>)
- obr. 39 (zdroj: https://www.cestin.cz/evt_image.php?img=1038)
- obr. 40 (zdroj: https://www.cestin.cz/evt_image.php?img=1041)
- obr. 41 (zdroj: https://www.cestin.cz/evt_image.php?img=1013)
- obr. 42 (zdroj: https://www.cestin.cz/evt_image.php?img=1261)
- obr. 43 (zdroj: https://www.cestin.cz/data/editor/21cs_3.jpg?gcm_date=1681821241)
- obr. 45 (zdroj: https://www.cestin.cz/data/editor/21cs_6.jpg?gcm_date=1686658829)

ČESTÍNSKO

KRAJINOU ZAPOMENUTÉHO LESNÍHO SKLÁŘSTVÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Návrhová část

OBSAH

1. úvod

PROHLÁŠENÍ AUTORA, ANOTACE
ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
ÚVOD
CÍL PRÁCE
METODIKA

2. návrhová část

KONCEPT
TÉMA: PROSTUPNOST
TÉMA: ATRAKTIVITA
TÉMA: OBYTNOST

3. závěr

REFLEXE

4. zdroje

LITERATURA A ZDROJE

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE FAKULTA ARCHITEKTURY	
AUTOR, DIPLOMANT: Bc. Tereza Brázdová, DiS. AR 2023/2024, ZS	
NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE: (ČJ) ČESTÍNSKO – KRAJINOU ZAPOMENUTÉHO LESNÍHO SKLÁŘSTVÍ (AJ) ČESTÍNSKO – LANDSCAPE OF THE FORGOTTEN FOREST GLASS MAKING	
JAZYK PRÁCE: ČJ	
Vedoucí práce:	Ing. Jitka Trevisan Ústav: 15120
Oponent práce:	
Klíčová slova (česká):	Čestínsko, Čestín, Posázaví, lesní sklářství, prostupnost, obytnost, atraktivita krajiny, naučná stezka, cestní síť, krajinná akupunktura, náves, drobné stavby v krajině
Anotace (česká):	Diplomová práce navazuje na závěry analytické části a zabývá se možnostmi obnovy a rozvoje krajiny v oblasti kolem obce Čestín ve středním Posázaví. Hlavními řešenými tématy je zpřístupnění a zobytnění krajiny místním obyvatelům, a zároveň její zatraktivnění pro návštěvníky z regionu. Výsledkem je koncepční řešení cestní sítě s návaznostmi do širšího okolí, návrh vycházkových a turistických tras a architektonická studie zásahů menšího měřítka především ve volné krajině.
Anotace (anglická):	The diploma thesis is built on the conclusions of the analytical part and deals with the possibilities of landscape restoration and development in the area around the village of Čestín in the central part of Posázaví. The main topics addressed are the accessibility and improvement of the landscape for local inhabitants, as well as its attractiveness for visitors from the region. The result is a conceptual design of the road network with links to the wider surroundings, a proposal for walking and hiking routes and an architectural study of small-scale interventions, located mainly in the open countryside.

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne 12.1.2023

podpis autora-diplomanta

Brázdová

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury **2/ ZADÁNÍ diplomové práce** Mgr. program navazující

jméno a příjmení: Bc. Tereza Brázdová, DiS.

datum narození: 31.7.1991

akademický rok / semestr: 2023/2024 ZS
obor: Krajinářská architektura
ústav: 15120 Ústav krajinářské architektury
vedoucí diplomové práce: Ing. Jitka Trevisan

téma diplomové práce:
Čestínsko – krajinou zapomenutého lesního sklářství

zadání diplomové práce:

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení
Cílem diplomové práce bude vypracování ideové studie, která stanoví možnosti obnovy, rozvoje a kultivace krajiny v okolí obce Čestín ve středním Posázaví. Základem práce bude analýza zvoleného území a vyhodnocení současných problémů i budoucích příležitostí z pohledu krajinářské architektury. Hlavním tématem diplomové práce je zpřístupnění a zobytnění řešeného území pro místní obyvatele a chalupáře, a zároveň jeho zatraktivnění pro návštěvníky regionu. To vše se zaměřením na tematiku novověkého lesního sklářství a jeho otisku v místní krajině. Návrhová část se bude ve velkém měřítku zabývat koncepčním řešením prostupnosti krajiny s návaznostmi na její širší vztahy a dostupností cílových bodů v krajině. V menším měřítku se zaměří na krajinářsko-architektonické řešení vybraných zájmových míst.

2/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování
Portfolio A4 bude složeno z těchto tří částí:
a) Teoretické textové části na téma lesního sklářství a jeho vztahu ke krajině Čestínska.
b) Analytické části obsahující shromážděné relevantní informace a data týkající se zpracovávaného území a jeho širších vztahů a jejich vyhodnocení
c) Návrhové části sestávající z:
- Koncept širšího řešeného území okolí Čestína (velké měřítko)
- Krajinářsko-architektonická studie návrhů na vybraných zájmových místech
- Návrhu naučné stezky.

Forma a měřítka výstupů návrhové části:
- situace širších vztahů 1:15 000 – 1:20 000
- ostatní situace 1:100–1:2 000
- řezy/řezopohledy 1:100–1:500
- detaily 1:5 – 1:50
- vizualizace návrhu

* Měřítka vypracovaných výkresů mohou být v průběhu vypracování diplomové práce přizpůsobena potřebám zobrazovaného obsahu a formátům odevzdání práce. Všechny výstupní části budou průběžně konzultovány a odsouhlaseny vedoucím diplomové práce.

3/ seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)
fyzický model částí řešeného území, portfolio ve formátu A4 (2x), výstavní plakáty ve formátu 4 x A1

Datum a podpis studenta

21.9.2023 *Brázdová*

Datum a podpis vedoucího DP 21.09.2023

Datum a podpis děkana FA ČVUT

13 -11- 2023

J. Hlaváček

registrováno studijním oddělením dne

22/9/2023 *Krupa*

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá možnostmi obnovy a rozvoje krajiny Čestínska z pohledu krajinářské architektury. Řešené území se nachází ve středním Posázaví, mimo hlavní turistické oblasti a bez přímé vazby na řeku Sázavu. Jádrem oblasti je obec Čestín, ale předmětem zájmu je v prvé řadě okolní krajina, její vazby a hodnoty. Mimo Čestín se v řešeném území nachází také šest malých sídelních jednotek s maximálně několika desítkami domů. Oblast Čestínska je řídce osídlenou zemědělskou krajinou s velkým podílem lesních porostů.

Práce představuje koncepční řešení výrazného rozšíření a obnovy sítě pěších cest, navrhuje drobné architektonické intervence v krajině, předkládá nové krajinářsko-architektonické pojetí návěsního prostoru, coby lokality s klíčovým významem pro rozvoj celé oblasti a v neposlední řadě také zakládá doposud neexistující turistickou infrastrukturu.

Zaniklý historický odkaz lesního sklářství z období raného novověku se diplomová práce snaží připomenout v rámci navrhované naučné stezky a orientačního systému, v použitých materiálech a v rámci procesu hledání ztracené identity Čestínska.

CÍL PRÁCE

Cílem diplomové práce „Čestínsko - krajinou zapomenutého lesního sklářství“ je navrhnout taková krajinářská a architektonická řešení, která pomohou vybrané území oživit, budou založená na jeho přírodních a kulturních hodnotách, zlepší kvalitu života místních obyvatel a zvýší jeho atraktivitu v širším kontextu oblasti Posázaví.

Studie bude zpracována na základě podrobné analýzy místních poměrů, studia historického vývoje celé oblasti a důkladného terénního průzkumu. Výstupem bude ideová studie zaměřující se na řešení hlavních problémů zkoumaného území, tj. prostupnost krajiny, její obytnost a atraktivita Čestínska pro potenciální návštěvníky.

METODIKA

Před vytvořením ideové studie bylo nezbytné řešené území důkladně poznat jak osobně, tak prostřednictvím analýz a prostudovat množství referenčních příkladů a odborných textů. Diplomová práce proto přímo navazuje na závěry obsáhlé analytické části. Analytická část byla zpracována v rámci diplomního semináře v LS ak.r. 2022/2023. Výstupem analytické části je portfolio obsahující všechny relevantní informace o zkoumaném území, tj. oblasti Čestínska v okrese Kutná Hora.

Na základě analytické části byly stanoveny nejdůležitější problémy a způsob jejich řešení. Byla rovněž vytipována místa vhodná k drobným architektonickým zásahům, které posílí existující krajině a kulturní hodnoty. Při tvorbě konceptu cestní sítě byl využit plný potenciál zaniklých i současných pěších tras tak, aby byl snadno dostupný co největší počet míst. Zvláštní zřetel byl brán na proveditelnost řešení a tedy nové cesty byly navrhovány především v místech, kde pozemky vlastní obec Čestín, popř. tam, kde logická spojnice viditelně chybí.

Dalším krokem bylo zokruhování nové cestní sítě do krátkých vycházkových i delších turistických tras. Důležité bylo také napojení cestní sítě na nově vzniklé zájmové body a rozmístění mobiliáře na vhodná místa.

Poslední přidanou vrstvou byla vrstva návštěvnické atraktivity. Vznikla tak naučná stezka podávající informace o ztracené historické stopě, která měla velký vliv na utváření i dnešní podobu čestínské krajiny. Byl navržen symbol, který má potenciál reprezentovat Čestín i za hranicemi jeho malého údolí.

KONCEPT

Hlavním tématem diplomního je projektu znovuobjevení a zhodnocení krajiny v okolí obce Čestín, která má na první pohled dny své největší slávy za sebou - vývoj stagnuje, plánování je zaměřené především na získávání nových stálých obyvatel a ne už tolik na zlepšování životní úrovně těch stávajících, a podle současného stavu krajiny se zdá, že to co se nachází za humny je méně podstatné než intravilán obcí a stav silnic.

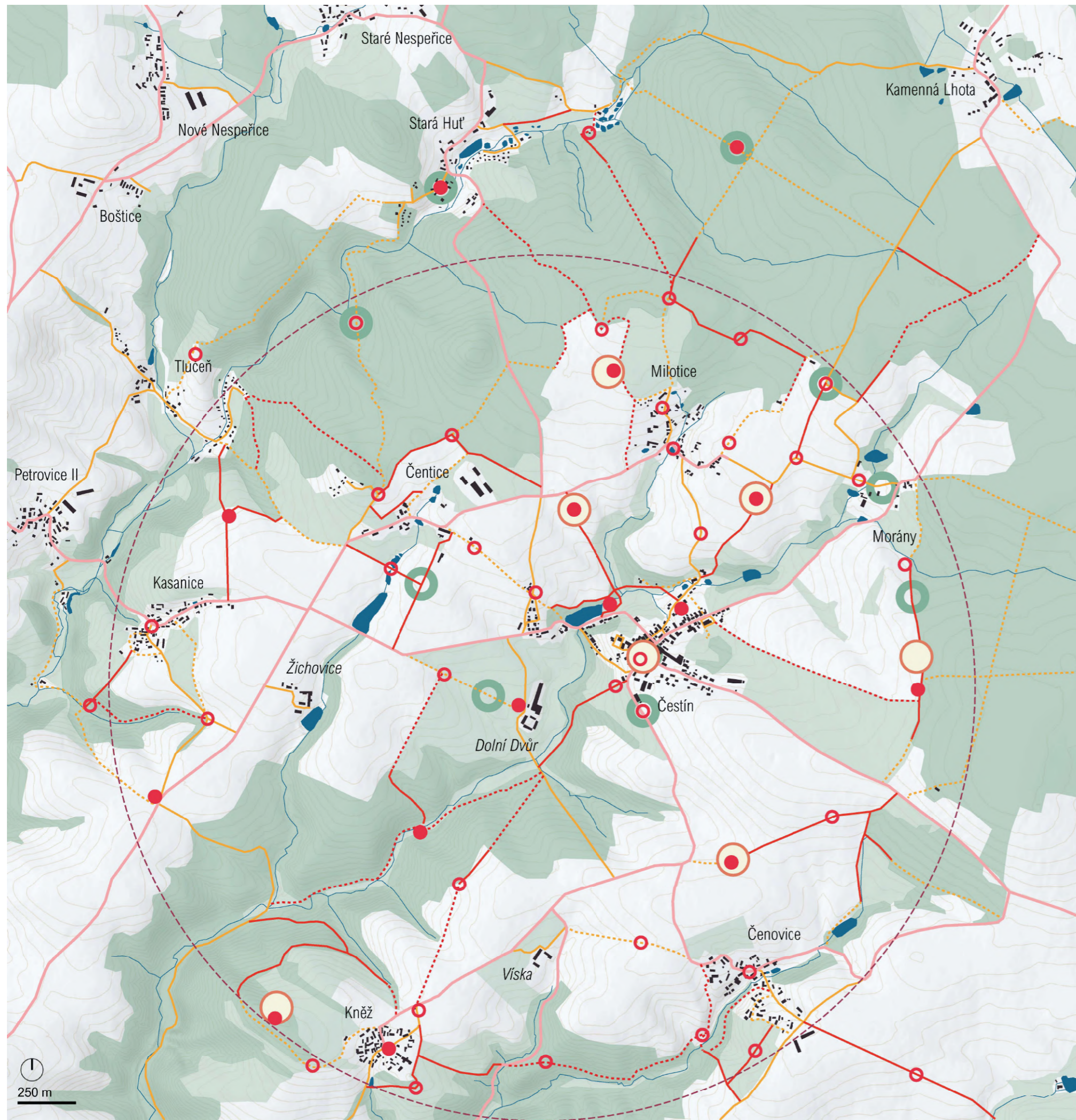
Druhý pohled už ale nemusí být tak pesimistický. Krajina Čestínska rozhodně má rekreační potenciál, který je možné rozvíjet. Jsou tu přírodní, estetické i kulturní hodnoty, ale musí se oprášit od notné vrstvy prachu.

Prvním krokem k zahojení výše popsaného neutěšeného stavu je řešení nejpálčivějších problémů, které krajinu trápí a sice prostupnost krajiny, její obytnost a v neposlední řadě také její atraktivita pro návštěvníky z širšího okolí.

Udělat krajinu prostupnou, znamená vrátit ji lidem, resp. chodcům. Hlavním nástrojem pro dosažení tohoto cíle je rozšíření cestní sítě navržením nových pěších spojení i rekonstrukcí nefunkčních již existujících cest.

Obytností se v tomto kontextu rozumí především vytvoření podmínek pro možnost trávení času v krajině mimo vlastní zahradu a intravilán obce - ať už vyznačením vycházkových tras a okruhů, či umístěním mobiliáře na místa s kulturním či estetickým přesahem, nebo prostě jen vytvořením prostoru k individuální rekreaci a relaxaci.

Aby se zvýšila atraktivita Čestínska, je nezbytná jeho větší otevření se svému okolí a zároveň objevení jeho vlastní identity, kterou se bude moci prezentovat. Je nutné ukázat ostatním své přednosti, rozvíjet návštěvnickou infrastrukturu a stát se součástí něčeho, co přesahuje hranice oblasti.

- lesní porosty
- louky a pastviny
- zemědělská půda
- vodní toky a plochy
- komunikace II. a III. třídy
- ostatní komunikace (zpevněné)
- cesty, pěšiny, komunikace přístupné pouze pro pěší
- navrhované cesty (nové)
- navrhované cesty (stávající s nutností zásahu)
- zájmové území
- body umístění mobiliáře
- řešené lokality
- zastavení naučné stezky

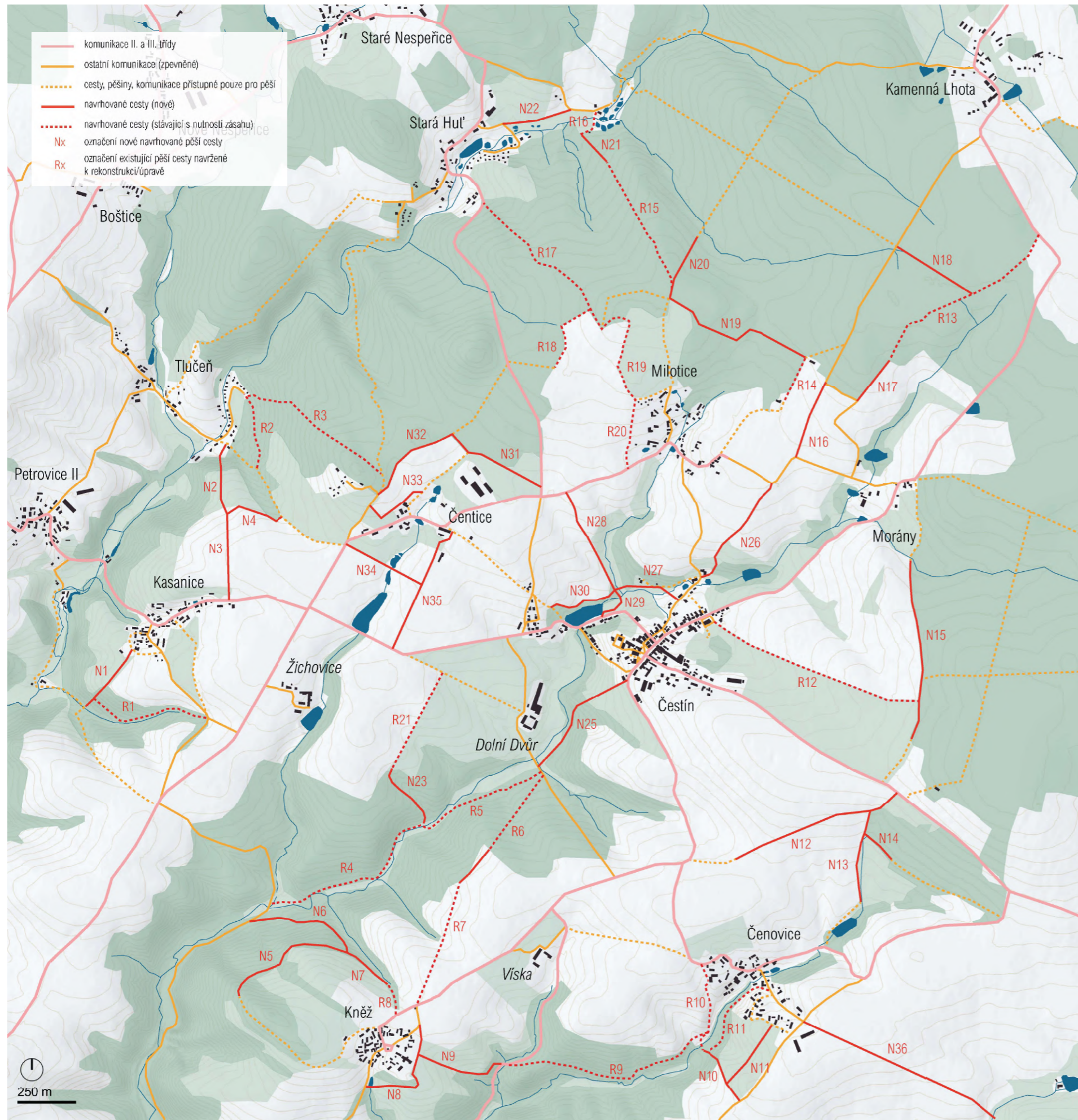
TÉMA: PROSTUPNOST

Hlavním úkolem v tématu prostupnosti je rozšíření velmi řídké sítě pěší cest. Absence pěších tahů dělá z Čestínska krajinu velkých vzdáleností, kde nejkomfortnější formou pohybu je jízda v osobním autě. Díky rozlehlým lánům zemědělské půdy navíc ztrácí místní krajina lidské měřítko a vytrácí se také malebnost českého venkova tvořená úvozy, stromořadími či remízky.

Navrhované cesty byly umisťovány do krajiny s rozmyslem. Cílem bylo doplnit logická propojení a vytvořit přirozené spojnice jak jednotlivých obcí, tak zájmových bodů v krajině. Zároveň byla snaha o snížení počtu míst s kolizí pěší a silniční dopravy na minimum. Důležitou metou se stala také touha udělat průchod místní krajinou příjemný a nikoli ubíjející - jak je tomu s trochou nadsázky nyní.

Pro proslední bod je nezbytná práce s doprovodnou vegetací a krajinnou zelení. Do krajiny se umisťují pouze takové druhy stromů a keřů, které odpovídají zjištěnému vegetačnímu stupni a jsou to druhy, které se v oblasti přirozeně vyskytují a prospívají v ní. Zároveň by se mělo myslet i na živočichy, se kterými lidé krajinu sdílí - tedy na zvěř a hmyz - a volit do krajinných výsadeb i taxony s jedlými plody a nektarodárnými květy.

Nově navržená cestní síť by tak měla být bezpečná, smysluplná, vybavená mobiliářem a ekologicky prospěšná.

OBNOVA A REKONSTRUKCE CESTNÍ SÍTĚ

N	popis úpravy	vegetační doprovod	svrchní	pozn.
R1	vyčištění zarostlé cesty, nezbytné opravy tělesa	ne	šlák	les
R2	obnovení značení	ne	hlíněný	les
R3	obnovení značení, oprava cesty po lesní technice	ne	šlák	les
R4	pravidelná seč trávy, navazení kamenní li čtverce	ne	tráva	níva
R5	zpracování větší znečištěných úseků, znečištění posádkového pruhu cesty do stavu	ne	hlíněný	průhledy svah nad úsolím
R6	zpracování cesty pro příjezd zemědělské techniky	ne	šlák	les
R7	nový vegetační doprovod, umístění mobiliáře	oboustranné stromořadí, střídavě trojice stromů	tráva	polní cesta
R8	napojení na cestu N7	ne	tráva	polní cesta
R9	obnova historické cesty - nové těleso, kácení dřevin	ne	šlák	podél potoka
R10	nové značení, oprava rozjezdového povrchu	ne	tráva	podél lesa
R11	zagalování vyššího pásu, posádky seč	ne	tráva	pěšina
R12	nový vegetační doprovod, umístění mobiliáře	oboustranné stromořadí - na jedné straně kombinace nízkých stromů a keřů, na druhé straně vzrostlejší stromy s velkým stínem	tráva	sušojakubská cesta
R13	obnovení průstupnosti průsekiem přerostlých větví, oprava povrchu po lesní technice	ne	šlák	lesní cesta
R14	nový doprovodná vegetace v části mezi poli, u lesa pouze seč a srovnání povrchu	na jedné straně stromořadí z nízkých stromů a keřů, na druhé straně několik soliterních stromů	šlák	pole, okraj lesa
R15	obnova značení	ne	hlíněný	lesní cesta
R16	seč, srovnání povrchu, dospání šláků	ne	šlák/tráva	cesta ke kapli
R17	obnova značení	ne	hlíněný	lesní cesta
R18	odstranění náletů, seč, obnova značení	ne	tráva	podél ohradníku
R19	srovnání povrchu a úprava svahu, úprava povrchu po tělese technice (dle potřeby vyšetřovat)	roztroušené posádky keřů (brky, hloh, javorek)	tráva/šlák	mezi pastvinami
R20	úprava povrchu po průjezdu těžební techniky, zvevnit šlákem	roztroušené soliterní keře	šlák	mezi polem a zahradami
R21	srovnání povrchu, nová doprovodná vegetace	jednostranné stromořadí ovocných stromů	tráva	polní cesta
N1	propojení mezi lesními částmi a Kasanicemi	ne	tráva	polní cesta
N2	propojení Tlučeň-Kasanice, část v lese pouze značení	v poli jednostranné stromořadí	tráva/níva	pole/les
N3	propojení Tlučeň-Kasanice	pokračování stromořadí z N2	tráva	polní cesta
N4	propojení Tlučeň-Kasanice	pokračování stromořadí z N3	tráva	polní cesta
N5	okružní kolem Strážnice, obnova zarostlé cesty - odčizení materiálu z cesty, srovnání, dospání kamenní, odstranění náletů	ne	lžmení	cesta s výhledem
N6	obnova úvozové cesty podél potoka - odstranění náletů, likvidace sňatků, srovnání povrchu a vyššíkování	možno ponechat sávkující vegetaci na okrajích úvozu	šlák	
N7	propojení R8, N5 a N6; nové značení + rozsečtrik	ne	tráva	polní cesta
N8	posádky seč a značení - umístění mobiliáře	není nutná	tráva	kapka
N9	soujení N8 a R9; nové těleso + značení	není nutná, je zde existující doprovodná vegetace vlnitým totem	tráva	polní cesta
N10	součástí čenovického okružní, obnova historické cesty - seč, srovnání povrchu, posádky čenovického okružní, obnova historické cesty - seč, srovnání povrchu, odstranění náletů	oboustranné oranžové smíšené stromořadí, spou min. 15m + osazení stávajících	tráva	polní cesta
N11	obnova historické cesty - nové těleso, částečné zvevnění šlákem, výsadba doprovodné vegetace	problema s doplnění stávajících porostů do stromořadí po jižní straně cesty podél severní strany větrům, svah osadit lesní, podél jižní strany ovocné stromořadí v travnatém pásu	tráva/šlák	polní cesta
N12	zpracování nového tělesa, výsadba doprovodné vegetace	jednostranné stromořadí podél západní strany	tráva	polní cesta
N13	chytěcí propojení mezi existující cestou na 2 navzájem - srovnání povrchu, zajistit průchodnost kolem přerostlých větví	ne	lžmení	"lesní" cesta
N14	obnova úvozové cesty - odčizení starých sůn, seč, odstranění náletů, vyššíkování	poněkudí porostů javorů na svazích úvozu	šlák	úvozová cesta
N15	část nové spojnice mezi Prámerkou a Čestínem - nové těleso, zvevnění obnova zarostlé historické cesty - srovnání povrchu, dospání šláků, odstranění náletů	jednostranné stromořadí podél východní strany cesty	glorioljermý šlák	polní cesta, pojižná autem
N16	obnovení průstupnosti průsekiem přerostlých větví, oprava povrchu po lesní technice, zšetřování	ne	šlák	okraj lesa
N17	obnovení průstupnosti průsekiem přerostlých větví, oprava povrchu po lesní technice, zšetřování	ne	šlák	lesní cesta
N18	obnova neúčinné historické cesty - kontrola průstupnosti, oprava tělesa v propáchaných místech	ošetření starých dubů podél cesty, odstranění náletů	hlíněný	lesní cesta (emovaná duby)
N19	vytvoreni nové spojnice v lesním porostu - průsek sávkujícího stromu, nové značení	ne	hlíněný	lesní cesta
N20	chytěcí úsek lesní cesty - nové značení, kontrola průstupnosti v terénu	ne	hlíněný	lesní cesta
N21	průsek náletovou vegetací, srovnání terénu a vytvoření nového tělesa cesty	není třeba	tráva	kapka
N22	chytěcí propojení - průsek mezi stromy, zajištění průstupnosti kamenní, zvevnit v ne stávajícím úseku šlákem	ne	lžmení	lesní cesta, předpokládá se pohyb lesní techniky
N23	spojnice Čestína s Novým Dvorem bez nutnosti chodit po silnici - nutné zařizovat část pastviny, jinak stačí značení, ve stromů svahu vyřadit sňatkem	není nutná	tráva/šlák	kapka
N24	okružní část trasy Prámerka - Čestín; nové značení, doprovodná vegetace	stromořadí podél východní strany cesty	tráva	polní cesta
N25	nůžník vyššíkování dvou mostků přes potok, jinak navazuje na existující pěšinu na pravém břehu	ne	šlák	cesta v intravilánu
N26	srovnání povrchu, likvidace černé skládky v severní části, výsadba doprovodné vegetace, částečné zvevnění šlákem	ve severní polovině pouze jednostranné stromořadí podél východní strany, níže ve svahu stromořadí oboustranné, kombinace stromů a keřů	tráva/šlák	polní cesta
N27	součástí mostek přes potok, zajištění průstupnosti skrz povst stromů u rybníka	ne	tráva	cesta u rybníka
N28	vytvoreni nového tělesa na oranžové půdě, zvevnění	není nutná	šlák	nač rybníkem
N29	průsek okraj lesa, zvevnění přes kapku, srovnání povrchu	není nutná	šlák	podél lesa
N30	obnova historické cesty - vyššíkování, zajištění průstupnosti kácením	ne	šlák	podél lesa
N31	srovnání terénu, seč	ne	tráva	podél zahrady
N32	vytvoreni nového tělesa cesty na oranžové půdě, doprovodná vegetace	jednostranné stromořadí vzrostlých domácích dřevin z jižní strany cesty	tráva	polní cesta
N33	vytvoreni nového tělesa cesty na oranžové půdě, doprovodná vegetace	oboustranné střídavě stromořadí, spou 20m, vzrostle domácí dřeviny (duby, javorek)	tráva	polní cesta
N34	propojení úseku Hodkov	jednostranné stromořadí vzrostlých domácích dřevin z jižní strany cesty	tráva	polní cesta

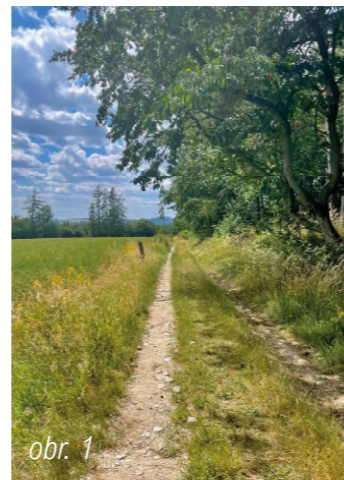
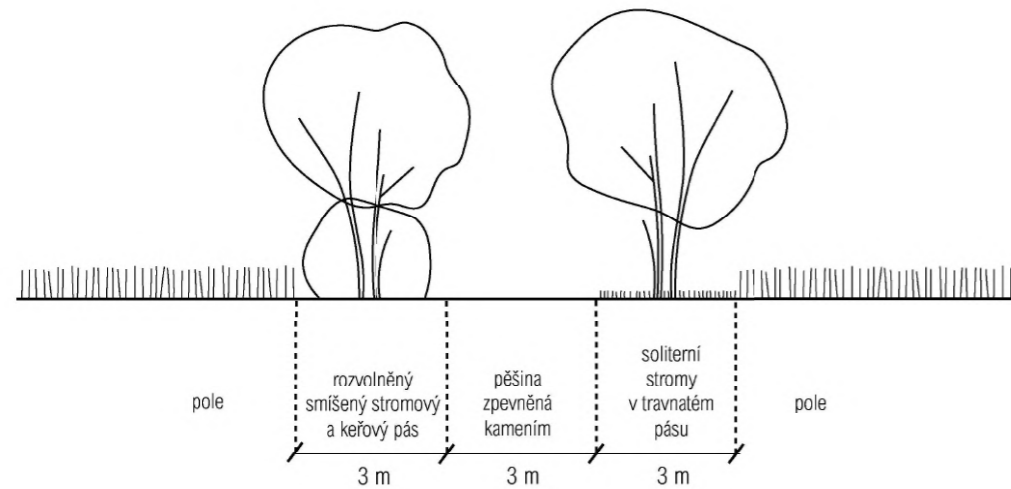
R14 - CESTA K HÁJOVNĚ

Současný stav:

Nezpevněná polní pěšina odbočující z asfaltové silnice mezi Moránami a Miloticemi, která vede k samotě v lokalitě Na Bahnech. Jedná se o příjezdovou cestu k nemovitosti a zároveň ke spojnici Milotic s se sítí lesních cest. Za deště a během zimy bývá často rozbahněná, v letních měsících je často zarostlá vysokou trávou.

Navrhovaný zásah:

Cesta bude oddělena od zemědělské plochy z jedné strany smíšeným stromovým a keřovým pásem, ze strany druhé tento pás doplní několik soliterních stromů s velkým rozestupy. Zvolené taxony mohou být méně vzrůstné, cca do 6m výšky - bude se proto jednat o domácí druhy vyšších keřů a ovocných stromů (např. hlohy, trnky, švestky, jabloně atd.). Povrch cesty bude zpevněn místním kamenem.

obráz. 1
Inspirační foto.

R12 - SVATOJAKUBSKÁ CESTA

Současný stav:

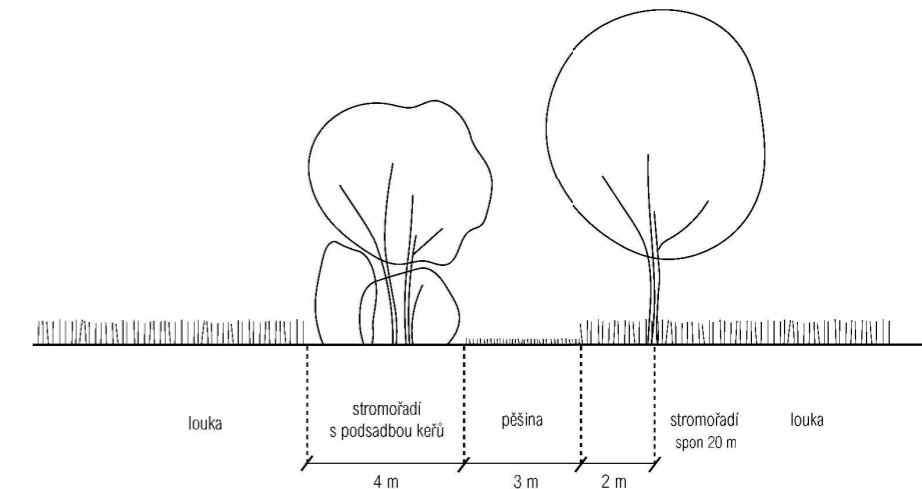
Trasa Východočeské Svatojakubské cesty vstupuje do oblasti Čestínska při ústí lesní cesty ze Zbraslavic a pokračuje ze svahu dolů po louce. Tento úsek je dlouhý 1 km a není na něm žádná vegetace ani mobiliář. Chodec je zde vystaven na milost žvlům, což na takto dlouhém úseku nepříjemné obzvlášť v parném letním počasí a při cestě vzhůru do svahu.

Navrhovaný zásah:

Podél polní cesty je navržen její vegetační kryt. Ze severní strany je to prodloužení již existujícího úseku zarostlé meze, ve svahu nad čestínskou sokolovnou, dlouhého pouze několik desítek metrů, sestávající z kombinace nižších dřevin a keřů. z jižní strany cesty je navrženo rozvolněné stromořadí ze vzrůstnějších taxonů (např. javory, duby), které bude umožňovat jak průhledy do krajiny, tak tvořit pohyblivý stín nad cestou.

obráz. 2
Inspirační foto podobného řešení.

R7 - CESTA Z KNĚŽE K DOLNÍMU DVORU

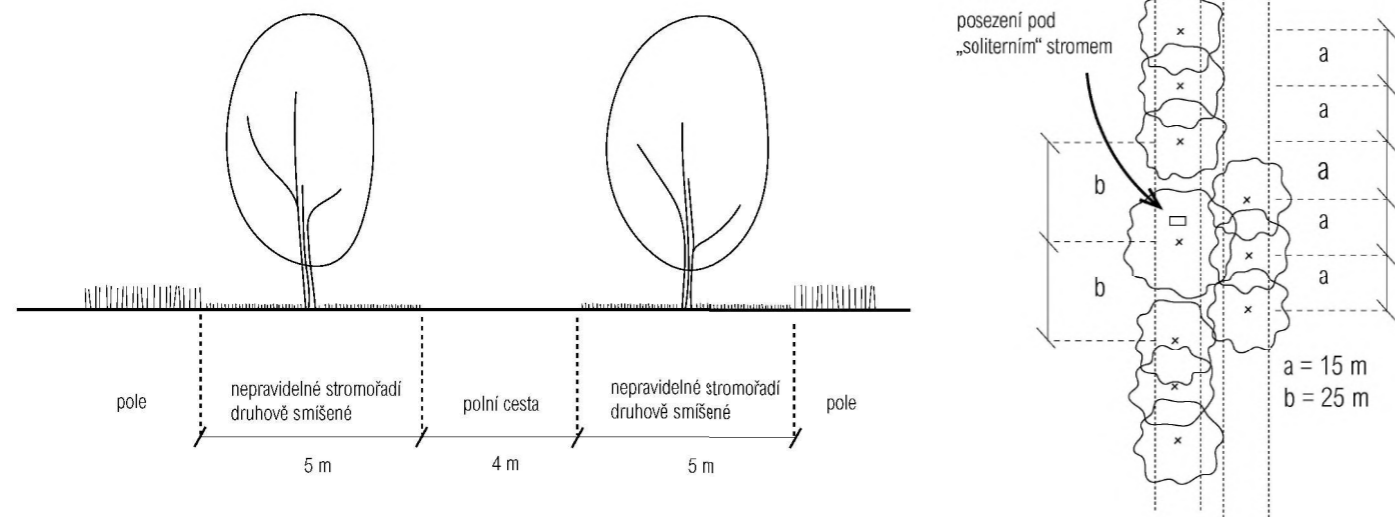
Současný stav:

Polní pěšina mezi poli na velmi exponovaném místě s krásnými výhledy. Nikam nevede - končí u kompostu na kraji lesa.

Navrhovaný zásah:

Podél cesty bude z obou stran vysazeno stromořadí. Stromy budou vždy po trojicích ve sponu 15m, střídavě po celé délce cesty. V místě hodnotných výhledů bude vysazen soliterní strom a na vyznačeném místě bude do jeho stínu umístěn mobiliář. Stromy budou vysazeny do 5m širokého travnatého pásu

Cesta bude prodloužena až k lesu tak, aby se napojila na existující cestu k Dolnímu Dvoru. Povrch cesty zůstane zatravněný.

N12 - CESTA NAD ČENOVICEMI

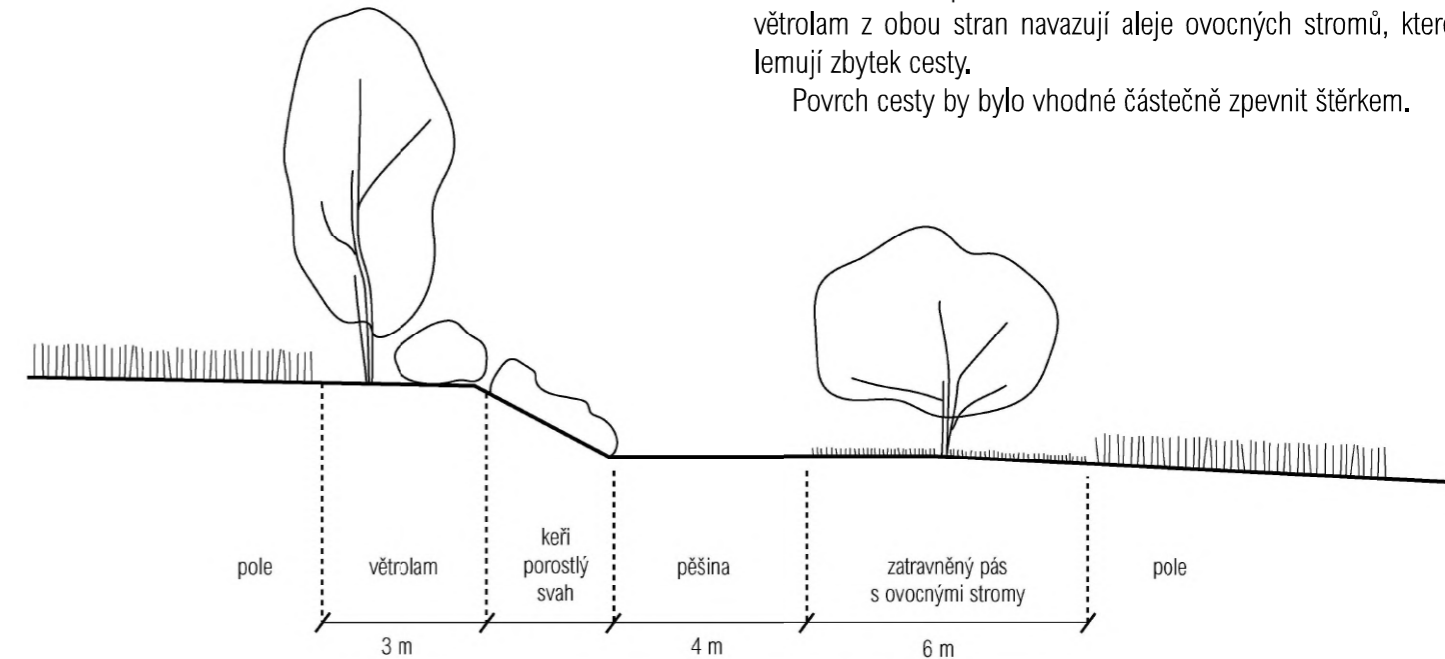
Současný stav:

Cesta mezi silnicí na Zbraslavice a odpočívadlem u křížku neexistuje, ačkoli lze její historický průběh tušit na základě výrazného terénní zářezu. Pozemky, přes které cesta v minulosti vedla jsou dodnes v majetku obec Čestín. Už několik desetiletí zde probíhá zemědělská činnost a každoročně je půda v místě bývalé cesty orána.

Navrhovaný zásah:

Podél cesty, ze strany, která je blíže k Čestínu (tj. nad terénní hranou), je navržen větrolam orientovaný kolmo na směr převládajícího větru, kde použitý sortiment byl vybírán s ohledem na stanovištní podmínky a zjištěný typ potenciální přirozené vegetace. Ze strany blíže k Čenovicím je pak navržen druhově smíšený lem z domácích stromů a keřů tak, aby byla cesta chráněna proti rozorání zemědělskou technikou. Na větrolam z obou stran navazují aleje ovocných stromů, které lemují zbytek cesty.

Povrch cesty by bylo vhodné částečně zpevnit štěrkem.

obr. 3

Inspirační foto podobného řešení cesty vedoucí podél terénního zářezu.

N16 - CESTA K MILOTICÍM

Současný stav:

Cesta v tomto místě neexistuje.

Navrhovaný zásah:

Nově navrhovaná cesta navazuje na ústí lesní cesty nazývané místními obyvateli „Primerka“, pokračuje podél nadzemního vedení vysokého napětí a na křižovatce mezi Miloticemi a Moránami se napojuje na další nově navrhovanou cestu (N26), která vede do Čestína.

Při navrhování doprovodné vegetace je nutné dodržet ochranné pásmo VN, široké 12m. Stromořadí bude proto vysazováno až za touto hranicí. Samotná pěšina bude mít šířku 3m a bude zpevněná jemnějším štěrkem popř. gloritem, protože se po ní předpokládá vzácný průjezd osobních automobilů. Z tohoto důvodu a z důvodu pohybu zemědělské techniky po poli, musí být stromy ve tvaru alejových stromů, tzn. mají korunu nasazenou ve výšce minimálně 220 cm.

Stromy budou vysazeny do 6m širokého pásu a stejně široký pás bude i přímo pod vedení VN. Zvoleným taxonem by měly být vzrůstné dlouhověké domácí dřeviny tj. duby, javory.

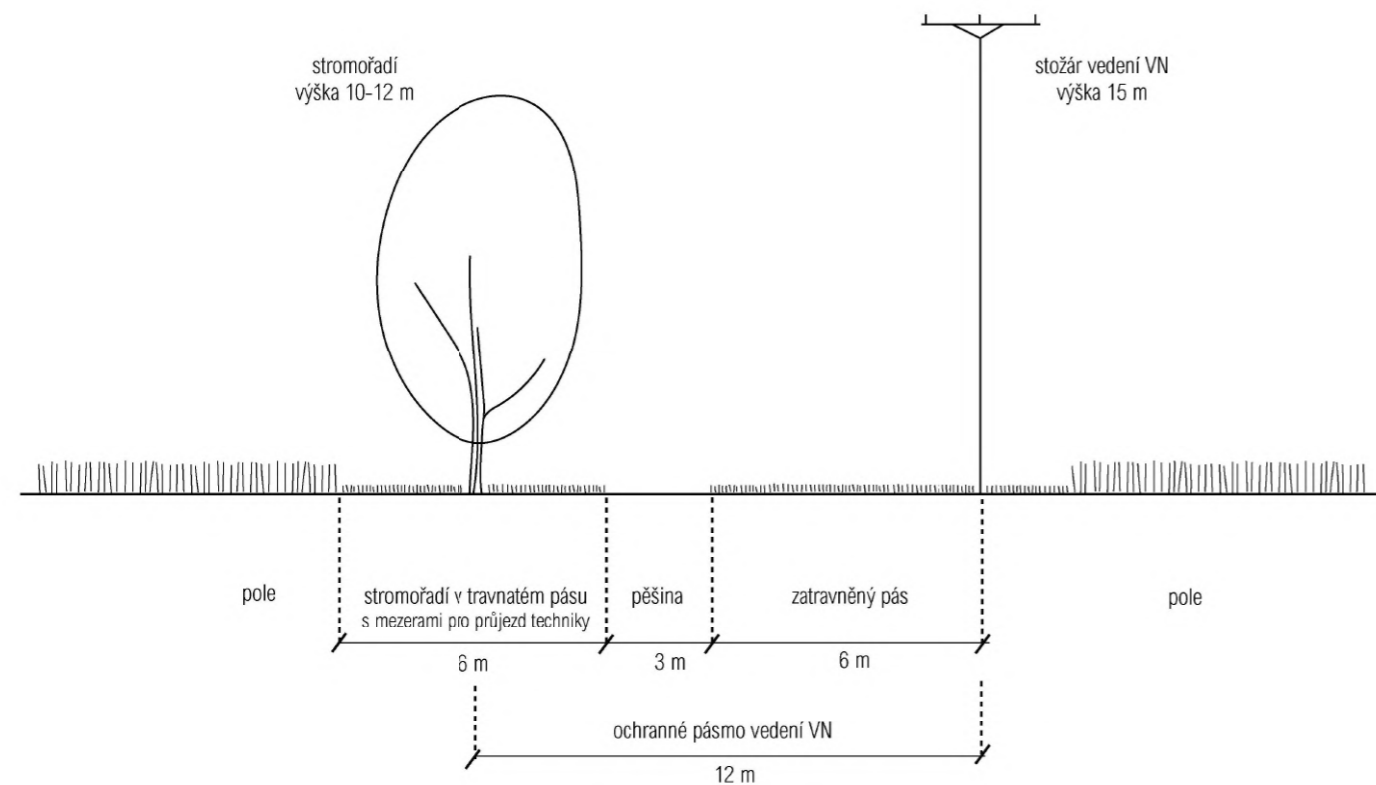
obr. 4

Inspirační foto řešení cestního povrchu.

obr. 5

Inspirační foto řešení doprovodné vegetace polní cesty pouze po jedné její straně.

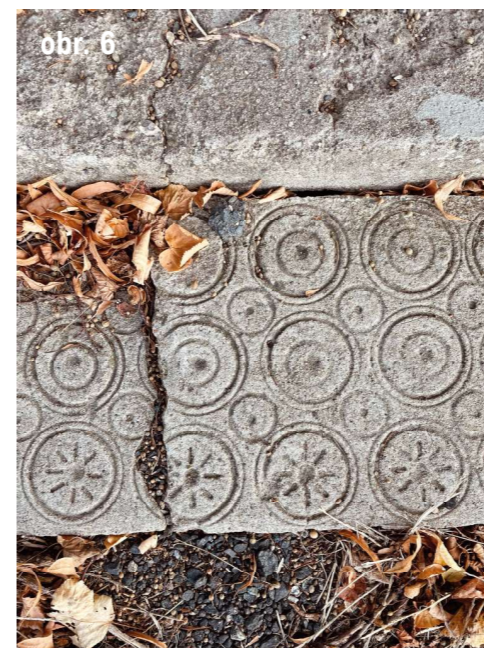
TÉMA: ATRAKTIVITA

Jak přesvědčit lidi z okolí, že Čestínsko stojí za to navštívit?

V první řadě se o něm musí dozvědět a vnímat ho jako celek. Mělo by se do jejich povědomí dostat jako místo s vlastní identitou, které má bohatou historii a kde něco uvidí, zažijí. Krajina proto musí mít svého genia loci, musí nabízet možnosti. Musí se postarat o to, aby si návštěvník po výstupu z auta nepomyslel: „*Tak jsme tady. Co teď?*“

Nabízeným řešením ilustrovaným a popsáním na následujících stránkách jsou vycházkové a turistické okruhy, které propojují body zájmu a nové turistické cíle v krajině (viz kapitola „Téma: obytnost“). Naučná stezka pak představuje způsob, jak nenásilnou formou předat informace o neobvyklé minulosti Čestínska a podpořit zájem turistů o návštěvu dalších podobných míst. Tím se Čestínu otevírají dveře k možnosti sdružování se v systému sklářských obcí jak ve Středních Čechách, tak na Vysočině.

Originální mobiliář, orientační systém a drobné stavby rozmístěné v krajině pak pokládají základy dosud neexistující turistické infrastruktury.

obr. 6
Dekor na schodištních stupních čestínského hřbitova, který byl založen v polovině 19. století.

obr. 7
Dekor na náhrobním kameni hrobu z počátku 20. století.

obr. 8
Erb Eisnerů z Eisensteinu.

Čestínsko je svébytná oblast s bohatou historií a specifickým tvarem terénu, ale chybí jí jakýsi jednotící princip, značka či symbol, kterým by se mohla prezentovat. Tam kde má Podblanicko svého rytíře, Ladův kraj kocoura Mikeše a Svatojakubská stezka mušli hřebenatku, nemá Čestín nic. Chybí mu vizuální identita, něco podle čeho by návštěvník na první pohled poznal kde se nachází, symbol, kterým by se mohli obyvatelé Čestínska hrdě prezentovat.

Po důkladné analýze místní krajiny, její minulosti i současné podoby se vynořil symbol, který není složitý a mohl by v této obtížné roli obstát.

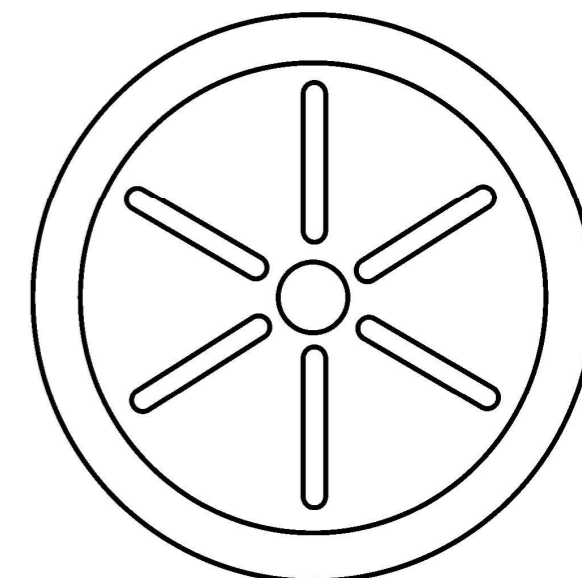
Oním symbolem je tzv. „čestínských slunce“. Jedná se o piktoqram s kulatým středem, od kterého se do stran v rovnoměrných rozestupech rozbíhá šest paprsků, to celé ohraničené dvojitým kruhovým okrajem.

Piktogram je možné používat jako moderní znak oblasti, na upomínkových předmětech, v rámci orientačního systému v krajině (na ukazatelích a směrovkách), či jako dekorační prvek mobiliáře a drobných staveb (např. zastávek MHD). Díky jeho jednoduchosti je možné jej vyřiznout do nejrůznějších materiálů, vyřít do skla, případně otisknout či odlít z betonu.

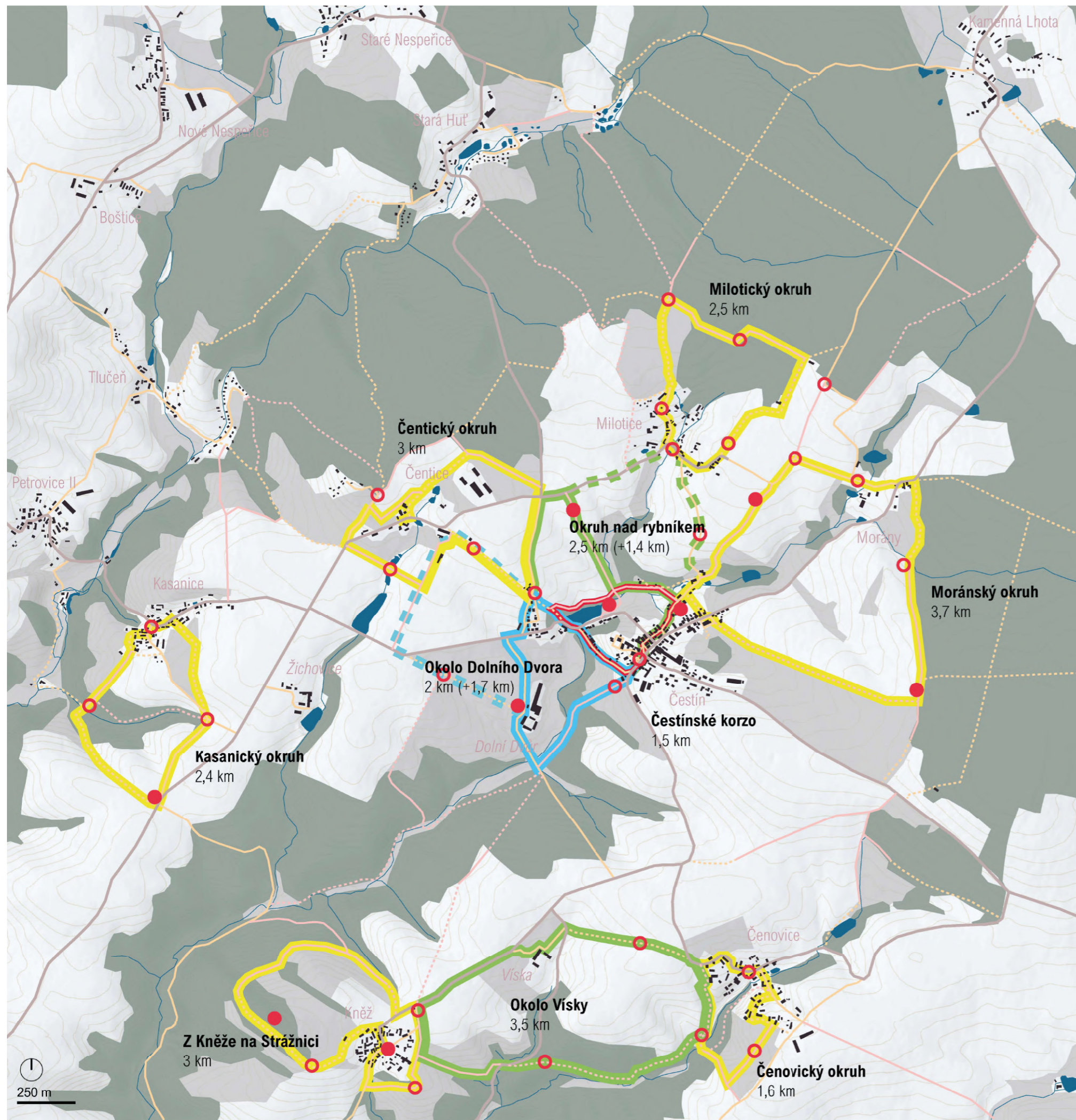
A co vlastně symbol vyjadřuje? Snoubí se v něm hned několik významů. Kulatý tvar je inspirován dnem skleněné lahve či sklenice, jež byly hlavním výrobním a vývozním artiklem posázavských skláren. Kruhovému tvaru a vnitřnímu radiálnímu uspořádání paprsků nahrává také půdorysné rozmístění menších obcí kolem Čestína.

Náhoda tomu chtěla, že na čestínském hřbitově byl v rámci terénního průzkumu objeven vzor složený z různých velikých kroužků, se sluncem uprostřed. Tento typ dekoru se pak opakoval na některých starších náhrobních kamenech z počátku 20. století a dokonce byl objeven i na dlažbě na návsi (zde ale pouze kolečka bez středového slunce). Třešničkou na dortu bylo zjištění, že na erbu rytíře Eisnera z Eisensteinu – tedy potomka toho Eisnera, který opustil Šumavu aby na začátku 18. století založil sklárnu v Moránech – je nad středovým křížem symbol slunce.

Ideální by bylo užívání symbolu na skleněném nosiči, aby vynikly jedinečné vlastnosti tohoto materiálu, který nejen, že odkazuje na sklářskou historii oblasti, ale navíc zachytává sluneční paprsky, čímž přidává symbolu další významovou vrstvu.

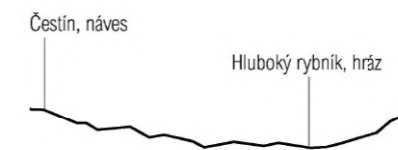

Konečná podoba symbolu Čestínska.

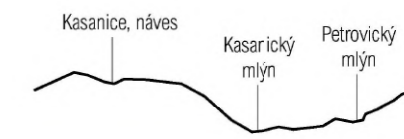

PĚŠÍ OKRUHY

Výškové profily jednotlivých vycházkových okruhů

Čestínské korzo
450 - 489 m n.m.

Kasanický okruh
374 - 454 m n.m.

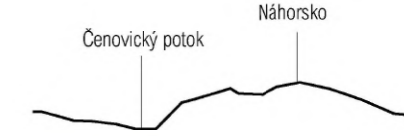
Okruh nad rybníkem
450 - 493 m n.m.

Z Kněže na Strážnici
446 - 480 m n.m.

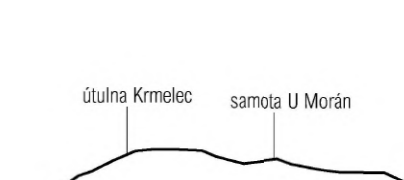
Okolo Dolního Dvora
423 - 490 m n.m.

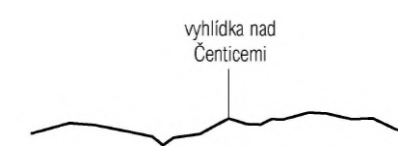
Čenovický okruh
440 - 486 m n.m.

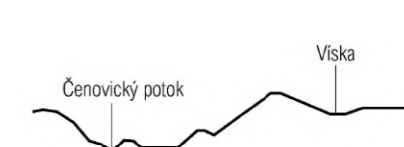
Moránský okruh
466 - 534 m n.m.

Milotický okruh
440 - 486 m n.m.

Čentický okruh
464 - 496 m n.m.

Okolo Visky
419 - 484 m n.m.

VYCHÁZKOVÉ OKRUHY

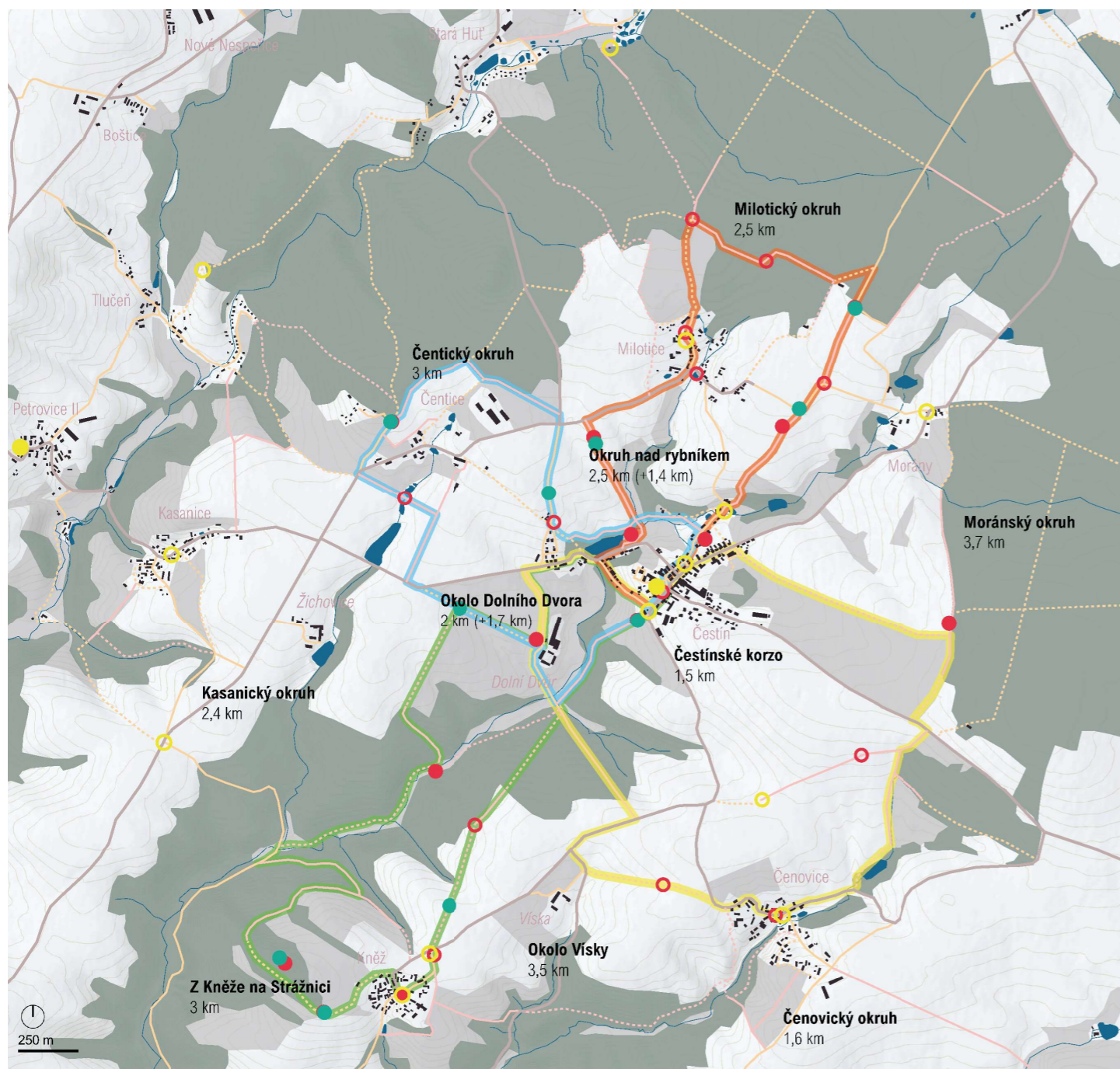
Vycházkové trasy vedou v okruzích kolem jednotlivých vesnic a umožňují krátkou, nepřilíš náročnou procházku s dostatkem odpočinkových míst.

Jedná se většinou o trasy o délce kolem 3 km a u některých z nich je možnost prodloužení (značeno v mapě přerušovanou čarou stejné barvy jako původní trasa) na cca 4 km.

Okruhy byly navrhovány primárně pro místní obyvatele menších obcí a Čestína, kteří nechťejí, nebo nemohou ujit delší vzdálenosti.

Vhodné jsou např. ke krátké nedělní procházce (do cca 1 hodiny), venčení psa, procházce s kočárkem, případně ke zdravotní procházce.

MALÉ TURISTICKÉ OKRUHY

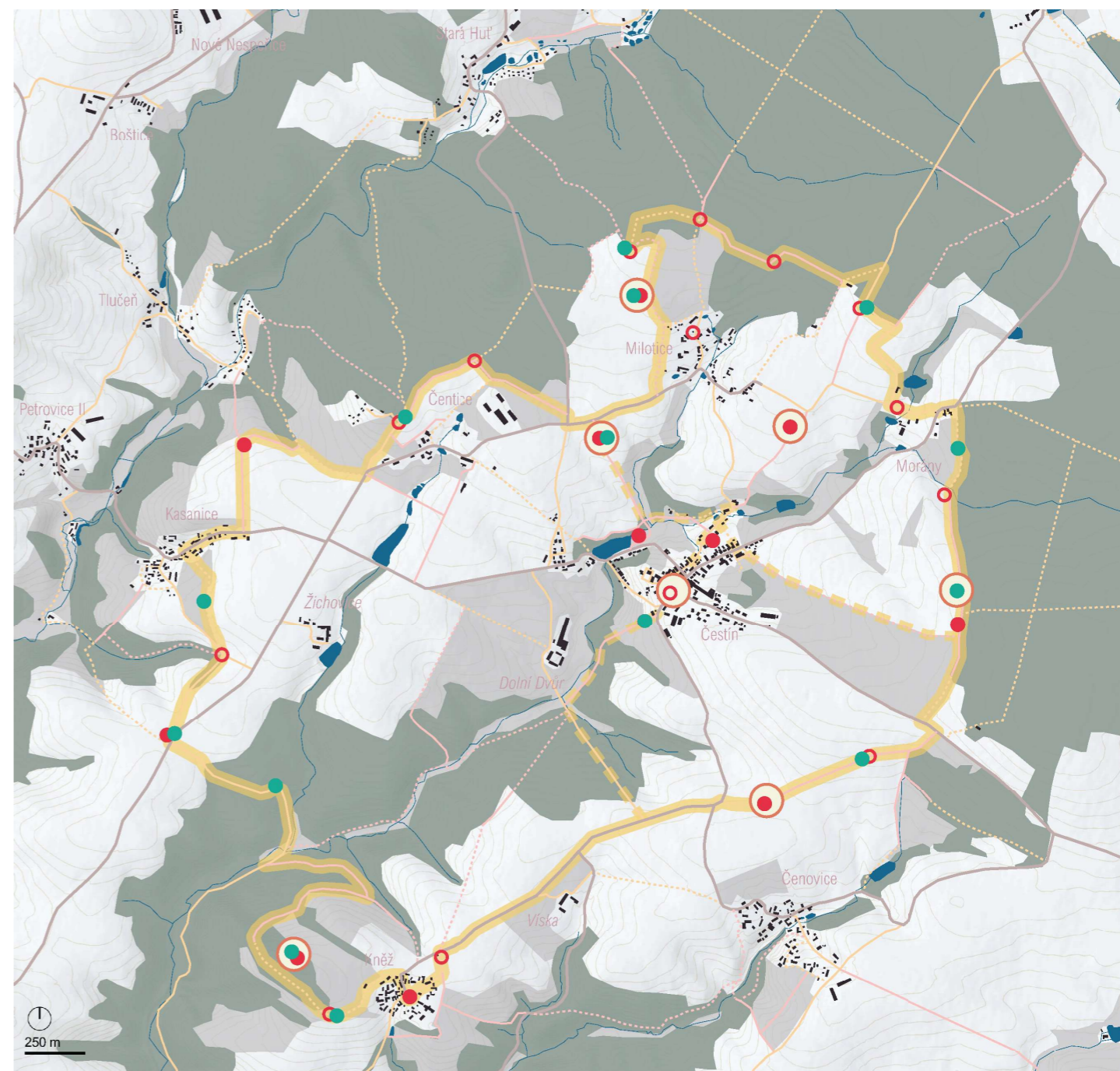
- komunikace II. a III. třídy
- ostatní komunikace (zpevněné)
- - - cesty, pěšiny, komunikace přístupné pouze pro pěší
- navrhované cesty (nové)
- - - navrhované cesty (stávající s nutností zásahu)
- okruh Čestín - Milotice (5,3 km)
- okruh Čestín - Čenovice (6,7 km)
- okruh Čestín - Kněž (7,8 km)
- okruh Čestín - Čentice (5,5 km)
- body umístění mobiliáře (lavička/odpočívadlo)
- místa s dobrým výhledem
- drobné sakrální památky

Turistické okruhy

Malé okruhy mají délku 5 - 7 km a jejich výchozím místem je náves v Čestíně. Všechny okruhy jsou navrženy tak, aby místního i návštěvníka zavedly na několik míst výhledu a provedly kolem drobných sakrální památek (kapličky, kříže). Trasy se cíleně vyhýbají silničním komunikacím, vedou po polních cestách a hojně využívají cesty navrhované i nově rekonstruované. Krátké trasy jsou vhodné jak pro místní s touhou po delší, cca 2 hodinové vycházce, tak pro návštěvníky

z širšího okolí, kteří se chtějí seznámit s krajinou Čestínska. Jsou také ideální pro půldenní rodinné výlety. Velký turistický okruh je náročnější trasa dlouhá 15 km, s poměrně velkým výškovým převýšením (149m), která ale poskytuje to nejlepší, co může krajina okolí Čestína nabídnout. Turista se celou dobu trasy pohybuje po okraji čestínského údolí a otevírá se mu tak nespočet výhledů. Velký turistický okruh je možné projet i na horském kole.

VELKÝ TURISTICKÝ OKRUH

- vodní toky a plochy
- komunikace II. a III. třídy
- ostatní komunikace (zpevněné)
- - - cesty, pěšiny, komunikace přístupné pouze pro pěší
- navrhované cesty (nové)
- - - navrhované cesty (stávající s nutností zásahu)
- velký vyhlídkový okruh „okolo Čestína“
- napojení velkého okruhu na Čestín
- body umístění mobiliáře (lavička/odpočívadlo)
- místa s dobrým výhledem

Výškový profil velkého turistického okruhu

Velký okruh kolem Čestína (15 km)
387 - 536 m n.m.

NAUČNÁ STEZKA

Popis obsahu jednotlivých zastavení

1. Čestín, náves - základní informace

- základní informace o naučné stezce (délka, počet zastavení)
- mapa rozmístění skláren v Posázaví a na Vysočině
- historie sklářství na Čestínsku

2. Čestínský hřbitov - slavní skelmistři

- tři sklářské rody, které zakládaly sklárny ve středním Posázaví
- rod Plešingerů a jejich role v historii Čestína
- hroby Antonína a Karla Moravce, skломistrů na Moránech

3. Dolní Dvůr - sklářská krajina

- vliv sklářství na podobu krajiny - druhy archeologických relikvií, typické tvary terénu, pozůstatky zaniklých vodních děl
- jak se krajina s příchodem sklářů měnila - mýcení lesů, zakládání sadů a rybníků, budování cest pro přepravu materiálu atd.

4. Čentické rybníky - pobožnost sklářů

- svatí patroni sklářů sv. Lucie a sv. Florián
- pověřčivost a pobožnost sklářů na dílně (z vyprávění Josefy Plešingerové)

5. U Stupníku - zpracování křemene

- charakteristika místní horniny bohaté na křemen
- popis postupu zpracování křemene od jeho sběru nebo těžby, přes třídění a zahřívání až po drcení ve stoupi na jemný křemenný písek
- náskres stoupy a popis jejího fungování

6. Stará Huť, náves - život sklářů

- popis sklářské hutě a všech stavení, ze kterých se skládala; s důrazem na skelmistrovský dům

7. Na Horách - uhlířství a výroba potaše

- popis jak vypadal a fungoval milíř
- co je to potaš a k čemu používá ve výrobě skla
- druhy křišťálu

8. Moravka - cihelny a výroba skla

- zjednodušený popis výroby skla s nákresem
- formy na výrobu dutého skla

9. Morány - výroba skleněných růženců

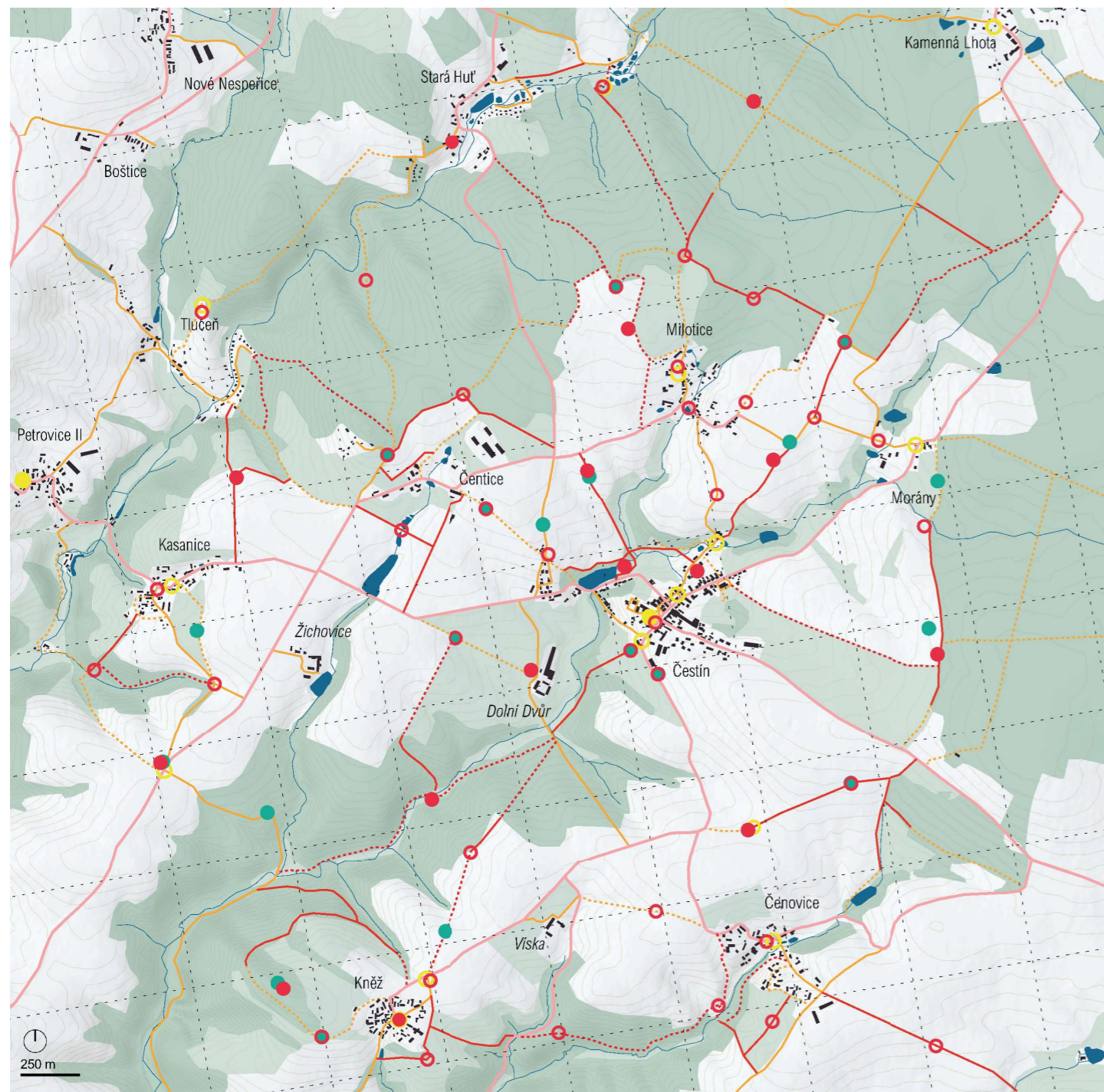
- výroba skleněných korálků a páteříků
- historie hutě Muranoa

10. Úvozová cesta - Proč se skláři usadili právě na Čestínsku?

- popis podmínek v době po 30.leté válce a motivace českých pánů financovat na svých panstvích lesní sklárny
- důvody zániku lesních skláren s rozšířením železnice

- komunikace II. a III. třídy
- ostatní komunikace (zpevněné)
- cesty, pěšiny, komunikace přístupné pouze pro pěší
- navrhované cesty (nové)
- navrhované cesty (stávající s nutností zásahu)
- naučná stezka „Čestínsko - krajinou zapomenutého lesního skla“
- zastavení naučné stezky s uvedením tématu infopanelu
- ● body umístění mobiliáře (lavička/odpočívadlo)

MOBILIÁŘ A ORIENTAČNÍ SYSTÉM

- komunikace II. a III. třídy
- ostatní komunikace (zpevněné)
- - - cesty, pěšiny, komunikace přístupné pouze pro pěší
- navrhované cesty (nové)
- - - navrhované cesty (stávající s nutností zásahu)
- body umístění mobiliáře (lavička/odpočívadlo)
- místa s dobrým výhledem
- sakrální památky (kostel/ostatní)
- - - čtvercová síť 0,5 x 0,5 km

Rozmístění mobiliáře

Umístění mobiliáře v krajině je ovlivňováno množstvím faktorů. Měl by být umístěn na smysluplném místě, jehož hodnotu svou přítomností ještě více zdůrazní. Mapa ukazuje rozmístění laviček a větších odpočívadel na strategických lokalitách s hodnotnými výhledy, poblíž kulturních památek, na dlouhých úsecích cest a na jejich křižnicích. Čtvercová síť, jejíž jeden čtverec má hranu 500m, slouží k lepšímu vnímání rozlehlosti řešeného území.

Okolo sídelních jednotek dochází k větší koncentraci umístěného mobiliáře. Je tomu tak proto, že byl umisťován na navrhované okružní trasy. Tyto trasy jsou pak určeny jednak méně pohyblivým osobám, jednak jsou zamýšleny jako okruhy odpočinkové, vycházkové a nikoli turistické, kde se předpokládá větší turistický výkon a místa k odpočinku jsou na nich umisťována s většími rozestupy.

Lavička s betonovým sloupkem pro 2.

Lavička s betonovým sloupkem pro jednotlivce.

Podoba mobiliáře:

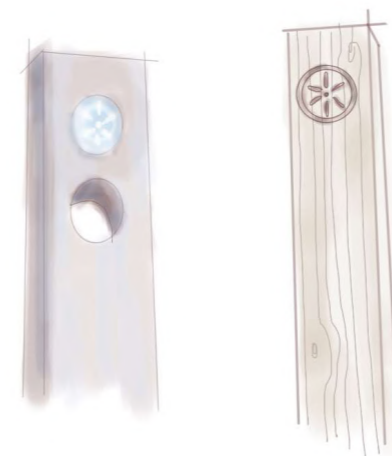
Lavička se skládá z betonového sloupku vysokého 150 cm a širokého 40 cm. Ve sloupku jsou dva otvory - horní o průměru 10 cm, dolní o průměru 20 cm. Do horního je zasazena kulatá skleněná luxfera se symbolem čestínského slunce, do dolního je zasazena dřevěná opracovaná kulatina. Kulatina je z horní strany seřízlá do roviny tak, aby se na ní dalo sedět. Ve variantě pro dva lidi je kulatina položena na menším betonovém základu kvůli stabilitě, ve variantě pro jednoho se ukotví pouze do betonového sloupku.

Lavice je vyrobena z masivního prkna položeného a přišroubovaného k dvěma kamenným základům, do kterých byly kromě kamení použity skleněné kostky se symbolem Čestínska.

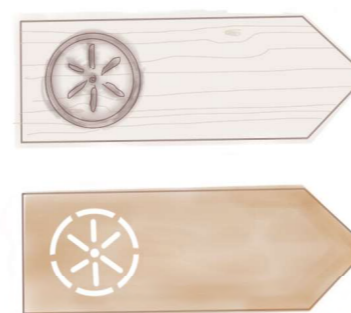
Orientační systém:

Značení tras se bude provádět pomocí sloupků se symbolem Čestínska. Sloupek je buď betonový s dvěma 10 cm otvory a horním vyplněným skleněnou luxferou stejně, jako je tomu u mobiliáře, nebo z dřevěného hranolu se symbolem vypáleným v horní polovině sloupku.

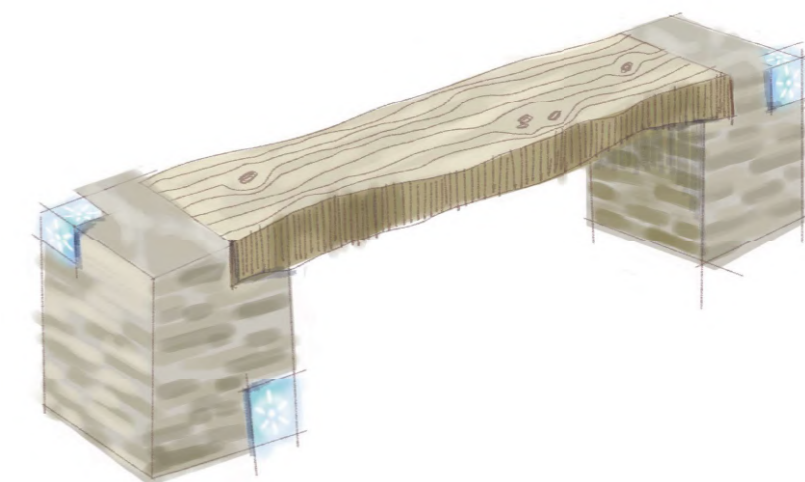
Směrovky mají rozměr směrovek KČT (400x140mm) a jsou buď dřevěné s vypáleným symbolem, nebo kortenové se symbolem vyřiznutým.

Sloupky orientačního systému. Vlevo betonový se skleněným symbolem, vpravo dřevěný (ideová skica).

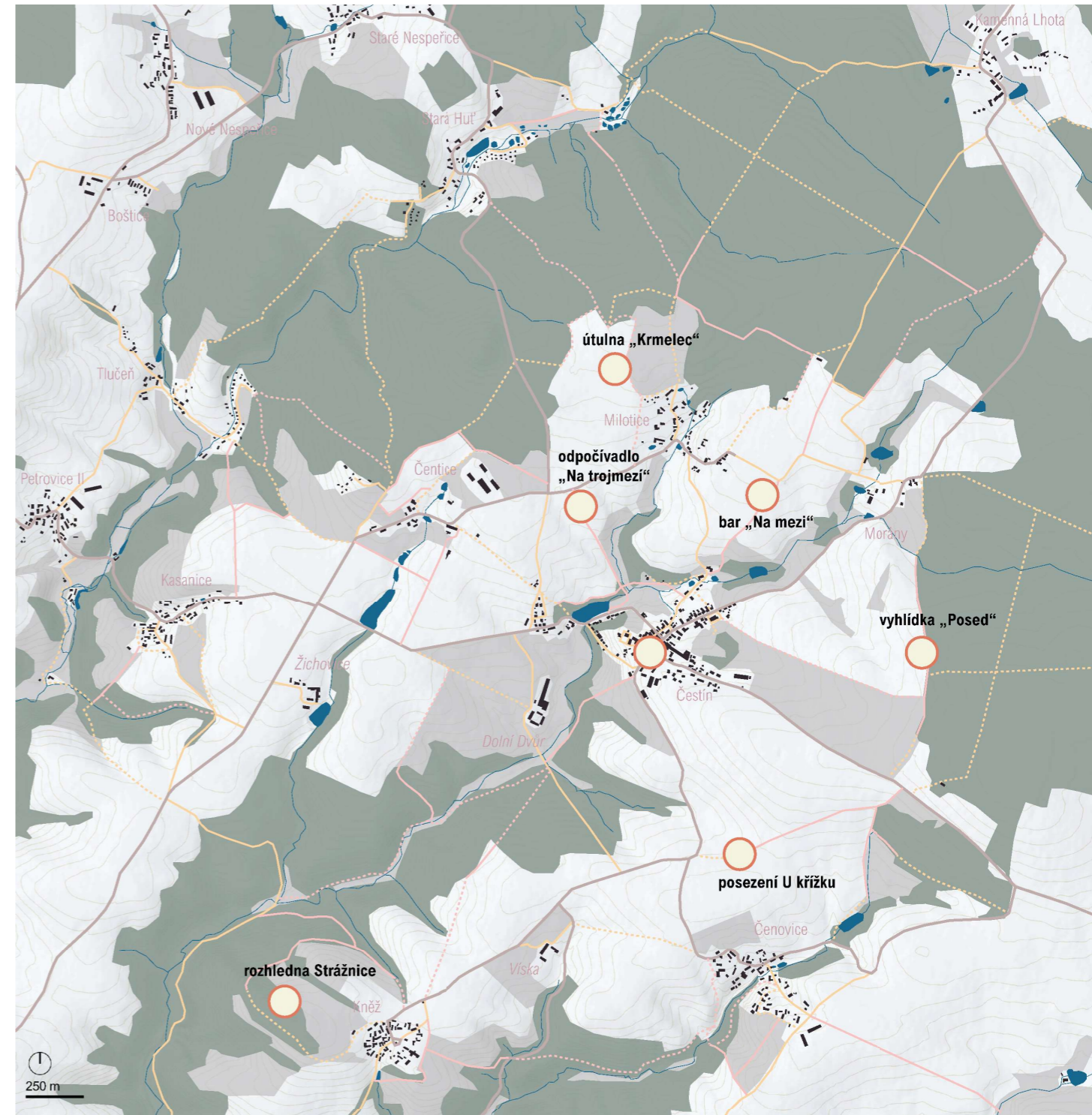

Směrovky orientačního systému. Nahoře dřevěná, dole kortenová. (ideová skica)

Lavice s kamennými základy.

TÉMA: OBYTNOST

V úvodu zmiňované vytváření podmínek pro to, aby lidé měli možnost a chuť trávit svůj volný čas venku, mimo vlastní dům a zahradu, může mít mnoho podob. V této diplomové práci na sebe vzalo podobu krajinářsko-architektonického návrhu vybraných míst jak v krajině, tak v intravilánu obce. Ve většině případů se jedná o řešení malého rozsahu, která umísťují na strategická místa v krajině nové turistické cíle.

Výjimku tvoří revitalizace návesního prostoru v Čestíně, jejímž cílem je zkvalitnění prostředí za současného zvýšení účelnosti a reprezentativnosti prostoru, který je jádrem celé řešené oblasti.

Na mapě jsou vyznačeny a heslovitě popsány lokality jednotlivých intervencí v širším kontextu území Čestínska. Na následujících stránkách je pak věnován prostor každé jedné z nich.

ČESTÍNSKÁ NÁVES

Náves v Čestíně je středobodem celé oblasti, funguje jako výchozí bod všech navrhovaných pěších tras a je prvním prostorem, který návštěvník při výstupu z auta, či autobusu uvidí. Bohužel, současná podoba a stav návsi těmto vysokým požadavkům příliš neodpovídá.

Nachází se zde několik velkých asfaltových ploch (před farou, před poštou a před obecním úřadem), které jsou ve své podstatě jen rozšířením silniční komunikace a slouží jako obratiště, parkoviště a - z nedostatku jiných možností - také jako plochy k pořádání společenských událostí.

Parčík před kostelem je jediným místem, kde se lze posadit do stínu vzrostlých stromů. Pět starých jírovců dominuje prostoru návsi a vytváří kostelu důstojnou protiváhu. Ostatní vegetace v parčíku je nekoncepční a poněkud chaotická. Do parčíku je, ze směru od asfaltové plochy před farou, zasunuté stání pro popelnice s tříděným odpadem.

Prostor před obecním úřadem (bývalou obecní školou) je rozbitý do několika menších segmentů vyvýšenou platformou s kamennými pomníky a dvěma vrbami řezanými na hlavu. Platformě

konkuruje rozměrná fontána umístěná blíže křižovatce.

Okolí vchodu do budovy OÚ je řešeno jako dvě štěrková rabata s dnes již přerostlými jehličnany.

Obecně lze říci, že na návsi chybí bezpečný prostor ke shromažďování a komunitnímu životu, kde by nehrozila kolize s automobilovou dopravou.

obr. 11

obr. 9

obr. 10

obr. 12

Návrhové řešení.

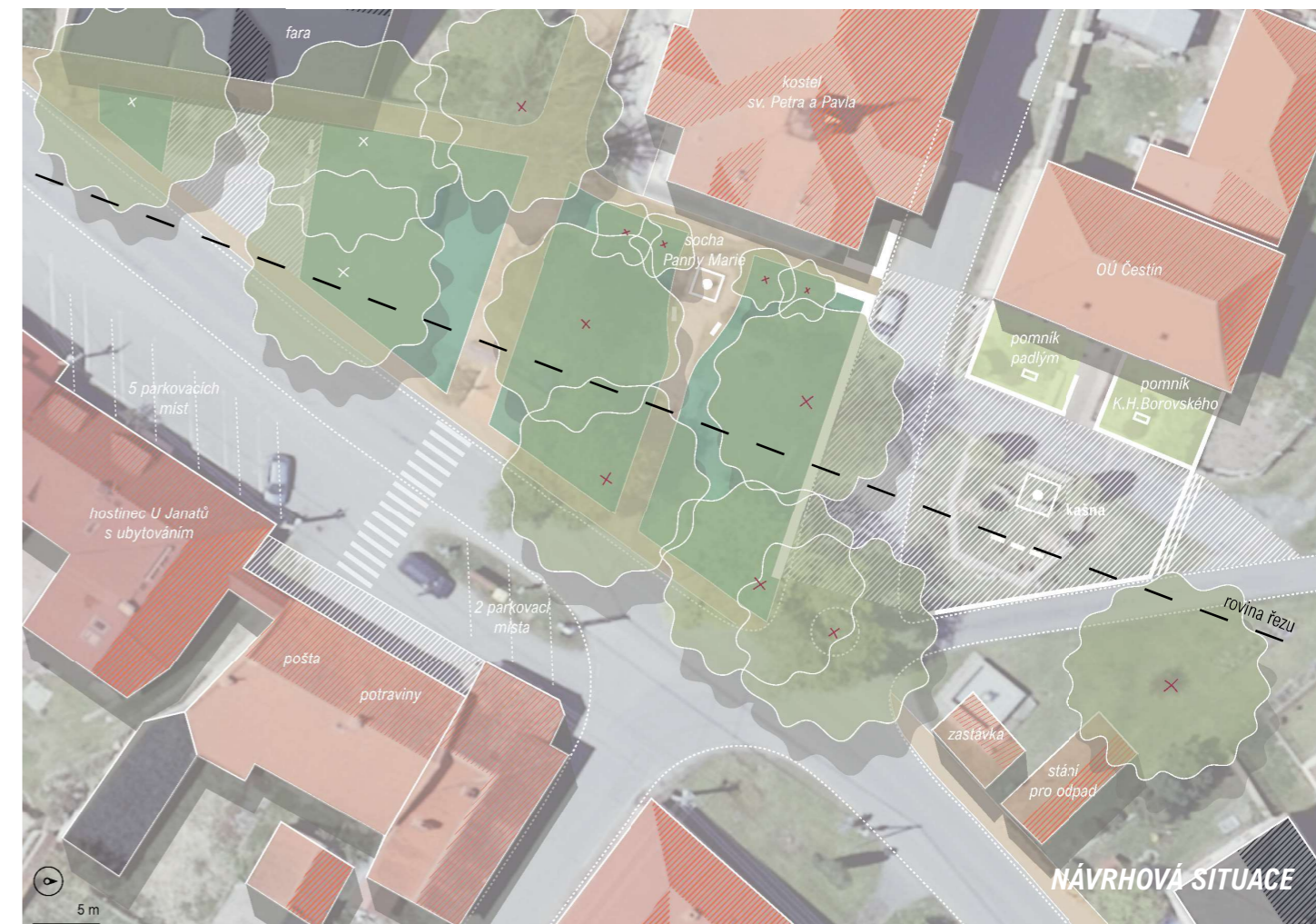
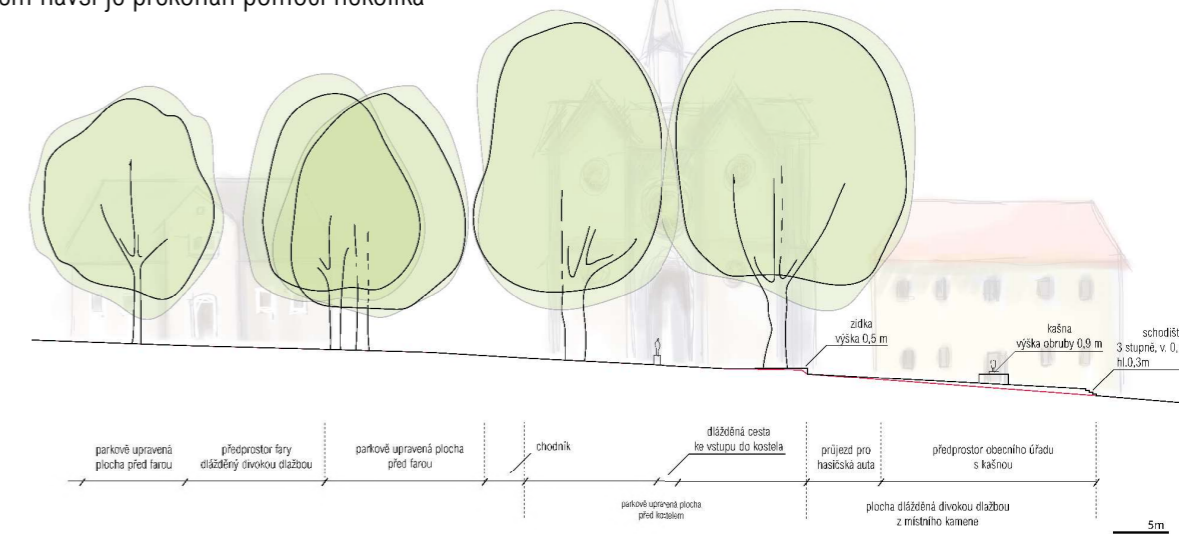
Nové řešení návsi s sebou přináší především materiálové sjednocení, celkové zjednodušení celého prostoru a zmešení role automobilové dopravy ve prospěch chodců.

Barokní fara i městský úřad získávají důstojné vstupní předprostory v podobě ploch dlážděných divokou dlažbou z místního kamene. Před OÚ je dlážděná plocha větší, s dominantou v podobě kamenné kašny. Pomníky byly přesunuty do nových štěrkových, trvankami osázených rabat před vchod na úřad, a je před nimi vynechán dostatečný neosázený prostor pro kladení věnců a svíček. Plocha před OÚ se původně svažovala směrem k jihovýchodu, nyní nově vyrovnaná na úroveň silnice procházející podél kostela. Terénní rozdíl mezi dlažbou a nejnižším místem návsi je překonán pomocí několika

schodů vedoucích po celé hraně dlážděného prostoru. Tím se zároveň zamezí průjezd aut před úřadem. Naopak úřadě musí být zachován podél kostela, protože v prostoru zámku se nachází hasičská zbrojnice.

Stání na popelnice i zastávka MHD jsou přesunuty do míst, kde původně stávala kašna a mají podobu zděných přístřešků se sedlovou střechou tak, aby vzhledově nenarušovaly estetické působení návsi.

Parčík před kostelem je očistěn od chaotické vegetace a prodloužen do části prostoru před farou. Tím se vytvoří krátké stromořadí, které pocitově odělí dva druhy dopravy - silniční a pěší.

POSEZENÍ U KŘÍŽKU

V polích nad Čenovice stojí křížek, který připomíná místní muže, kteří padli v bitvě u Hradce Králové v roce 1866. Ke křížku vede od silnice na Zruč nad Sázavou krátká polní cesta, která byla obnovena v roce 2016 na náklady obce Čestín a je z jedné strany lemována ovocným stromoradiem.

U křížku bylo v téže době zrealizováno odpočívadlo, které sestává z kamenného stolu a dvou kamenných lavic usazených v loži z ostrohranného šterku. Odpočívadlo od pole dělí řada velkých kamenů, které slouží pravděpodobně jako zábrany vjezdu zemědělské techniky.

U křížku byly vysazeny dvě lípy, které nahradily dva původní uschlé javory. Třetí lípa byla vysazena zcela nekoncepčně jihovýchodně od křížku v roce 2018 při příležitosti 100. výročí vzniku ČR. Východně od křížku je umístěn velký kámen s pamětní deskou z leštěné žuly.

Posezení u křížku je provedeno byť z trvanlivého, ale přesto uživatelsky nevhodného materiálu, který je chladivý během celého roku a není komfortní na něm sedět.

Vzhledem k tomu, že se jedná o lokalitu uprostřed rozlohou nadprůměrného bloku orné půdy, je odpočívadlo navíc vystaveno všem nepříznivým vlivům počasí, zejména prudkému větru.

Dalším problémem je skutečnost, že byla obnovena pouze malá část cesty a nikoli její mnohem delší druhá polovina vedoucí přes pole a louky až do Morán. Odpočívadlo se tak nyní nachází na konci slepé cesty, která nikam nevede. Každý kdo sem tak zabloudí se musí otočit, vrátit se zpátky na rušnou silnici a příště už s velkou pravděpodobností nebude motivován se k odpočívadlu vrátit.

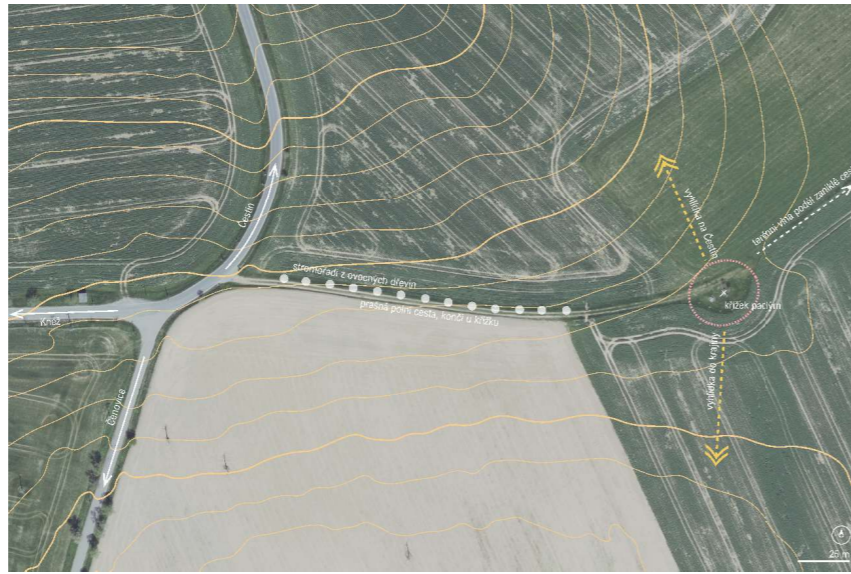
Návrhové řešení.

Současný nevyhovující kamenný mobiliář bude vyměněn za nábytek vyrobený ze dřeva, resp. z dřevěných dubových prachů. Mobilář bude umístěn v poli ze štěrku, který barevně odpovídá místnímu kameni, tj. světlý, pískově hnědý až rezavý.

Návrh počítá s odstraněním „hraničních kamenů“ i kamenného solitéru s pamětní deskou. Pamětní deska bude umístěna na kámen uložený dfo zeminy před křížkem tak, aby na sebe nestrhávala zbytečnou pozornost a sakrální památka tak znovu byla dominantní stavbou v prostoru.

Hranice odpočívadla budou namísto kamenných menhirů zvýrazněny nasucho skládanou kamennou zídka, postavenou z kamení sebraného na jaře z okolních polí.

Abyste bylo odpočívadlo chráněno před silnými poryvy větru, jsou na jeho severozápadní a jihovýchodní straně navrženy dva pásy krycí vegetace z relativně nižších domácích dřevin (*Malus sylvestica*, *Corylus avellana*, *Prunus spinosa*). V krycích pásích jsou záměrně vysazeny vyšší dřeviny v místech, kudy prochází hodnotné průhledy na Čestín a okolní krajinu. Tyto výhledy

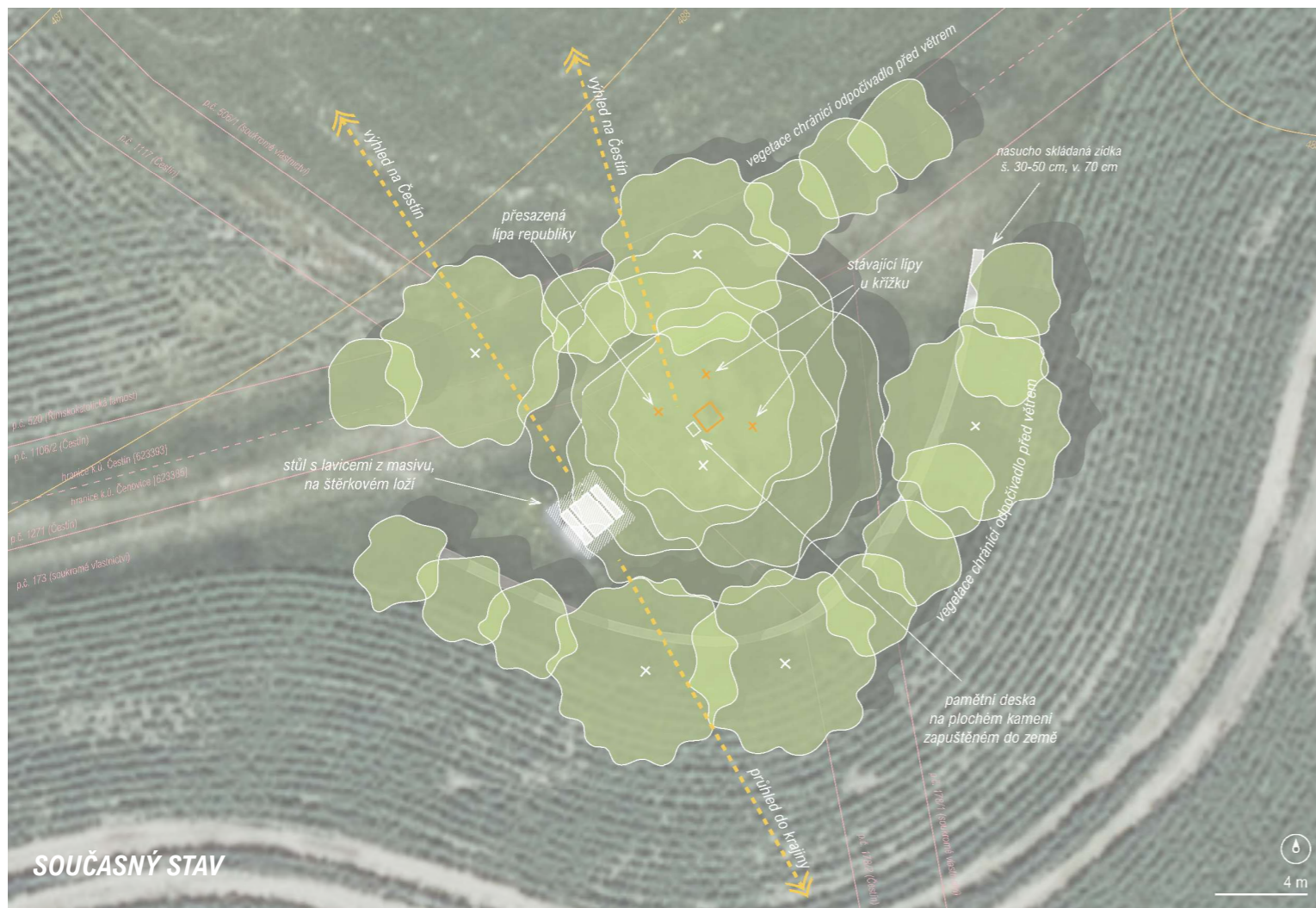
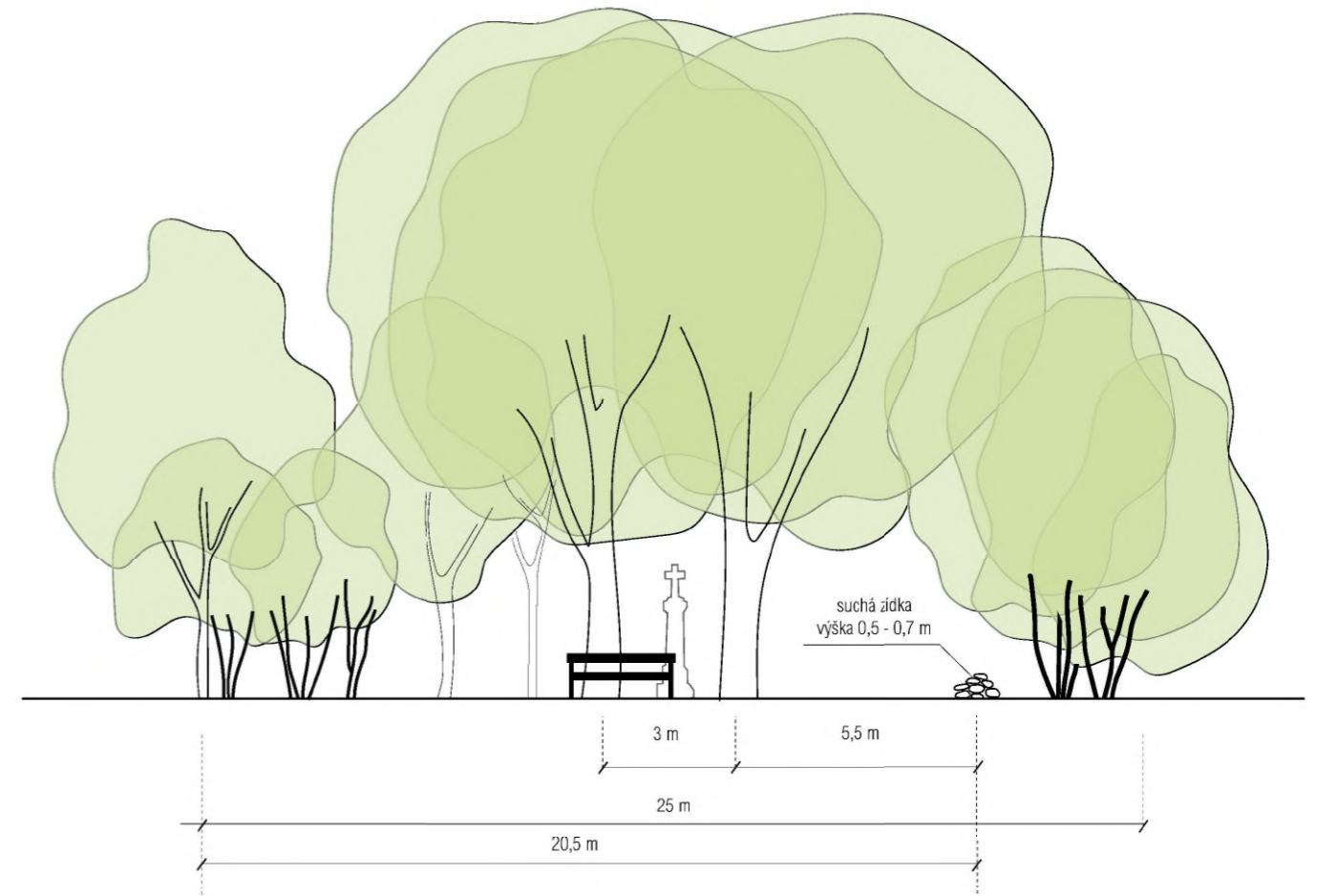
by tak měly zůstat zachovány

Dvojice lip, která se v současnosti nachází v blízkosti křížku bude doplněna o dva další stromy, tak aby každý strom byl umístěn ve vrcholu pomyslného čtverce. Jeden z těchto nově vysazených stromů může být přesazená lípa, kterou čestínští vysadili k příležitosti 100. výročí vzniku republiky.

obr. 14

Ilustrační foto nového mobiliáře.

VYHLÍDKA „POSED“

Lokalita, kde je umístěna vyhlídka se nachází na okraji lesa východně od Čestína, při ústí lesní cesty vedoucí do Zbraslavic.

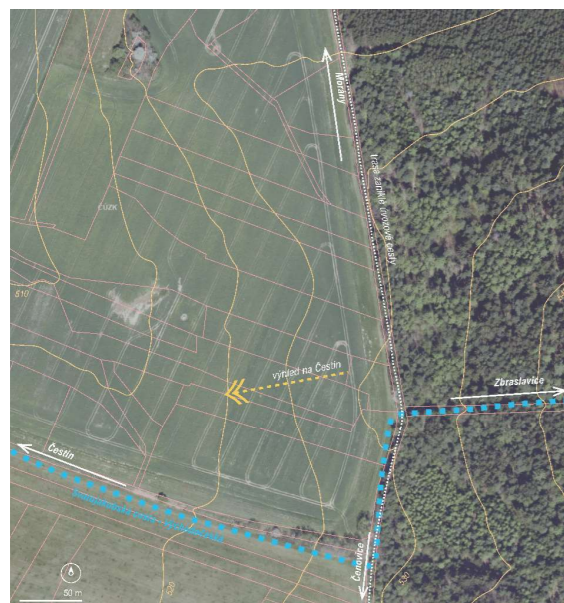
Od východního okraje Morán, až k silnici na Zbraslavice se na rozhraní mezi zemědělskou půdou a lesem dochovalo zřetelné těleso úvozové cesty, které je zarostlé náletovými dřevinami a pohybu v něm brání také přerostlé větve starých stromů rostoucích na okraji lesa. Svahy úvozu jsou porostlé janovcem metlatým (lat. *Cytisus scoparius*), který na jaře vytváří obrovské žlutě kvetoucí plochy.

Pro zpřístupnění cesty bude nutné vykácet náletové dřeviny, zkontrolovat průchodnost cesty v celé její délce a provést nezbytné terénní práce, např. odtěžení části zhroutčeného svahu, nebo zlikvidovat navezenou stavební suť.

Místo, kudy prochází úvozová cesta se nalézá za korunou svahu čestínského údolí a pro vyhlídku na Čestín je tak nutné vejít několik desítek metrů do pole a překonat terénní rozdíl.

Navrhovanou intervencí je proto postavení vyhlídkové plošiny, která svou podobou připomíná myslivecký posed. Stavba překlene terénní rozdíl mezi dnem úvozové cesty, rovinou okraje cesty i vrcholem svahu a dostane pozorovatele na úroveň dobrého výhledu do údolí.

Stavba je navrhována jako jednoduchá dřevěná, popř. s kovovými stojnami, kotvená do země patkami. Vyhlídková plošina bude přístupná po žebříku z adekvátního materiálu (dřevo nebo kov) a ohrazená minimálně 1 m vysokým zábradlím.

Mapa širších vztahů řešené lokality.

obr. 15

obr. 16

současný stav - zřetelné těleso cesty a porosty janovce na rozhraní lesa

obr. 17

obr. 18

inspirační projekty - posed Silo u Libčic n./Vltavou a rozhledna u Rohatců

BAR „NA MEZI“

Místo vybrané pro postavení samoobslužného baru se nachází mezi Moránami a Miloticemi, u nově navržené pěší cesty do Čestína. Lokalita je dostatečně vzdálená od silnice, aby uživatelé neměli pocit, že „sedí na krajnici“ a zároveň je odtud pěkný výhled na čestínský pahorek s kostelem a zámkem.

V současné době se jedná o místo uprostřed polí, bez napojení na cestní síť a v podstatě bez vegetace.

Navrhovaným řešením je umístění mobilního domku, který lze na přívěsu zapojit za osobní auto a kdykoli přemístit.

Domek má půdorysné rozměry 5x3 metry. Jeho design je inspirován lidovou architekturou Čestínska, resp. tvarem střechy čestínského zámku a výzdobou zdíva hospodářských stavení zemědělských usedlostí (viz inspirační obrázky).

Přední strana domku je tvořena posuvnými dveřmi a dvě boční stěny pak velkým proskleným oknem. Skla oken jsou zdobeny symbolem čestínského slunce.

V samoobslužném baru by byl k dispozici výběr nápojů a pochutin, které si návštěvníci mohou vzít za zaplacení předem stanovené částky. Koncept je

obr. 19

Inspirace ve tvaru střechy čestínského zámku.

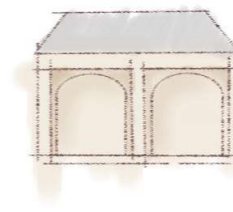

obr. 20

Budova statku v Dolním Dvoře.

založený na důvěře mezi prodejcem a zákazníkem a osvědčil se nejen v zahraničí, ale i v ČR (např. Luční bar u Kamenné Horky). Vzhledem k velkému nedostatku pohostinských zařízení, by tento způsob prodeje mohl nedostupnost občerstvení

na Čestínsku částečně suplovat. Zároveň je to také příležitost pro podnikatele z širšího okolí nabídnout návštěvníkům svoji produkci (např. pivovar v Kácově, MEDOKOMERC v Čestíně, farma v Krasoňovicích atd.)

Ideová skica pojízdné prodejny lokálních pochutin tzv. samoobslužného baru. Její podoba je inspirována místní architekturou hospodářských budov a tvarem střechy čestínského zámku. Materiálem je kovová konstrukce s dřevěným obkladem a dvěma velkými okny, zdobenými vzorem „čestínského slunce“ (viz kapitola Atraktivita). Do samoobslužného baru se vchází skrz posuvné dveře a po rozložitelných schodech na kterých je možné i sedět a vychutnávat výhled na Čestín.

ÚTULNA „KRMELEC“

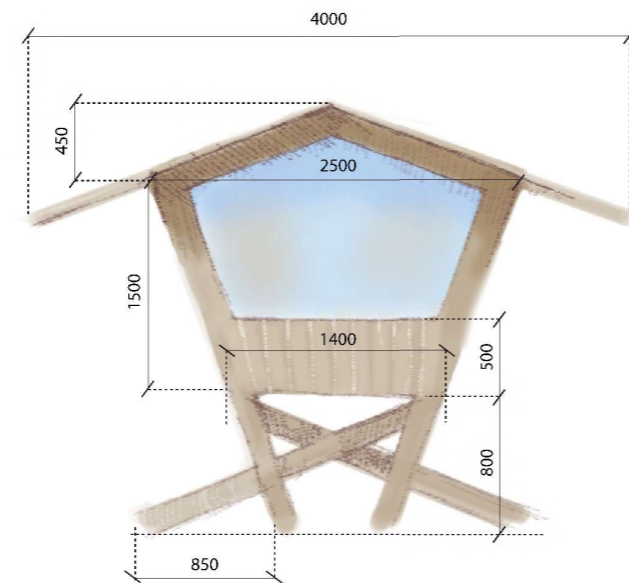
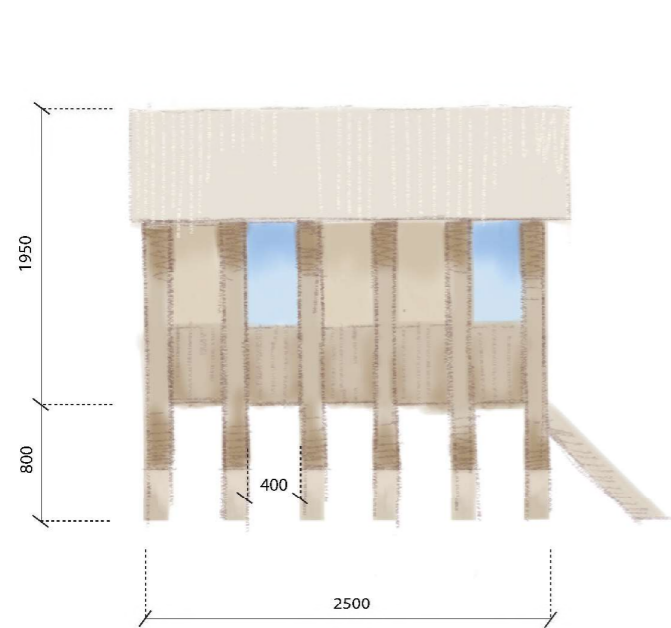
Útulna je navržena na jedno z nejvyšších míst Čestínska s krásným panoramatickým výhledem. V současné době se zde nachází tři vzrostlé stromy a hromada navezené stavební sutě smíchané s kamením posbíraným z okolních polí. Z jedné strany sousedí lokalita se zemědělskou půdou, ze strany druhé pak s pastvinou pro koně.

Samotný turistický přístřešek má podobu krmelce pro zvěř. Na rozdíl od pravého krmelce je ale uzavřený, aby ochránil nocující před nepřízní počasí a zároveň dostatečně otevřený výhledům do okolí. Zejména pak pohledu jihozápadním směrem na panorama Čestína a západ slunce.

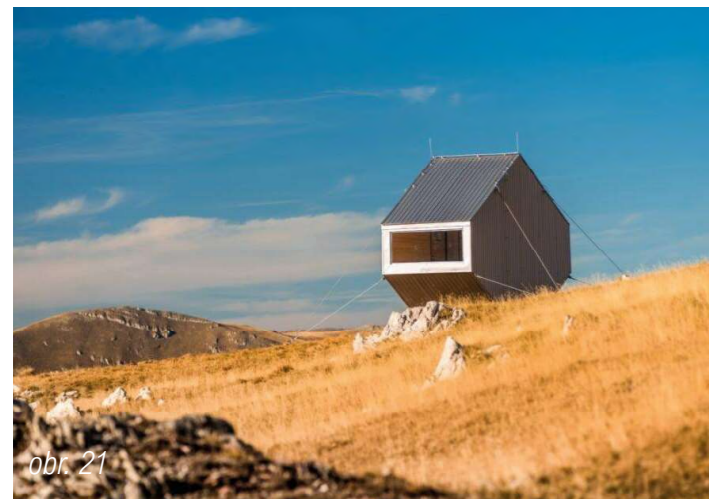
Podoba krmelce byla, stejně jako v případě vyhlídky „Poseď“ vybrána záměrně, s ohledem na ráz zdejší krajiny, do které drobné stavby související s myslivostí zkrátka patří.

Stavba slouží ke krátkodobému úkrytu před nepřízní počasí i k nočnímu přespání. Pohodně by se zde měly vyspat dvě dospělé osoby. Materiálem stavby je dřevo a sklo.

Zatravněný ostrůvek kolem útulny je dostatečně prostorný pro stavbu malého ohniště a na prodloužené stojny krmelce lze umístit lavici k sezení.

Vlastní ideová skica útulny pro dvě osoby v podobě krmelce pro zvěř.

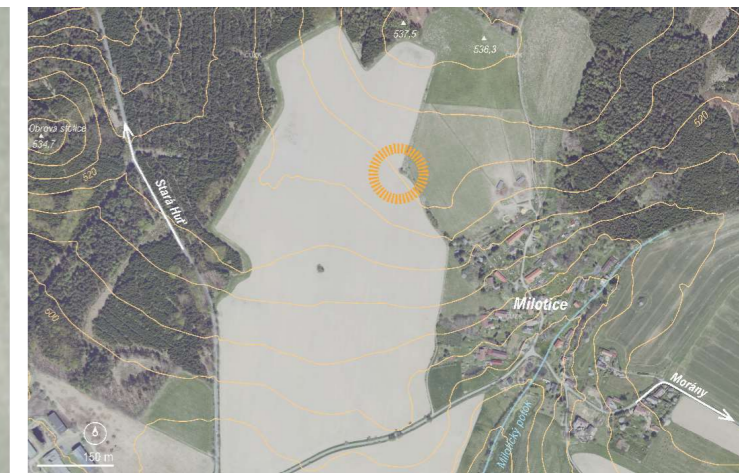
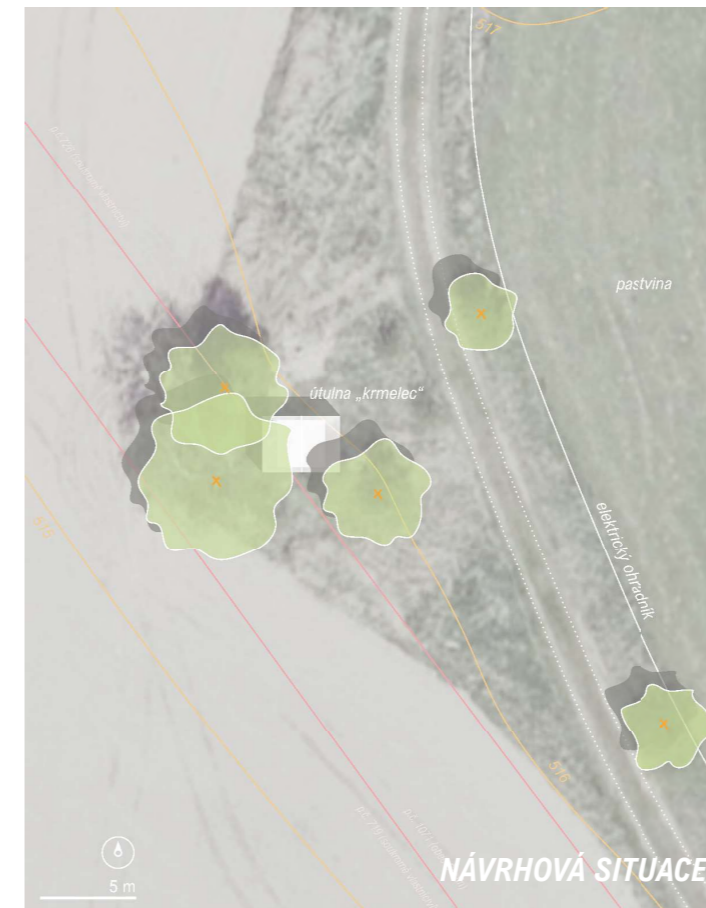
obr. 21

Bivouac Zoran Šimić Cabin v Bosně a Hercegovině. Praktický přístřešek, s dostatkem místa pro několik osob, který zapadá do krajiny a nabízí panoramatický výhled do okolí.

obr. 22

Atůln v Krkonošich. Útulna funguje celoročně díky zateplení a podlážky výrazně vyvýšené nad terén. Stavba je celodřevěná, upravená tak, aby odolávala vlivům počasí. Kromě útočiště nabízí také působivý výhled do údolí.

Potřeba navrhnout turistickou, nebo chcete-li poutnickou, útulnu vychází ze skutečnosti, že Čestínem prochází dálková Svatojakubská stezka. Čestínsko však poutníkům nenabízí žádné zázemí mimo intravilán obce. Krmelec tak dává putujícím jedinečnou možnost přespát „civilizovaně“ stranou od civilizace, zažít večerní klid venkovské krajiny z první ruky a kochat se večerními červánky z tepla svého spacáku. To vše pod střechou a tzv. low-cost.

VIZUALIZACE

ODPOČÍVADLO NA TROJMEZÍ

Na Čestínsku chybí funkční a promyšlené shromažďovací prostory mimo intravilán obcí. Čestín nemá místo, kde bylo možné stavět májku, kam by bylo možné pořádat průvody, kde by se dala na konci dubna bezpečně zapálit hranice. Místo, které by bylo dobře přístupné nejen obyvatelům samotného Čestína, ale také lidem z ostatních, menších vesnic.

Na nově navrhované cestě od vedoucí od Hlubokého rybníka směrem do kopce ke křižovatce mezi Miloticemi a Čenticemi se nachází černá skládka, kam místní vozí organický odpad ze svých zahrad. Jedná se o místo k s pěkným výhledem, které leží uprostřed mezi třemi vesnicemi, tzv. na trojmezí.

V kopci nad současnou skládkou se nachází přirozená terénní terasa. V návrhu bude na terase vymezena plocha pro ohniště a posezení. Plocha bude částečně zpevněna skládaným místním kamenem s velkými spárami. Tento způsob dláždění je zvolen z praktických důvodů - odpočívadlo by mělo být komfortní i za nepříliš příznivého počasí a jeho povrch by neměl utrpět na kvalitě v případě, že se zde bude pohybovat větší množství osob. Terénní rozdíl mezi terasou a okolním

svahem bude vyrovnán 50 cm vysokou posedovou zídkou.

Jižně od dlážděné plochy bude vysazen soliterní javor a v jeho stínu umístěn tzv. sousedský stůl. Jedná se o dlouhý stůl z dubového dřeva s lavicemi, ke kterému je možné usadit 20 lidí. Stůl bude orientovaný ve směru výhledu na čestínský kostel.

obr. 23

Současnost - černá skládka organického odpadu uprostřed pole.

Odpočívadlo poslouží jak pro jednotlivce, tak pro větší skupiny výletníků, i pro menší společenské akce obyvatel Čestínska. Na zpevněné ploše mohou být umístěny jednoduché sedací prvky v podobě dřevěných lavic, případně může zůstat prázdná a vytvoří se tak vhodné místo k založení ohně na opékání špekáčků.

Sousedský stůl využijí dětské skupiny, stejně jako větší skupiny přátel ke komunitním setkáním pod širým nebem.

Přímá spojnice z centra všech tří obcí tj. Čestína, Čentic a Miloticenhrává možnosti vzniku oblíbeného cíle krátkých odpoledních vycházek.

obr. 24

Inspirace - ohniště s výhledem, na kopci u kostela v obci Tetín

ROZHLEDNA STRÁŽNICE

Ačkoli na Čestínsku není díky unikátní morfologii terénu na vyhlídce nouze, jedná se o území velmi uzavřené do sebe, s výhledy pouze na vzdálené obrysy vrcholů Světelské pahorkatiny. Do sousedních údolí se z žádné vyhlídky nedohlédne. Dominantou všech pohledů je bez dlouhého přemýšlení čestínský pahorek zakončený špičkou kostela sv. Petra a Pavla. Poněkud méně výraznou, ale za to rovněž všudypřítomnou, dominantou je silueta vrchu Strážnice (496m n.m.), který se nachází západně od obce Kněž a tyší se nad údolím Čestínského potoka. Vrcholek Strážnice je zalesněný, ale z jeho úpatí se skýtá výhled jak na Čestín, tak na druhou stranu ke Starému Samechovu a Polipsům. Při skácení několika dřevin a umístění dostatečně vysoké, architektonicky citlivé vyhlídkové stavby - rozhledny - na nejvyšší bod Strážnice, by bylo možné z její plošiny pozorovat Čestínsko v širším kontextu okolní

krajiny a sousedních údolí, což je pohled, který v současné době v zájmové oblasti chybí. Rozhledna by se rovněž stala „atrakcí“, která by přivedla návštěvníky do zapomenutého kouta Posázaví a ukázala mu krásu zdejší krajiny z ptačí perspektivy.

Navrhovaná rozhledna by měla být dostatečně vysoká, aby se vyhlídková plošina nacházela nad korunami stromů. Design rozhledny by měl být citlivý k okolí a celá stavba by, vzhledem k tomu, že se nachází na pohledově velmi exponovaném místě, měla působit subtilním dojmem a dobře splynout se svým okolím.

Ideově by se jednalo o dřevostavbu s vnitřním kovovým schodištěm. Vnější plášť by byl vyroben ze svislých latí takže by texturou zapadla mezi svislé kmeny okolních stromů. Inspiraci je možno čerpat z obrázků uvedených níže.

obr. 25

Inspirace: Rozhledna na břehu řeky Vecht, Nizozemí (autor Ateliereen Architecten, 2012)

obr. 26

Inspirace: Ptačí pozorovatelna na poloostrově Tipperne, Dánsko (autor Johansen Skovsted Arkitekter, 2017)

obr. 27

Inspirace: Pozorovatelna zvíře, Korsika (autor Orma Architettura studio)

REFLEXE

Krajina okolí Čestína je místo, kde se pohybuji pěknou řádku let a která má v mém životě speciální místo. Paradoxem je, že ačkoli jsem si myslela, že ji dobře znám a nemůže mě zde už nic překvapit, opak byl pravdou. Při zpracovávání analytické části jsem objevila skrytou vrstvu, která vypráví fascinující příběh jedné etapy lidské historie, a jež vytváří neočekávané kulturní vazby s místy, u nichž by mě nikdy ani nenapadlo ve spojení s Čestínem přemýšlet. Řeč je pochopitelně o lesním sklářství. Nakolik je to téma nesmírně zajímavé a z pohledu krajináře ještě o to víc, když odhaluje otisk tohoto v podstatě již zaniklého řemesla v krajině, je také nesmírně obtížné ho nějak uchopit.

Viditelných důkazů se po něm do dnešních dnů zachovalo jen minimálně, hmatatelných pak ještě míň. Jak je tedy možné pracovat v krajině s něčím, co tu vlastně není? To byl úkol, který jsem před sebe postavila hned na počátku cesty.

Čestínsko je zapomenutý a poněkud přehlížený kout Posázaví, o které lze velmi výstižně tvrdit, že leží někde „mezi“ – mezi Sázavou a Vrchlicí, mezi Posázavím a Vysočinou, mezi Kácovem a Uhlířskými Janovicemi, mezi hlubokými lesy, mezi poli. Ale co jej vlastně definuje? Čím je jedinečné?

Předkládaná diplomová práce se na tyto otázky pokouší odpovědět posílením identifikovaných přírodních i kultur-

ních hodnot a snahou alespoň náznakem zpřítomnit onu dobře skrytou vrstvu dávné historie. Mým hlavním cílem bylo nabídnout variantu řešení současného neutěšeného stavu čestínské krajiny, přičemž mnohá řešení jsou pro mne vyjádřením dlouhodobé touhy něco změnit, nějak se ke stavu věci vyjádřit.

Ačkoli Čestínsko nemusí být na první pohled vnímáno jako malebná krajina, rozhodně své kouzlo má. Bojím se jen, že není mnoho lidí, kteří ho vidí. Byla bych ráda, kdyby tato diplomová práce motivovala místní obyvatele trávit více času ve volné krajině a k touze měnit citlivě k lepšímu. Naději spatřuji ve velmi pomalém, ale naprosto reálném nárůstu počtu obyvatel v posledních několika letech a jejich touze angažovat se v rámci komunity. Čestínské krajině se tak doufejme blýská na lepší časy.

Závěrem bych chtěla poděkovat všem svým blízkým, zejména pak rodičům, za podporu při psaní diplomové práce. Velký dík patří mojí mamince, která se mnou nachodila desítky kilometrů během terénního průzkumu.

LITERATURA A ZDROJE

MAPOVÉ ZDROJE

- ČÚZK Geoprohlížeč. **Základní mapy ČR (WMTS)**. [online] In: ags.cuzk.cz [cit. 22.6.2023], Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>
- **Mapy.cz**. [online] In: mapy.cz [cit. 08.01.2024], Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=14.4139000&y=50.0532000&z=11&base=ophoto>
- **Národní geoportál INSPIRE**. Mapové kompozice. [online] In: geoportal.gov.cz [cit. 22.6.2023], Dostupné z: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

- obr. 1-4, 6, 7, 9-13, 15, 16, 19, 20, 23 (zdroj: archiv autorky diplomové práce)
- obr. 5 (zdroj: <https://www.holesov.cz/webfiles/Hanka-obrazky-na-web/alej-dobrotice.jpg>)
- obr. 8 (zdroj: <https://sklonavysocine.cz/wordpress/wp-content/uploads/2021/01/Erb-Eisner%C5%AF-von-Eisenstein.jpg>)
- obr. 14 (zdroj: <https://i.pinimg.com/originals/cc/6b/fe/cc6bfefa453c3d5dd97d5ad4e2666568.jpg>)
- obr. 17 (zdroj: https://www.libcice.cz/evt_image.php?img=1126&width=540&height=540&box=2)
- obr. 18 (zdroj: <https://rozhledny.webzdarma.cz/rohatce52.jpg>)
- obr. 21 (zdroj: <https://inhabitat.com/wp-content/blogs.dir/1/files/2020/05/Bivouac-Zoran-%C5%A0imi%C4%87-CabinVisocica-Jadran-Cilic-7-889x592.jpg>)
- obr. 22 (zdroj: <https://www.czechdesign.cz/files/width/1280/957/utulna-atuln-cvut-05-czechdesign.jpg>)
- obr. 24 (zdroj: <https://mackovic.cz/2020/11/tetin-centrum/#jp-carousel-2466>)
- obr. 25 (zdroj: https://images.adsttc.com/media/images/50cf/d730/b3fc/4b7f/fb00/0168/slideshow/Ateliereen_Tower_Vechtdal_13.jpg?1414185862)
- obr. 26 (zdroj: https://images.adsttc.com/media/images/5a00/c21c/b22e/38b1/dc00/00a8/slideshow/Tipperne_-_Tower_12_-_Photo_Rasmus_Norlander.jpg?150999912)
- obr. 27 (zdroj: <https://www.journal-du-design.fr/content/uploads/2019/03/observatoire.jpg>)

